

Ošizená Evropa

O dvojí kvalitě potravin ve východních a západních státech se ví již osm let. Nový zákon to i nadále umožňuje. Na tomto podvodu je totiž založen celý eurounijní byznysplán.

HORŠÍ
A DRAŽŠÍ.

SEHR GUT.

- První český samuraj
- Eko jenom jako: Více peněz za lepší svět
- Téma: Soumrak důchodů v Česku
- Proč je menstruace pořád takové tabu?
- WTC č. 7: Příčinou kolapsu nebyl požár
- Z. Stírká, malá dáma s velkým hlasem

OCHRANA proti ELEKTROSMOGU

Přístroj, který harmonizuje tělo,
duši i okolní prostředí

SOMAVEDIC

www.somamedic.cz

eshop.casopis-sifra.cz

Chudák holka

Když jsem další díl seriálu *Eko jenom jako?* věnoval osobě Greta Thunbergové, či přesněji řečeno obchodním zájmům, které se skrývají v jejím pozadí (řečeno obrazně), nečekal bych ani v nejhorším snu, co šestnáctiletá aktivistka v boji o záchranu klimatu předvede na klimatickém summitu na půdě OSN v New Yorku.

Od člověka s autismem a psychickými poruchami nelze očekávat úplně standardní chování, emoční vyváženost nebo cit pro míru, ale soudný člověk nějaký ten úlet dokáže pochopit či přejít. Nicméně každý, kdo viděl její zářijový projev ke světovým státníkům, mi asi dá za pravdu, že všeho moc škodí. Mohli jsme zde sledovat školačku na pokraji nervového zhroucení, která křičí na politiky, že jí ukradli dětství, a vyhrožuje jim, že pokud okamžitě nezachrání klima, tak si je podá a nikdy jim to neodpustí. Aby této šaškárně světoví lídři nasadili korunu, freneticky tleskali a nad slovem božím jásali.

Nevyčítám nic Gretě, která zjevně postrádá cit pro adekvátní chování a emoční projevy v konkrétních situacích, ale gangsterům, kteří ji mediálně a klimaticky pasou. Včetně jejích prominentních rodičů, kteří ji využívají pro finanční prospěch a tomuto cynickému zelenému byznysu ji bez mrknutí oka propůjčili. Matka Elena Ernmanová, známá švédská operní zpěvačka, v předtuše velkého úspěchu napsala o Gretě s předstihem knihu, která vyšla jen čtyři dny poté, co svou dceru poslala místo do školy stávkovat před parlament. Stávkovat samozřejmě nenapadlo Gretu, dokonce ani její matku, ale finančníka a šéfa vlivné klimatické neziskovky We Don't Have Time (Už nemáme čas; jak opakuje stále i Greta) Ingmara Rentzhoga. Ten spolu s jejími rodiči vydělává na Gretě a jejím křížáckém tažení světem doslova majlant.

Že nebohoo holku táhnou místo do školy do New Yorku jachtou, aby vypadali ekologicky, dejme tomu. Ale že ji dokážou takto psychicky devastovat, nechají jí vymýt mozek a zfanatizovat ji až na pokraj hysterie, za to by je měli všichni ochránci lidských práv bez milosti vykostit. Zatímco Rentzhog a rodinná firma Thunbergových počítají miliardy na rostoucích akciích a klepou se po rameni, jak na to vyžráli, Greta bere svoji agendu smrtelně vážně. Co jí museli ti šílenci provést, že hystericky křičí a vzlyká s vytřeštěnýma očima, že nebude na Zemi kyslík a že se do pár let všichni udusíme? Tato slova Greta pronášela s takovou hrůzou v očích, že jí to prostě musel někdo vsugerovat. Když její matka v médiích na začátku května vyprávěla, jak je Greta schopna svýma vlastníma očima vidět ve vzduchu se hromadící CO₂, mohl si člověk zaťukat na čelo. Teď už to ale k smíchu není. Chudák holka...

Pro moc a peníze někteří lidé udělají všechno. Jestliže ale obětují i vlastní děti, těžko od nich očekávat, že jim bude, až půjde do tuhého, záležet na cizích. Kam až zajdou?

V dalším ze série článků o klimatických podvodnících s názvem *Více peněz za lepší svět* na straně 38 se dozvíte, co mají společného zákaz žárovek, ozónová díra, solární elektrárny a hokejový graf.

Inspirativní čtení přeje
Milan Vidlák, šéfredaktor

5

Šifra upřímného mistra

Já na to mám...

6

Z jiného světa

S nadhledem komentované události a zajímavosti, které by vás neměly minout

8

Rozhovor

Zuzana Stírková, malá dáma s velkým hlasem

14

Jídlo

Není Penny jako Penny – Srovnání potravin pro „lepší“ lidi ze Západu a „horší“ z Východu

18

Zdraví

Výživa půl zdraví – Když nemá tělo dost energie, je třeba mu pomoci

22

Kdo je

Max Wolf – Příběh zázračného lékaře

24

Ze světa

Modrý, nebo červený svět? – Aljašská univerzita dokončila výzkum kolapsu budovy WTC č. 7 při útocích na USA 11. září 2001

30

Bylo nebylo

Co se stalo s hodinami z Měsíce?

34

Vztahy

O Červené Karkulce a rudém drakovi – Proč je menstruace stále jedním z největších tabu?

38

Eko jenom jako? – III. díl

Více peněz za lepší svět – Co mají společného zákaz žárovek, ozónová díra, solární elektrárny a hokejový graf?

44

Výlet

Pochodem vchod – Češi nejsou jen chalupářští a houbařští, ale i turističtí šílenci

48

Téma

Tahle země není pro starý – Je vám míň než 40, a ještě jste nepřemýšleli o tom, jak budete žít v důchodu? Měli byste začít

54

Fenomén

Jede traktor, je to zetor

58

Portrét

První český samuraj – Viktor Ono

64

Foto měsíce

Začátek krize

66

Tipy šéfredaktora

ŠIFRA

Časopis pro ty, kteří čtou i mezi řádky
redakce@casopis-sifra.cz

Šéfredaktor a autor

Milan Vidlák
milan.vidlak@casopis-sifra.cz

Art director

Svatopluk Hejtmánek

Ilustrace

Ondřej David

Vydavatel

Šifra Media Klub, z. s.
Svojetická 2401/2
100 00 Praha
IČ: 04777395

Vychází

9. 10. 2019

MK ČR E 21867
ISSN 2336-5579

ZVÝHODNĚNÉ PŘEDPLATNÉ TIŠTĚNÉHO ČASOPISU

Zaškrtněte:

☐ Roční předplatné	588 Kč
☐ Půlroční předplatné	294 Kč
☐ Roční předplatné + elektronická verze časopisu	750 Kč

Jméno Příjmení

Doručovací adresa

Zde odstříhnete a pošlete na adresu: Šifra Media Klub, Svojetická 2401/2, 100 00 Praha

Předplatné můžete objednat také:

E-mailem:
redakce@casopis-sifra.cz

Na Internetu:
eshop.casopis-sifra.cz

Telefonicky: 702 417 540

Písemně: Šifra Media Klub, Svojetická 2401/2, 100 00 Praha

Já na to mám...

Češi jsou v mnoha věcech velmi šikovný, kreativní a inteligentní národ. Jenže, jak už to v životě bývá, každý má někde přidáno a někde ubráno. S jejich fištrónem ostře kontrastuje to, jak přistupují k penězům. Jsou to totiž finanční analfabeti. Samozřejmě ne všichni, ale ten rozdíl mezi tím, kdo s penzi zacházet umí, a kdo v tom naopak plave, je do očí bijící.

Bohatý člověk, který něco vybudoval, a není to úplný gangster s psychickou poruchou, jenž vlastní půlku republiky a stále vypadá, jako že nemá ani na rohlik, a tak chce pořád víc a víc, nikdy nedává své bohatství najevo okázalým způsobem. Teď samozřejmě nemám na mysli zbohatlíka, který něco zdědil nebo ukradl a teď si na rautech připaluje doutník pětistovkou. Je to proto, že člověk, který vybudoval fungující podnik, ví, kolik to stojí dřiny, ale především se za tu dobu naučil s penzi zacházet. Jinak by je teď neměl.

Je to pro něj přirozené. Ví, do čeho investovat, co si má pořídít, a co naopak nepotřebuje a od čeho dát ruce pryč. Neutrácí zbytečně, ale účelně. Pokud se mu hodí, koupí si klidně kalhoty na vietnamské tržnici. Jindy si zase pořídí tričko s nápisem Guess, uzná-li za vhodné. Nikdy ale ne kvůli nápisu a značce či obdivu druhých, to vůbec neřeší.

Naproti tomu zbohatlík nebo příslušník střední třídy, který si myslí, že právě takto se mají chovat bohatí, mezi něž se snaží marně dostat, si koupí tričko určité značky jen proto, aby se mohl předvést před ostatními. On je někdo, on na

to má. Často to dělají i rodiče skrze děti. Naše Mařenka byla na Seychelech, krásné to tam měli. To naši mladí byli loni v Karibiku, no nádhera. O tom, že si museli vzít půjčku a jedou nadoraz, taktně pomlčí. A tak dál nakupují nesmysly, žijí si nad poměry, jen aby sousedi a příbuzní viděli, kdo je tady king. Právě zacházení s penězi u těchto lidí je zcela na hlavu postavené: tam, kde mají investovat, šetří, a kde mají šetřit, rozhazují jako smyslů zbavení. Protože to nemají v hlavě srovnané a nechápou pravý účel peněz, jenž nespočívá v hromadění. Peníze mají sloužit k tomu, aby lidem zjednodušily život, ne aby se lidé stali jejich otroky.

Dobře to popsal v rozhovoru v minulém Šifře ekonom Vladimír Pikora: „Nejčastěji kritizují to, když si lidé myslí, že tím, že si vše udělají sami, něco ušetří. Zastávám názor, že má člověk dělat to, co mu jde, kde je rychlý a lepší než ostatní. To, co mi tolik nejde, si nechám udělat, protože já bych to dělal dlouho, a mezitím vydělám více peněz než to, co někomu za tu samou práci zaplatím. To je efektivní. To, že si všichni vše dělají sami, jen ochuzuje ekonomiku. Máme pak zaostalé služby a na službách stojí moderní svět.“

Uvedu příklad. Chlapík má dost peněz, i když se mu to zdá málo. Seká trávu a přerostlé stromy, pěstuje jahody, krade dříví v lese, chová králíky a včely, všechno si postaví a opraví, i kompot si zavaří... Maká jako fretka a nikdy se nezastaví. Je to jistě šikula, kabřík, o tom není sporu, ale proč to vlastně všechno dělá? Pokud proto, že upřednostňuje domácí stravu a je při takové práci šťastný, proč ne. Pravý důvod ale většinou bývá jiný – myslí si, že ušetří. Nepočítá už ale energii, čas ani námahu, zdraví, počítá jen ko-

runky. Je prostě rád, že to má jakoby zadarmo. Že mu nebyde z peněženky jako v obchodě, kde by tu bramboru musel koupit. A představa, že by musel někomu zaplatit pár stovek za práci, ho k smrti děsí. Spousta lidí s nezpracovaným vztahem k penězům doslova trpí při pomýšlení, že jim ubyde z jejich hrnce s pokladem. Každá vydaná koruna je sice přímo fyzicky bolí, jenže si nespočítají, že kdyby na začátku investovali, několikanásobně se jim to vrátí. A tak místo aby si koupili traktůrek nebo na některou z činností někoho najali a v ušetřeném čase se věnovali rodině či tomu, co mají rádi, drou se jako otroci. Otroci svého vlastního vztahu k penězům.

Neštěstí takového člověka se neustále prohlubuje. Na jedné straně šetří každou grešli jako ten největší kolenovert, ale na druhou stranu se snaží vypadat jako grand a dostat se mezi elitu. Opravdu bohatí lidé by se mu ale vysmáli nebo si zatukali na čelo. Ani v závodě se zbohatlíky, kteří si poměřují pindoury na golfovém hřišti a chlubí se, kdo má větší a dražší hůl, tenhle krysí závod nemohou vyhrát. Místo aby si šetřili na důchod, koupili to, co potřebují a co jim ušetří práci, utrácí za nesmysly a dělají vše naopak.

Potkal jsem se nedávno s jedním bohatým mužem, který se chová úplně normálně, nemachruje a vůbec byste na něm nepoznali. Všiml jsem si, že má dvě úplně stejná bílá BMW. Jedno z nich nemá nádrž, ale elektrickou zásuvku. Je velký fanda do techniky a na kratší pojezdky si pořídil elektromobil, na delší trasy jezdí dieselem. Ptal jsem se ho, proč jsou ta auta od sebe k nerozeznání. Odpověď mě nepřekvapila: „Nepotřebuju, aby někdo věděl, že mám dvě.“ Člověk, který by bohatým chtěl být, ale nikdy nebude, by tohle nikdy neudělal. Běžel by se hned pochlubit známým a sousedům, kteří by mu v noci objeli lak korunou. **vid ●**

Z jiného SVĚTA

Na vše je dobré dívat se s nadhledem aneb komentované události a zajímavosti, které by neměly uniknout vaší pozornosti.

Připravil: Milan Vidlák

POSLEDNÍ SMĚNA. Debra Stevensová, doručovatelka novin z města Fort Smith v americkém státě Arkansas, během záplav nestihla zastavit a brzy ráno, ještě za tmy, vjela do vody. Když zjistila, že se po zatopené silnici nedostane dál, zavolala na tísňovou linku. Namísto záchrany života, ve kterou doufala, se jí však dostalo jen několika poučení a lekce, na kterou nezapomněla po zbytek života – tedy následujících dvacet dva minut. „Jsem v nouzové situaci. Nemůžu se odsud dostat, jsem k smrti vyděšená,“ oznámila paní Stevensová dispečerce Donně Reneauové s tím, že voda už jí sahá po hrudník a že se jí brzy namočí mobilní telefon. „Opravdu vás teď zajímá mobil? Vždyť jste probůh v ohrožení života,“ spustila telefonistka zhurta, aniž by si uvědomila, že bez mobilu by s ní asi těžko mohla mluvit. Madam pokračovala: „A přestaňte se laskavě rozčilovat. Akorát se připravíte o kyslík.“ Za pár minut se paní Debře chtělo zvracet. Přišla další užitečná rada: „Jste ve vodě, tam můžete zvracet, je to úplně jedno.“ Žena se rozplakala a byla stále vyděšenější. „Debbie, budete muset držet hubu. Můžete zatroubit?“ zeptala se „empatická“ záchranářka, která měla na druhé lince hasiče a snažila se je navést. „Já tady umřu,“ pochopila paní Stevensová, načež dostala poslední přednášku z fyziky. „Debbie, očividně máte dost kyslíku, když máte energii na mě křičet, takže se uklidněte a vydržte na lince.“ Nevydržela. Místní policie uvedla, že šlo o dispečerčinu poslední směnu, neboť měsíc předtím dala výpověď, ale jednala prý „podle předpisů“.

VAŽ SI KAŽDÉHO DNE. „Nechal jsem svůj život dojít na samotný práh a zjistil, že takhle to nejde,“ řekl v rozhovoru pro MF Dnes Karel Poborský. „Když jsem se v nemocnici probudil, ptali se mě, jak se jmenuju. Báli se, jestli dokážu artikulovat nebo násobilku pěti. Jsou lidé, kteří se po takové nemoci do plnohodnotného života už nikdy nevrátí,“ vzpomínal jeden z nejslavnějších českých fotbalistů všech dob na moment, kdy mu před třemi roky „zčernal svět“ a kvůli lymfské borelióze a zánětu blan mu ochrnil obličej. Poborského pobolívalo v krku, ale řešil to jako všechny bolesti a zranění na hřišti stylem „to přejde“. Dle vlastních slov tak fungoval celou kariéru. Najednou ležel bezvládně v nemocnici a doktorka mu říkala, že na záchranu je skoro pozdě. Na otázku redaktora, co všechno mu tehdy došlo, fotbalista, který vždy vynikal tryskovou rychlostí, odpověděl: „Jak je život pomíjivý. Já na hřišti celý život překonával bolest. Neřnukej, to rozběháš! Držel jsem se věčného hesla: Co bolí, to roste. Ale tehdy jsem pochopil: Honíš se za něčím, co možná ani nejde dohonit. Važ si každého dne!“

JAK SE DĚLÁ DEMOKRACIE. Případ iránského tankeru Adrian Darya 1, který zadrželi na Gibraltarě mezi 4. červencem a 15. srpnem na přání Američanů Britové, obvyklí komplici, pod záminkou, že veze ropu do Sýrie, a tím porušuje protisyrské sankce Evropské unie (!), měl pikantní dohru. Američané chtěli, aby gibraltarské úřady iránský tanker dál blokovaly, nicméně tamější soud jej propustil. Mimochodem, co je Íránu, který obchoduje se Sýrií, do evropských sankcí, když není členem EU? Pravý důvod byla snaha znemožnit Íránu obchodovat s jeho nejcennější surovinou. Později vyšlo najevo, že se Američané snažili uplatit iránského kapitána. Brian Hook, šéf oddělení amerického ministerstva zahraničí pro Írán, poslal e-mail kapitánovi tankeru Adrian Darya 1 se žádostí, aby přeplul do míst, kde by USA mohly loď zabavit. Výměnou za pomoc měl dostat odměnu v řádech milionů dolarů. Informace ohledně nabídky, jež se objevila v deníku Financial Times, americké ministerstvo zahraničí překvapivě potvrdilo. Washington navíc přiznal, že nabídl 15 milionů dolarů každému, kdo pomůže narušit iránský obchodní systém. Jenže kapitán mailly ignoroval, a tak USA zařadily na černou listinu kromě lodi i jeho osobně. Jinými slovy, když nevyšlo pirátství, zkusily korupci. Těž marně. Co přijde dál? Podle standardních demokratických procedur zbývá už jen násilný převrat.

ZÁHADA OCEÁNU. Na začátku září německé vědce překvapila a zaneprázdnila neobvyklá záhada – ztratila se jim tunová podmorská základna ze dna Baltského moře. Nikdo neví jak nebo to nechce říct. Observatoř stála v uzavřené oblasti, kam lodě nemají přístup, a její umístění nebylo veřejně známé. Centrum pro výzkum oceánu Geomar v Kielu, které ji tam mělo, aby měřila údaje o životním prostředí, tvrdí, že není pravděpodobné, aby ji někdo ukradl, neboť ležela ve dvaadvacetimetrové hloubce. Jako příčinu zmizení vylučuje kvůli vysoké hmotnosti také mořské proudy a živočichy. Takže kromě superšikovných a důvtipných zlodějů (nějací Češi?), pojišťovacího či dotačního podvodu nebo Davida Copperfielda zbývají už jen mimozemšťani či Putin. Poté, co přestala ze stanice přicházet data, potápěči našli na jejím místě jen části úchytů a roztržený kabel. Hermann Bange, šéf projektu v hodnotě 300 000 eur (zhruba 7,75 milionu korun), prohlásil, že observatoř dodávala expertům data „přímo k nezaplacení“. Teď přidala i data k nenalezení.

EKOSEXUÁL. Vzdát se plastových brček, nákup nosit v síťovce a denně recyklovat odpad již patří k ekologickému bontonu. Kdo chce být ale skutečně zelený a in, měl by se stát ekosexuálem. Jedná se o nový trend, který nabírá na síle. A je to skutečně síla. Jennifer Reedová, socioložka z Nevadské univerzity v Las Vegas, tento směr popisuje jako „souhru ekologie se sexuologií“: „Země v tomto případě nepředstavuje matku všeho živého, ale spíše symbolizuje milence. Když naštvete svou matku, tak vám odpustí. Pokud naštvete svoji milenku nebo milence, tak se s vámi rozejdou.“ Co asi ale Země udělá, když ji znásilníte? Za ekosexuály se označují jedinci, kteří se k přírodě chovají jako ke smyslnému partnerovi a používají sexuální pomůcky a produkty, jež jsou biologicky rozložitelné nebo se dají označit za organické, popsala své „objevy“ socioložka pro magazín Health. Podle newyorské terapeutky Holly Richmondové existují i případy, kdy se milenci oddávají sexu za přispění přírody tak, že vyhledávají kontakt s hlínou, trávou nebo mechem a „sbírají nové zkušenosti“. Vyloučen není ani sex se stromem nebo třeba vodopádem. Snad se aspoň umyjí. Samozřejmostí je pak používání méně standardních erotických pomůcek, například dild (umělých penisů) ze dřeva či drahých kamenů, které působí na všechny čakry a otevírají energetické (k)anály. Nestačila by stará dobrá salátová okurka?

POŠLI MI VÝPLATU. Existují ale i jiné moderní úchytky. České vysokoškolačky si našly krom klasické prostituce další brigádu – praktickou a rafinovanou, až přechází dech. Na specializovaném internetovém fóru hledají muže, jež vzrušuje to, že těmto ženám posílají část výplaty. Možná se budete divit, ale nešťastníků, kteří jen tak bez protislužby posílají nenávratně peníze cizím ženám, jsou na internetu tisíce. Chtějí být totiž „finančními otroky“. Serveru iDnes.cz popsala svůj bizarní příběh studentka Martina, kterou na sociálních sítích oslovil muž z Anglie se zvláštní nabídkou – bude jí posílat peníze, které mu bude spravovat, velkou část si ale může nechat. „Jsme domluveni tak, že mi pravidelně chodí jeho výplata. Zpět mu odesílám kapesné. Pokrývá z něj nejnnutnější výdaje. Když se chová dobře, pošlu mu i něco navíc. Když mě ale rozzlobí, můžu mu na kapesné sáhnout,“ popsala mladá Češka, která si nechává zhruba 2000 liber, v přepočtu tedy skoro 60 tisíc korun měsíčně. „Pravidelně si voláme. Můj obličej mu odhaluji, jen pokud mám zrovna náladu. Bavíme se spolu otevřeně o mém sexuálním životě a o tom, co zrovna s přítelem praktikujeme,“ popisuje „brigádu“. Zároveň si procházejí, co otrok daný den koupil a kolik to stálo. Pokud překročí rozpočet, přijde trest. „Tresty se liší, od ponižujících nadávek až po snížení kapesného na další týden. Když mu sáhnou na peníze, dostane se skoro do stavu extáze.“ Je tohle ještě úchytky, nebo už demence?

LIÁNA SMRTI. Českým vědcům se podařilo navázat spolupráci s šamany a indiány z kmene Huni Kui. Společně budou v džungli fetovat psychedelickou ayahuascu, jinak též řečenou liána duše nebo liána smrti. Expedice Neuron psychiatra Tomáše Páleníčka zkoumá magický nápoj šamanů a podařilo se jí přesvědčit indiány, aby se připojili. Češi jim na sobě předvedli způsob vědeckého měření, který má již brzy čekat indiánské dobrovolníky. Nasadili si během rituálu speciální čepici s elektrodami, jež snímá mozkovou aktivitu a zobrazuje ji na tabletu. Jihoamerická rostlina rozšiřuje smyslové vnímání, zejména vizuální, mění vnímání času, myšlení a kognitivní funkce a zesiluje emoční prožívání. Pomocí mobilních EEG zařízení chce tým nasnímat mozkovou aktivitu dobrovolníků při užití látky během tradičních rituálů a přijít záhadné rostlině na kloub. Lidé, kteří požíli ayahuascu, často líčí, že měli duchovní zjevení ohledně svého smyslu na světě, podstaty vesmíru, ale i vzhled, jak být lepším člověkem. Problém je v tom, že takové vnímání dlouho nevydrží, neboť je umělé a není výsledkem vlastního poznání a pochopení. Psychiatři však věří, že zkušenosti s ayahuascou pomohou změnit mezilidské vztahy či při léčbě depresí. Ať už to dopadne jakkoli, je to pořádné psycho.

Foto archiv ZS

Malá DÁMA s velkým hlasem

Jedna z nejzajímavějších českých zpěvaček byla dětskou hvězdou v legendárním Semaforu, uspěla i v Německu, kde si zazpívala s Mikem Oldfieldem, a na lodi projela celý svět. Po návratu ale Zuzana Stirská, jež založila první český gospelový soubor, který právě slaví 20. výročí, pochopila, že doma není nikdo prorokem.

Dnes je všechno naruby," myslí si Zuzana Stirská. Tahle drobná žena s hlasem jako zvon v 80. letech emigrovala z Československa poté, co kvůli politické situaci po roce 1968 přišla o otce a zhroutil se jí svět. Poté temperamentní zpěvačka procestovala na zaoceánských lodích celou planetu včetně Antarktidy, ale v Německu, kde se usadila, zjistila, že socialismu stejně neuteče. Po návratu domů tvrdí: „Zbavili jsme se komoušů z Východu, a teď se k nám derou komouši ze Západu.“ I kvůli podobným názorům se brzy znelíbila české kulturní obci i médiím, neboť i v umění nerozhoduje jen kvalita, ale též politika. A tak se mnozí umělci a média snaží předstírat, že jeden z neoriginálnějších českých pěveckých souborů Fine Gospel Time vůbec neexistuje. Jenže existuje. A 21. října oslaví velkým koncertem v Divadle Hyberniana dvacet let své úspěšné činnosti.

V deseti letech jste napsala dopis Jiřímu Suchému, že byste chtěla zpívat v Semaforu. Jak vypadá život dětské hvězdy?

Byla jsem vychovaná v bezvadné rodině, kde mi zdůrazňovali, že hlavně nesmím být nafoukaná. A já jsem to měla strašně

zaryté, až jsem to možná přeháněla. Ptali se mě třeba: „Hele, ty děláš v Semaforu?“ A já to úplně odbyla slovy: „Ale nic, to je normální.“ A přenesla jsem řeč na něco jiného. Oni pak začali říkat, že jsem nafoukaná, protože nechci mluvit o Semaforu. (směje se) Ještě se to vystupňovalo tím, jak mě vyšoupli z Benefice. Ještě se dvěma holkami jsem udělala konkurz do Semaforu a jedna z nás měla jet na zájezd do Plzně. Házely jsme si korunou a vyhrála jsem to já. Magda Křížková začala brečet, že chce taky jet, a tatka mi říkal: „Zuzanko, nechceš být velkorysá, a přenechat to Magdě? Ona je smutná.“ Vrtěla jsem se, kroutila, nechtěla jsem, a tak pan Suchý řekl, že pojedeme obě. Byli tam Milan Drobný, Naďa Urbánková, Suchý a Šlitr, prostě obrovský zážitek! Hned poté jsem získala roli v představení s názvem Benefice. V první půlce se jednalo o parafrázi na Hamleta, měla jsem tam hrát malou Ofélii, která po přestávce vyroste v Zuzanu Burianovou. Zkoušeli jsme celé prázdniny u pana Suchého na zahradě ve Střešovicích a já byla bez sebe štěstím. V říjnu měla být premiéra. Ale po prázdninách mě zavolali do Semaforu, začali mi nasazovat žluté paruky a zjistili, že v tom vypadám děsně, a tak tedy nemůžu vyrůst

v Zuzanu Burianovou, která je blondatá. Takže mě z celé akce vyloučili. Pozvali mě na premiéru, kterou jsem probřečela. Pan Suchý mi tehdy napsal dopis, že se omlouvá, a že mi dá jinou roli. Hrála jsem potom třeba v Čarodějkách, ale Benefice byla jen jedna. Bylo to mé největší dětské zklamání. Od té doby jsem si říkala, že nic není stoprocentní a ničemu už radši nevěřím.

Proč jste utekla do Německa?

Než umřel tatka, tak jsme si kolikrát povídali. Byl ohromně zklamáný. I s maminkou byli v KSČ, chtěli sociální spravedlnost a po válce věřili jako mnozí v lepší zítřky. Tatka vystudoval farmacii v Brně, a pak se s maminkou přestěhovali z Vysokého Mýta do Prahy. Dostali podnájem u Ludvíka Frejky, vysoce postaveného politika, kterého v roce 1952 bolševici popravili. Rodiče z toho byli úplně vyřízení, protože tu rodinu dobře znali. Pochopili, že je to celé špatně, ale tehdy už nešlo z komunistické strany jen tak odejít. Tatka říkal, že mi nebude mít nikdy za zlé, když uteču, protože v tomhle se žít nedá.

U tatínka to bohužel platilo doslova...

Po roce 1968 jej vyloučili ze strany, protože nesouhlasil se vstupem sovětských

Po boku legendy. Vedle Jiřího Suchého zahájila Zuzana Stírková v deseti letech svoji profesionální kariéru. Foto archiv ZS

vojsk. Neustále se bál o místo vedoucího zdravotního zásobování Vojenské nemocnice ve Střešovicích. Něco se tam muselo semlít. Jednoho dopoledne si ho zavolali a hned poté se v kanceláři zastřelil. Nikdo nám k tomu nechtěl nikdy nic říct.

Bylo jasné, že budete zpěvačka? Aktivit, kterým jste se věnovala, bylo víc...

Dělala jsem závodně gymnastiku a skoky do vody. Zařadili mě do skupiny pana Kácla, který trénoval olympijskou vítězku Milenu Duchkovou. Jenže on netušil, jaký jsem strašpytel. Krásně jsem skákala ze tří metrů, ale když mě začali hnát na sedmapůlky a desetimetrové věže, byla jsem z toho hotová. Navíc jsem začala mít problémy se zaléhajícíma ušima. Rodiče mi tehdy řekli, ať se rozhodnu, zda budu skákat, nebo zpívat. Dlouho jsem pak chodila k profesorovi klasické hudby Luďku Lébloví. Ten stvořil Adama Plachetku.

To je ale operní zpěvák...

Měla jsem ideální kolorатурní hlas na operu. Říkali mi, že bych měla jít na AMU. Jenže mi vyloučili rodiče z partaje a vy-

padalo to, že mě nevezmou. Pak přišel Jirka Helekal a říkal: „Hele, kašli na operu, budem' zpívat rokenrol...“ Nakonec jsem skončila ve skupině Kroky Františka Janečka, kde jsem zpívala s Pavlem Sedláčkem a Janou Kratochvílovou. Jana jednak skvěle zpívala, jednak byla průbojný typ. Nic jí nebylo blbé, na rozdíl ode mě. Nestyděla se někomu něco říct, s ničím se nepárala, tradovalo se, že prý dala facu i samotnému Janečkovi. *(směje se)* Na scénu se v té době vynořila Jana Robbová, která přišla do Semaforu. *(Jedné z nejtalentovanějších a nejdivočejších zpěvaček kolegyně kvůli jejímu temperamentu přezdívali Sopka.)* Protože jsem měla onen kolorатурní soprán a zpívala strašně vysoko, vystříhla jsem jednou na koncertě v Jihlavě tímto stylem její píseň Sopka a sklídila jsem obrovský úspěch. Hned po koncertě jsem ale oznámila Janečkovi, že v kapele končím. On tady rozjel to disco a to mi moc nesesedlo, já bych spíš nějaký ten šanson nebo country. V Semaforu probíhal konkurz do skupiny Miloslava Šimka, který jsem vyhrála, a rozhodla jsem se odejít tam. Jenže jsem zjistila, že vlastně

hledali jenom náhradu za Janu Robbovou. Měli s ní tehdy velké problémy kvůli alkoholu, prý se jim ztrácela na zájezdech a už na to neměli nervy. Ve hře Návštěvní den mě nechali zpívat její písničky, a to mi nepřišlo moc fér. Pavel Bobek, který mě měl rád, mi říkal: „To není dobrý, ty přece nemůžeš být kopie Jany, to byly písničky jí na míru.“ Odešla jsem tedy a začala zpívat country ve skupině Teskar, s níž jsem natočila nádhernou píseň Znáš krásnou zem *(Stand by Your Man)*, kterou hrají dodnes často na Country Rádiu. Zpívala jsem delší čas také s Maximem Petra Hanniga. On vyrobil mnoho hvězd, včetně Petry Černocké, Lucie Bílé a také Víty Vávry, s nímž jsme nazpívali hit Neutíkej lásko ze záběru. Ale to už jsem přemýšlela o tom, jestli to tady má ještě vůbec cenu. Nutili mě jet zpívat na Festival politické písně do Sokolova, napsali mi píseň pro Zlatý palcát...

Utekla jste po nějakém koncertu?

Já jsem zpívala ještě v orchestru Josefa Hlavsy a jednou jsem s nimi byla na zájezdu v Hannoveru na 14 dní. Druhý rok mě

už ale nepustili, což byl definitivní popud k tomu, že jsem se rozhodla odejít. Začala jsem shánět oficiální výjezdní doložku, až jsem přes jednoho kamaráda technika, jehož tatínek byl ředitel banky, dostala příslib na takzvaný čtyřdenní nákupní výlet. Rok jsem nesměla odjet z okresu Bremerhaven, kde jsem požádala o azyl. Měla jsem kamaráda bubeníka v Hannoveru, který hrál s kapelou Nashville Playboys. Tajně jsem za nimi jezdila zpívat. Jinak jsem trhala jahody, uklízela bohatým Američanům a byla jsem psychicky na dně, protože to v reálu celé bylo jinak, než jsem si představovala. Když jsem dostala azyl, přestěhovala jsem se do Hannoveru a oficiálně se připojila k Nashville Playboys. Tam si mě všiml nějaký manažer a začala jsem zpívat na galakoncerty. Říkali mi Susanna Prag, „Die kleine Dame mit der grossen Stimme“. Malá dáma s velkým hlasem. Tehdy jsem také začala zpívat na zaoceánských lodích.

Jak vypadá život na zaoceánské lodi?

Přišla jsem ze socialistického Československa, a tak to byl pro mě neuvěřitelný

luxus. Vystupovali tam i barová zpěváci, ale já měla sólové koncerty. Přiletěla jsem třeba do New Yorku, ubytovali mě v krásné kajutě na lodi, a často jsem tam mohla i s manželem nebo s malou dcerou. Na začátku cest vždy proběhl „welcome evening“, kde se všichni umělci představili třeba dvěma písněmi, nebo tam někdo kouznil či tančil. Potom, během těch 14 dní, jsem odpívala velký celovečerní koncert, a nakonec byl rozlučkový večer. Šla jsem třeba spát a další ráno se probudila v úplně jiné zemi. Nejradši jsem jezdila do teplých krajin, ale byla jsem i v Antarktidě. Zažili jsme tam takovou bouři, že jsem myslela, že tam všichni zemřeme. Kymácelo se to ze strany na stranu a vypadalo to, že se loď převrátí. Nakonec jsme všichni dostali diplom, že jsme přežili rekordní sílu větru. Je tam dokonce napsáno, ve které zeměpisné šířce se to stalo, a že jsem křtěná jako „mořský vlk“. *(směje se)*

Proč jste nezůstala v Německu jako mnozí jiní emigranti?

Tatínek se mi zastřelil kvůli komunistům, utekla jsem kvůli nesvobodě, a přišla jsem do Německa a zjistila, že už tehdy, v roce 1981, byli taky celí žhaví do socialismu. To, co se tam děje dnes, kdy se lidé už také bojí říkat své názory na společenskou situaci, je toho důkazem. V Německu jsem na konci 80. let chodila na vysokou.

Do Německa jsem utekla kvůli nesvobodě a zjistila jsem, že už tehdy, v roce 1981, byli taky celí žhaví do socialismu. To, co se tam děje dnes, je toho důkazem.

Vybrala jsem si dvojbor hudební věda a anglistika. Udělala jsem všechny zkoušky a zápočty a byla možnost získat místo magistra rovnou doktorát. Chodila jsem k jedné slavné profesorce Ursule Güntherové. Téma mé disertace bylo „Německé překlady Prodané nevěsty“. Ale do toho přišla listopadová revoluce. A já jsem byla velký patriot...

S nynějším manželem jsme nejprve koupili dům blízko hranic, v Bavorském

lese. Tam se nám narodil Raphael a já jsem často jezdila na ony lodní cesty. Panoval tam ale úplný středověk. Vedle nás měl dům farář, sousedky se mě pořád ptaly, jestli taky budu chodit do jejich kroužku vít věnce, manžela zase lanařili do mysliveckého spolku. Byl to pro mě vzdálený, patriarchální svět. Když jsem byla na lodi a manžel venku věšel prádlo, smáli se mu a zakazovali svým manželkám se mnou kamarádit, protože by po nich taky mohly chtít věšet prádlo. Dcera Viky šla zrovna do první třídy a my jsme nechtěli, aby chodila na povinné náboženství. Ale kdyby tam nechodila, octla by se mimo kolektiv, a tak jsme prakticky přes noc zorganizovali přesun do Prahy.

Víte, co bylo legrační? Dlouho jsem odmítala německé občanství. Protože bych se musela zříct českého, a to jsem nechtěla. Odolávala jsem až do června 1989. Měla jsem s tím pořád problémy na úřadech, a například na azylový pas jsem musela mít všude vízum. Při svých cestách na lodích jsem musela vyřídit třeba sedm víz, od Madagaskaru po Pobřeží slonoviny. To bylo šílené. Už to bylo natolik otravné, že jsem to nakonec udělala a v srpnu přišla o české občanství.

Vskutku mizerné načasování...

V době revoluce jsem už tedy neměla české občanství, ale stále ještě neměla ně-

mecké. Koncem listopadu, když se to všechno změnilo, jsem cítila, že musím okamžitě do Prahy. Vykašlala jsem se na doktorát a pádila domů. Pak jsem dostala německé občanství, a nebyla už Češka. Prakticky to nijak zvlášť nevadilo. Nedávno jsem na to ale opět narazila. Můj nejmladší syn Raphael se chtěl stát v Česku profesionálním hasičem, a na to musí mít člověk českou státní příslušnost. Tak jsem loni zažádala o vrácení českého

Fine Gospel Time, první gospelový český soubor, který ale zpívá hudbu všech možných žánrů, oslaví letos dvacáté narozeniny.

Foto archiv ZS

občanství a během 14 dní mi ho vrátili. Za měsíc ho dostala i dcera, ale Raphaelovi, který to z nás potřeboval nejvíc, to trvalo víc než rok. Já jsem kdysi byla Češka, tak mi to vraceli, dcera přišla na svět v době, kdy jsem byla Češka, to také bylo snadné. Jenže Raphael se narodil, když už jsem byla Němka. Pořád něco chtěli, pak si vzpomněli, že nemá zaplacené popelnice. U hasičů ve Strašnicích, kde syn udělal asi 60 stáží zadarmo, ho chtěli ve sboru a čekali na něj. Když konečně občanství dostal, musel měsíc čekat na přísahu, protože dřív nebylo místo. Pak zase nemohl dělat zdravotní testy, neboť neměl rodné číslo, to trvalo dalších šest neděl. Byl z toho na dně, a nakonec, když šel na zdravotní testy, mu našli něco v nepořádku se srdcem. Bylo to ale naštěstí asi z nervů, protože podruhé už to bylo v pořádku. Občanství dostal teprve před 14 dny a konečně pracuje jako hasič Hasičského záchranného sboru České republiky. Strašlivá byrokracie, a přitom tu žije odmala a chodil na všechny zdejší školy...

Jak jste potkala německého manžela?

V Německu jsem žila s otcem nejstarší dcery, jenže jsme se rozešli a já tam všechno táhla sama. Manžela jsem

potkala na jedné lodi v Mombase, kde jsem byla s malou Viky. S bývalým partnerem jsme koupili v Michli barák, a když jsme se rozešli, řekl, že to chce prodat, protože potřebuje peníze. Tolik jsem neměla, ale půjčila jsem si u jednoho pražského právníka půl milionu a musela dát do zástavy celý dům, který má dnes mnohonásobnou hodnotu. Tak jsem jezdila na ty zaoceánské lodi, abych vydělávala peníze. Na jedné z nich jsem potkala chlápka, který tam byl na výletě s kamarádem. Byl to finanční poradce a dal mi svoji vizitku. V lednu jsem se vrátila domů a čekala tam na mě obsílka z finančního úřadu. Z těchto věcí, účtů, složenek a dotazníků, mívám kopřivku. A když jsem se tím vším tehdy v hrůze probírala, vypadla na mě ta jeho vizitka, vizitka finančního poradce. Já dostala v životě hodně vizitek, ale nikdy jsem na žádnou nezavolala. Až tomuhle de facto cizímu chlapovi. Říkám mu, že mám mít nějakou kontrolu, a že tomu vůbec nerozumím, a jestli by mi nemohl pomoci.

Přijel do Prahy, on je z Regensburgu a pak se přestěhoval do Degendorfu, tak to neměl tak daleko, a udělal mi v tom pořádek. To byl leden. A v dubnu jsme se brali. Už spolu jsme pak šli vrátit onen

zapůjčený půlmilion doktoru Mikšovskému. To ještě manžel neuměl ani slovo česky. Chtěli jsme peníze vrátit, ale on povídá: „Ten kurz je teď ale jiný, tak budete muset dát určitě víc.“ Když jsem se začala divit, že jsme domluveni jinak, šel k psacímu stolu a vytáhl na nás z šuplíku revolver. Přišel k nám, takhle si s ním pohazoval v ruce a říkal: „No, bylo tu víc takových týpků, kteří nechtěli zaplatit...“ Manžel nerozuměl ani slovo česky. Jen na mě nevěřičně koukal, když jsem mu překládala, že pan doktor chce ještě dva tisíce marek. Byl z toho úplně hotovej: „Dáme mu, co chce, hlavně ať nám to podepíše, a padáme pryč!“ Vyndal další dva tisíce a Mikšovský s těžkým srdcem podepsal vrácení dluhu. Tři roky nato v novinách psali o vraždě doktora Mikšovského. (*Zdeněk Mikšovský byl velké zvíře, likvidátor socialistických podniků jako Stavební izolace či Jednota; ve všech jeho kauzách šlo o obrovské peníze.*)

Takové milé české přivítání. Manžel se asi dost divil. Jak se v Praze adaptoval? Sehnal skvělou práci, ale firma za půl roku zkrachovala. To jsme mysleli, že zkrachujeme rovněž.. Tak jsme založili školu němčiny Bernie's Sprachschule

s mottem „Rozmluvíme i nemluvu!“. Já jsem pořád rodila děti, byla jsem tlustá, tak jsem nechtěla, aby mě někdo viděl, a pořád jsem byla zavřená v Michli. Říkala jsem si: Tak, teď už třeba zhubnu a půjdu do Semaforu za panem Suchým. Když se narodil Leonard, třetí dítě, tak jsem se odvážila. Jiřík mě pozval na jejich vánoční koncerty, ale já opět otěhotněla, a to v době, kdy už mi říkali doktoři, že jsem stará a je to nepravděpodobné. Tak jsem svůj comeback musela o rok odložit.

Vrátila jste se do Semaforu?

Kamarád muzikant pracoval v televizním pořadu Caruso Show a moje dcera Viky, bylo jí asi devět, tam zazpívala Malé kotě od Suchého. Vyhrála to. On to viděl a obě nás pozval do svého vánočního pořadu. Bylo to asi patnáct představení, pak přišla derniéra a mně bylo smutno, že už je konec. Byla jsem na odchodu, když se Jiřík otočil a povídá: „Hele, holky Stirskejch, nechcete si u nás v divadle udělat recitál?“ No kdo by nechtěl? A tak vznikl pořad Zuzana se vrací, kde vystupoval i on. Premiéra byla v listopadu 1999 a právě pro tento pořad jsem založila soubor Gospel Time. V cizině se mi vždy líbily vícehlasé

sby. Semafor tehdy sídlil v karlínském suterénu a pan Suchý povídá: „No tak jo, Zuzanko, ale maximálně dvanáct lidí, aby se sem vešli.“ A jak v Semaforu dělali všechno narychlo, den před premiérou mi volali: „Jak se bude jmenovat ten soubor? My to potřebujeme do programu.“ Nemohla jsem tak narychlo nic vymyslet, jen jsem si vzpomněla, že je tam taková gospelová medley, tak jsem vyhrkla Gospel Time. Na jednu stranu to byl první gospelový soubor u nás, na což jsem pyšná, ale na druhou stranu nás to hodilo do takové škatulky, že mi v rádiu nehrají gospely, protože je to prý etnická hudba a podobně. S tím mám dodnes problémy. My přitom hrajeme písničky všech možných žánrů – semaforské, pop, jazz, blues, country... První dva roky nám to obrovsky jelo. Semafor, brali nás do televize, dělali jsme pořady jako Hvězdy, které nehasnou s Vládou

Vždy jsem si tam vzala nějakého hosta a někteří z nich nám později také pomohli. Karel Vágner, který nás vůbec neznal, s námi hned po pořadu natočil desku. Martin Dejdar nás vzal do svého televizního pořadu... Po několika letech pak pan Suchý pro naši celou rodinu napsal pořad Vocaď pocad aneb Zuzana má doma zebra. Vystupovaly tam všechny moje děti, dokonce i manžel tam měl „štek“. Bylo to docela unikátní a milé představení, ale s velkou přízní kolegů jsme se nesetkali ani tam.

Pak jste navíc také začala říkat nahlas svoje názory – ať už na ilegální migraci do Evropy, genderovou ideologii a další moderní trendy –, které jsou docela jiné, než zastává většina kulturní obce. Takže s vámi teď skoro nikdo nemluví? No oni se mnou – až na výjimky – nikdy moc nemluvili, takže jsem zvyklá.

V cizině se mi vždy líbily vícehlasé sbory. Semafor sídlil v karlínském suterénu a Jiří Suchý povídá: „No tak jo, Zuzanko, ale maximálně dvanáct lidí, aby se sem vešli.“

Hronem, country estrády s Ivanem Mládkem, Atleti a Sportovce roku, Paralympionika roku, všechno šlo skvěle. Ale pak jako když utne. Najednou nás nikdo nechtěl, začali jsme vadit.

Co jste provedla?

Asi že jsem přišla z Německa, byla jsem emigrant. Cítila jsem takové to „co ona nám tady bude vyprávět, odešla si a teď se vrátí a myslí si, že si z ní sedneme na zadek“. Ze zákulisí se ke mně doneslo, že to často pocházelo od jedné známé skupiny, která zpívá také gospely. Jisté ale je, že jsme cítili nevelkou vstřícnost z různých míst i institucí. V Semaforu nás tehdejší intendant divadla, Vláda Habánek, nechával velkoryse zkoušet a dohodli jsme se, že jednou měsíčně uděláme pořad Gospel Time Party. Na premiéru jsem pozvala Honzu Musila a Milana Knížáka a brzy se to rozjelo.

Já jsem se léta snažila dostat do televize, ale měla jsem prostě utrum. Na vánočních koncertech, kam si nás objednávali, máme vždy obrovské úspěchy. Lidé vstávají, a dokonce někdy pláčou a ptají se: „Proč nejste v televizi? To je nádherné.“ Těžko se to vysvětluje. Velmi nám ale nyní pomáhá Šlágr TV. Někteří lidé se ofrňují: „Ty děláš pro Šlágr TV, jo?“ A já říkám: „A co? Já už se nebudu ve svých letech doprošovat.“ Dvacet let jsem to bez úspěchu zkoušela u všech možných televizí, a tady nám na Štědrý večer pustí dvouhodinový vánoční pořad! To je mi opravdu milejší než hodina ve tři ráno na ČT Art a ještě s prosíkem. A i když možná zrovna v Praze ne, to nevím, jinde v republice lidé na Šlágr koukají. Třeba na Moravě nám odmítali koncerty, že prý nás tam lidé neznají a nepřijdou. To se teď mění a já jsem za to vděčná. vid ●

GOSPEL & TIME ZUZANA STIRSKÁ

SYMFONICKÝ ORCHESTR FINE TIME
pod vedením JAKUBA PŘIBYLA

FINE 20 LET!

DIVADLO HYBERNIA
21.10. v 19:00

hosté: Věra Martinová, Jiří Suchý, Jiří Helekal, Josef Fousek,
Karel Vágner, Petr Jablonský, Zbigniew Czendlik a další

Není **PENNY** jako **PENNY**

O dvojí kvalitě potravin v západních a východních zemích Evropské unie, kdy obchodníci pod stejnou značkou ve stejném obalu prodávají odlišné zboží, se mluví již osm let. Nový „eurozákon“ tyto podvody i nadále umožňuje. Příliš se ale nemluví o kvalitě ostatních potravin, které jsou v obchodech k dostání.

Tady mají ještě tu klobásku, co máš tak rád, beru radši dvoje. A taky šunku,“ otáčí se na svého manžela odhadem sedmdesátiletá dáma v Penny Marketu asi deset kilometrů od Hřenska. „Jo, jo,“ spokojeně přitaká pán, který se představuje jako Zdeněk. Tenhle pár usměvavých seniorů jezdí nakupovat do lázeňského městečka Bad Schandau pravidelně z ne-

dalekého Děčína. „To je úplně jiná kvalita, ve všem. Nejsme blázni, abychom si kupovali horší zboží za vyšší ceny. Vyplatí se to i s benzinem,“ zněla jejich odpověď na otázku, proč nenakupují v Děčíně, kde je super- a hypermarketů nespočet.

O tom, že jezdí Češi z příhraničních oblastí nakupovat do Německa nebo Rakouska, se ví již dlouhá léta. Zdejší lidé rozdíl poznají i bez laboratorních testů.

Je-li člověk zvyklý na české potraviny, nepřijde mu rozdíl v kvalitě tak palčivý jako někomu, kdo může porovnat zboží v obchodech na obou stranách hranice, jež od sebe dělí mnohdy jen pár desítek metrů. I proto mluví prodavačky v Bad Schandau téměř plynule česky – zákazníkům od východní strany hranice tu je v sobotu krátce po poledni odhadem čtvrtina.

Německý a český obchod stejného řetězce mají společný jen název. Kvalita je nesrovnatelná. Foto Wikimedia Commons

Vzpomínám si, jak jsem na konci devadesátých let pil v svého německého strýce kolu a zdála se mi jiná než ta česká. Supermarkety už tehdy u nás rostly jako houby po dešti a stejné zboží od fialové Milky po kečup Heinz bylo najednou na dosah ruky. Bohužel jen zdánlivě. Ani strýce, ani mě by tehdy vůbec nenapadlo, natož abychom tomu byli schopni uvěřit, že by se ve stejném obalu či stejné dóze mohlo nacházet úplně jiné zboží. Odlišnou chuť jsem přičítal své nostalgii a pocitu, jaký jsem zažil, když jsem coby devítiletý chlapec poprvé spatřil regál s medvídky Haribo a sušenkami Bahlsen.

Co se tehdy mohlo jevit jako paranoidní podezření zakládající se na ničím neověřeném pocitu a domněnkách, po čase vyhrězlo na povrch v plné síle jako jedno z nehezkyých tajemství Evropské unie. O tématu dvojí kvality potravin se poprvé začalo veřejně mluvit v létě roku 2011,

kdy Asociace spotřebitelů Slovenska zveřejnila srovnání zboží nakoupeného v osmi zemích Evropské unie. Zjistila, že potraviny prodávané ve východní Evropě jsou v mnoha případech horší než stejně nebo podobně zabalené a označené zboží od stejného výrobce na Západě. Třeba Coca-Cola chutná v Německu jinak proto, že se v Česku sladí levnějším glukózovým sirupem, nikoli cukrem.

A nějakým zázrakem se vepřový lančmít po půlhodince jízdy autem přes hranice ve stejné plechovce pod stejnou značkou změní v semletý drůbeží separát s kůžemi a jinými zbytky, a ještě o polovinu zdraží. Evropská unie i nadnárodní firmy (těžko říct, kdo řídí koho) svorně odmítaly, že by existovaly dvojí standardy v kvalitě, a arogantně stížnosti pátkovaly odpovědmi, že mají Východoevropané „jiné chuťové preference“. Jinými slovy, snažily se podvod zakrýt tvrzením, že to vlastně dělají pro naše dobro, protože nám nekvalitní potraviny chutnají. Jak to ale mohou vědět, když nejsou k dostání žádné kvalitní?

Částečně však měly koncerny přece jen pravdu. Když totiž časopis D-Test provedl v roce 2016 naslepo senzoričky

vícero podobných testů a začala „otravovat“ Brusel. Tomu se evidentně svůj vlastní podvod řešit nechtělo a argumentoval stejně jako nadnárodní firmy, které potraviny rozdílné kvality pod stejnými značkami vyrábějí a kterým Evropská komise dala neomezený „klid na práci“. Nakonec byla ale věc hojně zmedializována a zákazníkům to vadilo stále víc, takže to Unie nejen musela přiznat jako fakt, ale ještě si zadala sama velký průzkum, který to potvrdil. Pouze 30 procent potravin nadnárodních značek nevykazovalo rozdíly ve složení na Západě a na Východě.

Kdo by si ale pomyslel, že pod tlakem okolností a důkazů nastane konečně nějaká změna, musel být zklamán. Na zaplavení chudších zemí nekvalitním a předraženým zbožím je totiž založen celý eurounijní byznysplán. A tak Evropská komise letos prosadila zákon, který dvojí kvalitu potravin nadále umožňuje – jediný rozdíl spočívá v tom, že o odlišném složení spotřebitel musí být informován.

Až dosud se ale vždy mluvilo jen o stejných nebo podobných značkových výrobcích globálních firem, které prodáva-

Rozdíl v kvalitě se týká VŠECH běžných potravin, nikoli jen těch globálních od stejné značky se stejným obalem. A je dost drtivý..

test chutí, čeští zákazníci označili jako chuťově lepší například toastovou šunku či vídeňský párek, které obsahovaly méně masa a více tuku i chemikálií. Jsou prostě na chemicky dotvořené chutě a „zlepšovadla“ zvyklí, a když jim někdo podstrčí něco lepšího, cítí to zvláště u uzenin jako méně chutné a výrazné. Jenže o to tady nejde.

Osm let se tedy mluví a píše o tom, že se v EU dělí občané na lidi první a druhé kategorie. Téma se stalo volebním tahákem i pro mnohé politiky; záslužnou práci odvedla například europoslankyně za ČSSD Olga Sehnalová, která provedla

jí dvě verze zboží – jednu pro „lepší“ lidi ze Západu, druhou pro „horší“ lidi z Východu. Jaksi bez povšimnutí ale zůstaly ostatní potraviny dodávané do obchodů.

Kein Problem

Původně jsem do onoho saského Penny Marketu ani jít nechtěl. Do tohoto řetězce chodím obvykle pouze v případě nějaké konkrétní akce nebo pro bezlaktózové mléko, které tu mají nejlevnější. (Mimochodem, to, že Češi nakupují zásadně v akcích, je sice pravda; už se však neříká, že takové zboží není zlevněné, ale stojí tolik, kolik by mělo stát standardně, kdyby

Foto Profimedia

nebylo předraženo – prostě normální cena i s běžnou marží.) Jenže čas kvapil, poblíž jiný kšeft nebyl, a tak jsme vkročili. Asi po pěti minutách, kdy mi do otevřené pusy málem vlítla moucha, jsem se musel štipnout do tváře a vylézt na parkoviště, abych se ještě jednou podíval, zda jde o pravdu o Penny. Ten Penny?

Den předtím jsme shodou okolností navštívili proslulý obchod s lahůdkami v dráždanském obchodním domě Karstadt. Je libo naloženou kukuřičku? Čokoládové pralinky? Jeden z tisíce pěti set padesáti dvou druhů zelených čajů? Nebo chcete ochutnat u pultu salát či poctivou bramboračku? Kein Problem. Byl zážitek vidět, jak je všechno srovnané a kolik druhů zboží a v jak příjemném prostředí tu nabízejí. Na to, jaký tu byl výběr a jaké dobroty tu měly, byly ceny více než solidní. O trochu vyšší než v běžném obchodě a o dost nižší než ve specializovaných pražských lahůdkářstvích, kde vám tisícovka vyletí z kapsy, ani nemrknete.

Německé Penny mělo samozřejmě výběr menší, ale ceny nízké a kvalitu, o jaké se mi ani nesnilo. Osmdesátiprocentní

fair trade čokoláda? Dvacet pět korun. Jablečný džus, který měl vážně příchut jablek? Taky tak. Mražený cheesecake pro celou rodinu i s návštěvou, díky kterému jsem pochopil, odkud se berou všechny ty dortíky v českých kavárnách a cukrárnách? Něco přes stovku. A pětiapůlkilový prací prášek Weisser Riese, který špínu nezapere, ale vypere, neboť není ničím ředěný? Tři stovky.

Cena vs. kvalita

Největší rozdíl byl v těch neobyčejnějších potravinách jako šunka, sýr nebo paštika. Nejlepší poměr cena-výkon pak měly ty produkty, které nesly označení Penny – tedy ty s privátní značkou. Doma jsem kousnul do eidamu – nechutnal jako guma, ale jako sýr. Potom do šunky – textura vláken, která byla cítit v zubech, prozrazovala, že jde o produkt vyrobený z masa. Na českých šunkách je nápadná jejich nakyslost a hladkost. I z obyčejné snídaně, sestávající z housky se šunkovou šunkou a sýrovým sýrem, se stal gurmánský zážitek. Vše, co jsem ochutnal, bylo kvalitativně o třídu vyš

při stejné nebo nižší ceně. Ale i kdyby byla cena o něco vyšší, pořád je to levnější, neboť platíte za lepší výrobek.

Pochopil bych, že se korporace snaží ušetřit tím, že naseká místo masa do konzervy globální značky ocásky a kopytka a pošle to do východní Evropy. Je to sice hnusné, ale obchodně to musí být terno. Normy to neporušuje, neboť žádné nejsou, a když je třeba, laťka se dá vždy ještě o kus snížit. Pětadevadesát procent masa? Pokud za maso prohlásíte kůži, odřezky a jiné zbytky, nic není nemožné. To ale stále nevysvětluje, proč se rozdíl v kvalitě týká VŠECH běžných potravin, nikoli jen těch globálních stejně značkové se stejným obalem.

Nejlepší chuť a kvalitu ve většině zemí mívají výrobky, které si řetězce nechají vyrobit pro sebe – takzvané privátní značky. Němci je upřednostňují v 37 % všech nákupů, Rakušané ve 32 procentech, a Španělé dokonce ve 42 % případů. V Česku se podíl přehoupl přes jednadvacet procent a pozvolna roste. Pozici měly u nás tyto značky ztíženou tím, že když s tímto druhem prodeje řetězce

v Česku začínaly, nebyla kvalita těchto výrobků lepší než u značkových, ale naopak snad ještě horší. To se ale již také změnilo.

Po obrovském úspěchu Lidlu, který má strategii na privátních značkách postavenou, se přidaly i ostatní a zavádějí nové a nové řady. Jelikož nemusejí řetězce řešit marketing a odbyt a produkty se vyrábějí v obrovském množství, bývá nižší i cena. Bez ohledu na to, zda se značka jmenuje ja!, Penny, K-Classic nebo Milbonna.

I tady je ale tvrdě nastaven dvojitý metr. Srovnání českého časopisu D-Test v roce 2016 ukázalo, že „výrobky prodávané pod vlastní značkou obchodních řetězců na českém trhu vykazují kvalitativní odlišnosti oproti obdobným potravinám prodávaným v zahraničí“. Čeští zástupci měli podle časopisu rezervy především v obsahu důležitých složek, jakými jsou například maso a ovoce. „Vypozorovali jsme i to, že české výrobky deklarují více použitých přídatných látek,“ napsal D-Test. V roce 2017 testovalo výrobky privátních značek z pěti zemí české ministerstvo zemědělství. Výsledek? Špagety pod privátní značkou stejného řetězce vyrobené pro rakouský trh z kvalitní tvrdé pšenice a pro český trh z obyčejné, německý kečup s vyšším obsahem rajčat než maďarský nebo dvě pomerančové limonády, z nichž jedna místo cukru obsahuje umělá sladidla a pomerančovou šťávu v ní nahrazuje jablečná.

A právě zde si musíme položit klíčovou otázku: Jestliže vlastní obchody v Německu a v Česku stejný řetězec, proč se liší v kvalitě i privátní značky? Proč nezadá vedení firmy stejnou poptávku s totožnými požadavky? Chceme milion tun sýru ementálského typu a dva miliony šunky od kosti? Když zvládne vyrobit dobrý sýr pro supermarket německá mlékárna, zvládla by to zajisté i česká. Záleží ale na zadání a zde bohužel řetězce zvolily naprosto stejnou taktiku jako globální značky. Postupují v dokonalé shodě. Pokud by totiž Východoevropánům daly „čuchnout“ k první jakosti, kterou prodávají na Západě, nemohly by „značkové“ firmy šidit a vyrábět produk-

ty dvojí kvality, protože by je nikdo nekupoval. A tak se vyrábí druhá jakost jak u značkových produktů, tak u výrobků privátních značek, a všichni vydělávají jak na Klondiku. Pouze spotřebitelé mají smůlu.

Za takovéto konstelace se otvírá jedinečná šance pro české značky. Stačilo by, kdyby vyrobily prvojakostní sýr a nekyselou šunku s dobrou texturou a úspěch by byl zaručen. Tak proč to nedělají? No jo, ale to by zase nikdo nekupoval zahraniční ošizeniny ani privátní značky. Je samozřejmě otázka, zda by tradiční české

Evropského parlamentu český premiér Andrej Babiš, který si chtěl na populárním tématu přihřát svoji marketingovou polívčičku, i když má sám na hlavě máslo. Jakost jím vyráběných (p)otravin raději vynechme a připomeňme si jeho výrok z května letošního roku, který pronesl po jednání se zástupci obchodních řetězců: „Všichni říkali, že když se snažili objednat kvalitnější výrobek z Německa, tak jim to výrobce zakázal.“ Pod pohrůžkou, že když to zkusí, nedostanou už ani plechovku, krabičku či pytlíček čehokoliv. Premi-

Nejlepší chuť a kvalitu mají výrobky, které si řetězce nechají vyrobit pro sebe. Němci je upřednostňují v 37 % všech nákupů, Rakušané ve 32 % a Španělé ve 42 % případů.

značky měly zájem vyrábět kvalitnější výrobky, kdyby je k tomu netlačily karty rozdané na trhu, nebo jim fakt, že mohou vyrábět drahé věci nižší jakosti, vyhovuje.

Ať tak či onak, jisté je, a každý, kdo nemá ještě zcela vypálené chuťové buňky, si může ověřit namátkovým výběrem na německé a české straně hranic, že kvalita VŠECH druhů výrobků, které jsou v českých obchodech k dostání, leží o třídu níž.

Zajímavě poodhalil zákulisí kartelových dohod před letošními volbami do

ěrova slova potvrdil i prezident Svazu obchodu a cestovního ruchu Tomáš Prouza.

Zajímavý je ale též přístup zákazníků v jednotlivých zemích. Čech se orientuje především podle ceny. Tvrzení, že kdyby šunty nekupoval, řetězce by je nenabízely, ovšem není pravdivé. Vždyť nebhý zákazník za šunty zaplatí i s výrazně nižším platem vyšší ceny a výdaje za potraviny spolknou 20 až 30 procent jeho měsíčních příjmů.

To německý zákazník se podle studie Deutschen Gesellschaft für Qualität (Německé společnosti pro kvalitu) z roku 2016 řídí v plných 67 procentech chutí a kvalitou potravin. Cena je pro něj až na druhém místě (65 procent) a na třetím pak složení potravin (40 procent). Za potraviny však Němec vydá jen 10 procent měsíčního příjmu. Může si to tedy dovolit. Pokud by se mu obchodník snažil prodat to, co nabízí v Česku, měl by problém, neboť by to nikdo nejedl. Nabídne-li ale obchodník při stejných či vyšších cenách podřadné zboží v Česku, problém má jen český zákazník. Nemá totiž jinou možnost než jednou za čas vyrazit na nákup do Německa či Rakouska. **vid ●**

V Evropské unii není dvojitá kvalita potravin, ale trojí. Ještě horší blafy než Češi a Slováci jedí Bulhaři a Rumuni, kteří přistoupili do EU nejpozději. V jednom z testů například vyšlo najevo, že místo kuliček pepře Kotányi bulharské balení obsahovalo 10 % drti. Bulhaři byli jedni z prvních, kteří se ozvali, protože tamější potraviny se nedají jíst. Jednou jsem si tam koupil chleba a chutnal i vypadal úplně stejně, jako by ho upekli z rozemletých starých chlebů z celé EU. Byl to hnus, velebnosti.

Foto Adobe Stock

VÝŽIVA *půl zdraví*

Jak může tělo podávat dobré výkony, když nedokáže získat dostatek energie z potravy? Je třeba mu pomoci. Nic se ale nesmí přehánět...

kyslíku nedostává, vybudujete si dostatečný svalový korzet, který vás ochrání před neuhy všeho druhu. Svalová hmota podrží páteř, takže se nehrbíte, zlepšíte metabolismus a při rozumné životosprávě „vyžere“ přebytečné tuky, ochrání klouby a chrupavky, zkvalitní krevní oběh a postará se o to, že se u všeho, co děláte, budete cítit lépe. Navíc podle amerického výzkumu z roku 2009 svaly sníží šanci na vznik demence, a rovněž vás uchrání chůze o holi ve stáří.

Svaly jsou důležité také proto, že ve věku mezi pětadesáti a sedmdesáti lety má tělo tendenci zdvojnásobit množství tuku a ztratit polovinu svalové hmoty. Což, pokud žádné svaly nemáme, způsobuje řadu neřešitelných zdravot-

stávky. Zatím to nedokážu „bez padnutí“, ale pouze stylem, kdy se po padnutí zase zvednu a pokračuji dál, dokud to jde. Ač to vypadalo nemožné, nyní již věřím tomu, že tu stovku dám. A až zvládnou stovku, přidám ještě jednu.

Sportovec a trenér Martin, o němž jsem se zmiňoval minule a který mě ke cvičení přivedl, mi poradil, že právě tento počet je ideální – protože je dostatečný na to, aby každý den doslova zboural všechna svalová vlákna. Místo nich se hned vytvoří nová, silnější, ale zároveň tělo nepotřebuje tak extrémně mnoho živin, aby „žralo“ i ze svalů, jako je tomu v případech vytrvaleckých sportů. Člověk je pak sice pevný a šlachovitý, ale benefity svalů jmenované výše mu chybí.

Dnes není problém s množstvím jídla, ale s jeho kvalitou. Mohli byste se ujíst k smrti, a stejně by to nestačilo. Stále budete podvyživení...

ních potíží, neboť ubývá takzvaná užitková tělesná hmota a zůstává jen neformální sádlo.

William Evans a Brian Rosenberg v knize *Biologické mezníky* napsali, že má smysl začít budovat svaly v jakémkoli věku, dokonce i v pokročilejších letech to má značný efekt. Oba vědci sledovali dvanáct mužů ve věku šedesát až sedmdesát dva let, kteří chodili třikrát týdně cvičit. Po třech měsících byli schopni uzvednout těžší bedny než pětadvacetiletí pracovníci laboratoře, kteří se nehýbali. Navíc se jim srovnal tlak i obsah cukru v krvi a také se jim zlepšila psychika.

Po pár měsících každodenního raního klikování začínám cítit i já, jak se výkon zlepšuje a svaly zpevňují a rostou. Pozvolna, ale přece. Lépe se mi tak píše a sedí u počítače, a co je hlavní, nemusím se harcovat přes půl města do fitka, a ztrácet tak drahocenné hodiny. Mým cílem je udělat sto speciálních kliků, při kterých se nehýbe zadek a dolní část zad, ale jen horní polovina těla, a které mi poradil přítel sportovec – bez pře-

K tomu, aby něco takového bylo možné, je ale kromě odhodlání třeba další důležité věci – energie. Aby vůbec mohlo tělo takový výkon podat, potřebuje především kvalitní výživu. A tu nemá šanci, při vši úctě k dnešním potravinám, získat z běžného jídla. Než jsem to pochopil, pořád jsem jenom jedl, jedl a jedl (často spíš žral) a tloustl. A přitom hladověl. A to jsem se ani nehýbal.

Je to paradox. V době, kdy ještě jídlo obsahovalo živiny, protože plodiny rostly v kvalitní půdě, chléb byl chléb, sýr byl sýr a mléko mléko, nebylo v potřebném množství pro naše předky dostupné. A tak chodili po poli „přetrénovaní“ stařečci a stařenky, shrbení, zkroucení a zničení. A i když měli fyzické aktivity až po uši, zdraví rozhodně nebyli – pouze unavení a strhaní. Jejich vyčerpané a přetažené svaly nemohly růst a regenerovat.

Dnes již není takový problém s množstvím jídla, ale s jeho kvalitou. Mohli byste se ujíst k smrti, a stejně by to nestačilo. Aby tělo získalo v potřebném množství kvalitní bílkoviny, sacharidy

V předchozím vydání Šifry jsem popisoval způsob, jak si může člověk v životě uchovat co nejdéle zdraví – ať je dřevorubec, nebo úředník, který stráví většinu dne na židli. Tím klíčem je posilování s vlastním tělem, ideálně v podobě kliků, u kterých zabírá celá pestrá škála svalů. Pokud je necvičíte aerobně, tedy v sériích za dostatečného přísunu kyslíku, ale anaerobně neboli silově, kdy se svalům

a další důležité stavební látky, muselo by při zátěži denně vypít šest litrů obarvené vody připomínající mléko, k tomu sníst aspoň kilo tvarohu nebo tolik kvalitních sýrů (nepočítám běžné české „gumáky“), že by to vycházelo bratru na 30 000 korun měsíčně. Takové meganákupy by provětraly a neúměrně zatížily nejen peněženku, ale i trávicí systém. Celý den by člověk nedělal nic jiného, než jedl. A vydělával. A chodil na záchod.

Dnešní moderní doba trpí spoustou neduhů, ale přesto lze i s jejich vědomím říct, že se běžnému člověku nikdy nežilo líp. Může k tomu přispět i jedna vymoženost, o které si generace před námi mohly nechat jen zdát – umělá výživa.

Po každém tréninku (u mě zatím spíš jeho parodie) do sebe šupnu BCAA, aminokyseliny, po kterých tělo ihned zregeneruje, neboť svaly okamžitě dostanou nejdůležitější stavební látky v potřebném množství. Po bolesti přichází okamžitá úleva. A k snídani ještě vypiju lahodný proteinový koktejl v takové dávce, že pokryje skoro celou denní potřebu bílkovin. Tělo však tráví tuto dávku postupně a svaly si berou, kolik potřebují. Nejsou to totiž jen tak obyčejné bílkoviny, ale laboratorně vyměřené a vyvážené kombinace těch nejpotřebnějších a nejvyšších proteinů, aby svaly dostaly vše, co potřebují, a mohly prospívat a růst.

Na trhu je bezpočet výrobků, které tělu dodají kvalitní látky chybějící ve stravě, jen není snadné mezi nimi vybrat. Traduje se sice, že jde o speciální výživu pouze pro sportovce, nebo dokonce pro kulturisty, ale to mohlo platit v době, kdy živiny a vyvážené stavební látky byly ještě obsaženy v běžných potravinách. Dnes se člověk, pokud nechce být podvyživený, bez doplňků stravy obejde jen stěží.

Motor bez oleje

Nejsou ale všechny bílkoviny stejné. Gramáž na krabičce není v tomto směru rozhodujícím ukazatelem. Platí to jak u potravin, tak u levnějších proteinových koktejlů. Sice na nich ušetříte, ale bílkoviny bývají tepelně a chemicky narušené,

Steroidy, nebo umělá výživa? Jiná cesta ke svalům, které jsou důležité pro zdraví, nevede. Ti, kteří chtějí svaly na chlubení a zdraví zahodí do kanálu, volí první možnost. Foto Pixabay

protože se získávají z pasterizované syrovátky – tedy vedlejšího produktu při výrobě mléka. Gainery, tedy nápoje obsahující nejen bílkoviny, ale i převažující sacharidovou složku, slouží k tomu, aby tělo dostalo rychlý příjem energie a mohlo zvyšovat svou hmotnost. Jinými slovy, aby člověk necvičil a nebyl pořád slabý jako chroust. Ty levnější však obsahují až 60 % těžce stravitelné laktózy, takže místo svalů a síly získáte spíš průjem. Vždy záleží na tom, jakou technologií se daný produkt vyrábí.

Například skutečně kvalitní proteiny se vyrábějí za nízkých teplot přímo z čerstvého kravského mléka. Jde tedy o čistou, nenarušenou mléčnou bílkovinu sušenou „v prášku“. V jediné ranní stogramové dávce proteinového přípravku, který rozmíchám v mléce, tak přijmu dvě miliardy probiotických kultur, 200 miligramů trávicích enzymů, jako je amyláza, proteáza, celulóza, laktáza a lipáza, a 80 gramů těch nejlepších bílkovin. Vždycky, když nápoj po cvičení vypiju, cítím, jak se po unavených svazech rozlije příjemné teplo a únava se pomalu rozpouští. K tomu si dám normální snídani a po zbytek dne spořádám svačinu, oběd, druhou svačinu a večeři. Umělá

výživa běžnou stravu nenahradí, ideální je jako doplněk. Výživově by vše sice pokryla, ale zakrněl by trávicí systém a tělo by se odnaučilo jíst – zvyklo by si jen na koktejly a to by nebylo dobře.

Jednou jsem zapomněl pixlu s bílkoviny v prášku na chatě a po čtyřech dnech kliků jsem cítil ten rozdíl. Najednou jsem byl unavený, tělo mě bolelo a výkon nebyl dobrý. Svaly neměly kde brát. Cvičení bez umělé výživy je jako motor bez oleje – po pár kilometrech se zadře.

Umělá výživa je ale dobrá i pro lenochy, kteří se vůbec nehýbou. I kdybyste neudělali jeden jediný krok a sportu se vyhýbali jako čert kříži, dodáte-li tělu ty správné živiny, markantní rozdíl pocítíte i tak. Nebudete mít totiž pořád hlad a chuť nahrazovat nedostatek živin v jídle různými sladkými či slanými prasárničkami, protože dostanete vše potřebné a tělo bude mít dost. Jen pozor na to, ať nezvolíte sacharidový přípravek na rychlé nabírání hmotnosti a moc nepřiberete.

Rovnice je jednoduchá – čím větší výdej tělo má, tím víc kvalitních živin potřebuje. Sportovec Martin mi barvitě popisoval, jak to funguje u kulturistů a vrcholových sportovců. Zajímalo mě totiž, jak mohou uživit v prvním případě horu svalů a ve

druhém pokrýt neuvěřitelně rychlé spalování organismu při extrémní zátěži. Odpověď mě nepřekvapila.

Existují jen dvě možnosti – výživa, nebo doping. Obojí má svá úskalí. Profesionální kulturista dělá v podstatě jen tři věci – trénuje, jí a vyměšuje. Pro poslední dvě činnosti je možné použít i expresivnější, rýmující se výrazy, u kterých se liší jen počáteční písmena.

Pokud by například kulturista nepoužíval výživu a snažil se získat energii potřebnou k užití svalů standardně – a někteří, kteří nemají tolik peněz, to tak dělají –, musí sníst za den víc jídla než otesánek. Několik kilogramů masa, deset litrů mléka, kila tvarohu, ulovit denně pár ryb a jako dezert si dát kilo olomouckých syrečků. Je jako bezedná díra. Pokud zrovna necvičí, leží na posteli, cpe do sebe neuvěřitelné porce jídla, což je náročnější než celý kulturistický trénink, a aspoň pětkrát denně letí na toaletu. Blázní...

Pokud se ale rozhodne dodat tělu živiny skrze umělou výživu a jiné doplňky stravy, dost se mu uleví. Jenže bude ho to stát až 70 000 korun měsíčně. Musí si dát aminokyseliny před výkonem, aminokyseliny po výkonu, několikrát denně proteinový nápoj a také sacharidový gainer, přírodní steroid ve formě extraktu ze špenátu s názvem Beta-Ecdysterone, aby měl sílu, a tak by se dalo pokračovat.

Daleko jednodušší, a také tak většina kulturistů dělá, je narvat se steroidy, kdy

svaly rostou takřka on-line. Ale s nimi taky srdce, a protože jde o nepřírodní růst, huntují se i klouby, chrupavky a všechny orgány. Dá-li se ale na jednu miskou vah sláva a peníze a na druhou zdraví, co vyhraje?

V roce 1996 byly v časopise The New England Journal of Medicine publikovány výsledky desetitýdenní studie, která rozdělila čtyřicet mužů do čtyř skupin. Jedna cvičila bez použití testosteronu, druhá cvičila a užívala každý týden 600 miligramů testosteronu, třetí brala stejné množství hormonu a netrénovala a po-

aby to vypadalo, že se proti tomu bojuje, ten řekne, že se mu to do těla dostalo z léku na alergii, a karavana jede dál. Jedním ze dvou českých sportovců, kteří natvrdo přiznávají, že je doping ve sportu samozřejmý, je bývalý rekordman a mistr Evropy ve vrhu koulí Remigius Machura. V rozhovoru pro časopis Téma, který vyšel v pátek 13. září, téma lakonicky shrnul slovy: „Anabolické steroidy, které se vyrábějí od roku 1932, byly zakázané až v 70. letech. Světový rekord před zákazem byl v naší disciplíně 22 metrů. Od 70. let je to zakázané a hází se ještě dál.

Nejvíc šokující bylo zjištění, že ti, kteří pouze brali steroidy, ale vůbec necvičili, nabrali téměř o polovinu víc svalů než ti, co poctivě cvičili a nic nebrali...

slední netrénovala, a užívala placebo. Skupina, která cvičila a brala steroidy, nabrala třikrát víc svalů než ti, co cvičili a nic nebrali. Nejvíc šokující ale bylo zjištění, že ti, kteří pouze brali steroidy, ale vůbec necvičili, nabrali téměř o polovinu víc svalů než ti, co poctivě cvičili a nic nebrali!

Takový Arnold Schwarzenegger by mohl o zdravotních důsledcích užívání steroidů vyprávět. Nejslavnější svalovec světa, na rozdíl od jiných, přiznal, že jeho výsledky nebyly pouze dílem tvrdého tréninku, ale že – stejně jako všichni ostatní – užíval steroidy. Tehdy ani jiná cesta ke svalům nevedla, kvalitní výživy jako dnes se nevyráběly. Jakmile ale slavný Terminátor se sportem a svou „kúrou“ přestal, stálo jej to málem život. Zdravotně úplně zkolaboval a již dvakrát musel na operaci srdce.

Doping ale není zdaleka jen výsadou kulturistů či vzpěračů. Vrcholové sportování bez dopingu je totiž zhruba stejně reálné jako politika bez korupce. Při anonymní anketě na olympijských hrách v Mnichově v roce 1972 se k užívání dopingu přiznalo 85 procent všech sportovců. Což vůbec neznamená, že zbylých patnáct nedopovalo. Občas chytanou nějakého obětivého beránka,

Není to divné? Jak by asi mohli cyklisté po ujetých 200 kilometrech do kopce v nadmořské výšce 2300 metrů sprintovat, kdyby si nepomáhali podpurnými léky? Pan Machura, který samozřejmě též dopoval, odhaduje, že nedovolenou chemii používá 70 % sportovců. A další třetina či polovina z oněch nedopujících třiceti procent si pomáhá novinkami, které ještě nestihly být odhaleny a zakázány. „Sport byl dopingem prorostlý odjakživa a je jasné, že to tak bude i v budoucnu. (...) Dnes se navíc sportovci cpou novými preparáty, které sice možná ještě nejsou na seznamu zakázaných látek, ale nikdo neví, zda jim nepoškodí zdraví víc než sto let vyzkoušené věci.“ A to nemluvíme o tom, že se ve sportu používají látky, které mají v těle zakázané substance před závodem zakrýt...

Vrcholový sport může být cestou k penězům a slávě, ale jen těžko ke zdraví. Pokud chce být člověk fit, nemůže se chovat ke svému tělu jako ke stroji, do kterého bude sypat tunu hormonů nebo doplňků. Lidský organismus sice dokáže podat fantastický výkon, má-li dostatek živin a stavebních látek, ale nic se nesmí přehánět. Ani s leností, ale ani s výkonem.

vid ●

Pokud má sportovec dost peněz, může ke skvělým výkonům dojít poctivě za použití různých doplňků a výživ, i když je to dražší a náročnější. Jenže málokterý člověk má tolik trpělivosti, aby odolal vidině rychlého úspěchu. Steroidy a jiné nedovolené preparáty jsou prostě tak neodolatelné, že většina adeptů vymění „světskou slávu polní trávy“ za vlastní zdraví. Co asi museli brát atleti, kteří drží 40 let světový rekord? Vážně někdo věří tomu, že jenom vitamíny?

Příběh ZÁZRAČNÉHO lékaře

Díky své nezdolnosti, neúnavnosti a snaze pomoci Max Wolf přišel na to, že enzymy zmírňují záněty, hojí zranění i rány po operacích, podporují imunitu a mají celou řadu dalších pozitivních účinků. Málokdo ví, že rodina vynálezce známého léku Wobenzym má i české kořeny.

Je to zajímavý paradox. Lidská společnost oceňuje v každém stupni svého vývoje spořádané občany, ctěné osobnosti či uhlašené profesory, kteří nikterak nevyčnívají a především nepobuřují. Za nové vynálezy, převratné objevy a pokrok, který lidstvo posunuje dál, přitom ale obvykle vděčíme přesně opačným typům lidí. Těm, kteří jsou jiní, na které se ukazuje prstem, nebo dokonce plive, případně jsou považováni za podivíny či rovnou za blázny. Kde bychom asi dnes byli bez Nikoly Tesly a jeho střídavého proudu? Nebo Leonarda da Vinciho, jenž vymyslel lodní šroub, padák, tank, potápěčský skafandr i létající stroj, a tak předběhl svou dobu o stovky let?

O tom, že aby vůbec něčeho dosáhl, musí kráčet proti proudu, byl přesvědčen i další renesanční člověk, na kterého se – pohříchu – trochu pozapomnělo. Jmenoval se Max Wolf, a i když se živil také jako inženýr či malíř, zásadní přínos pro lidstvo zaznamenal jako lékař. Lékař a vizionář, který pochopil, že aby mohl bezezbytku naplnit své poslání a rozvinout svůj potenciál, nesmí jít s většinou a nezřídká musí zpochybňovat zažitá stanoviska klasické moderní medicíny. „Šel jsem svou vlastní cestou,“ glosoval svůj život ve vzpomínkách průkopník, který díky své houževnatosti a jisté tvrdohlavosti dokázal vytvořit zcela unikátní lék, jenž pomáhá statisícům lidí po celém světě; například v Česku se Wobenzym dlouhodobě drží mezi třemi nejprodávanějšími léky a láme rekordy.

Max Wolf se sice narodil ve Vídni a poté, co po návštěvě příbuzných musel zůstat v USA, neboť vypukla první

světová válka, se proslavil jako osobní lékař rodiny Kennedyů, prezidenta Roosevelta, Greta Garbo či Charlieho Chaplina a celé newyorské smetánky včetně prominentních bankéřských rodin Morganů nebo Warburgů; jeho otec ale pocházel z Olomouce. Protože zakoupil coby obchodník bývalé rytířské panství se zámečkem, několik let Wolfovi prožili v Paliči, obci nedaleko Chebu.

Právě v hlubokých západočeských lesích, ovocných zahradách a na rozkvetlých lukách se formovalo jeho přesvědčení, že nemoci nehojí primárně lékař, ale příroda, což je pro pochopení podstaty léčby klíčové.

o dvě generace mladší přítel a spolupracovník Karl Ransberger, bez nějž by nebyl Wobenzym uveden na trh.

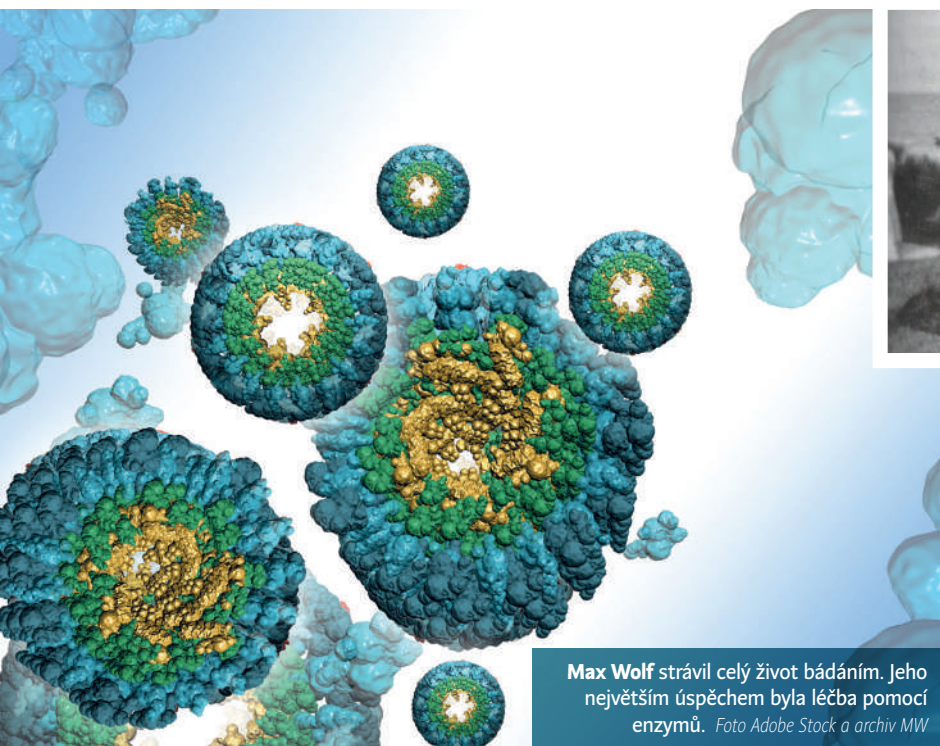
Max Wolf tvrdil, že štěstěna pomáhá tomu, kdo o štěstí skutečně stojí a bojuje. Jen tak zřejmě mohl později všechny peníze, které jako úspěšný lékař vydělal, i veškeré úsilí investovat do vývoje nového lékařského směru – léčení pomocí enzymů. Doktorem sice zpočátku být vůbec nechtěl – nejprve se stal konstrukčním inženýrem a coby malíř se během studií živil též malováním portrétů –, vzal k sobě ale svého nejlepšího kamaráda Paula, jenž přišel po úraze o obě ruce. „Krmil jsem ho, oblé-

Max Wolf v 50. letech 20. století s asistentkou Helenou Benítezovou našel směs enzymů s nejvyšším účinkem. Podle iniciál svých jmen ji nazvali WoBe. Tak vznikl Wobenzym...

Tehdy ale ještě nic nenasvědčovalo tomu, že nesmělý, zakřiknutý a zadržavající chlapec malého věku v pouhých dvanácti letech opustí rodinu, která se octla ve finančních problémech, a zahájí, jak sám říkal, „svůj niterný rozvoj“. „Bylo to o to neuvěřitelnější, uvážíme-li, že v jeho dosavadním životě nebylo možné nalézt jediný záchytný bod, z něhož by se dala odvodit síla k takovému činu. Neměl žádnou sebedůvěru, nač ale spoléhal, byly jeho sny a pevná, dosud neviditelná vůle proměnit je ve skutečnost,“ vzpomínal v životopisné knize *Max Wolf – život ve znamení enzymoterapie* její autor a především Wolfův

kal a pomáhal jsem mu při všech jeho potřebách,“ vyprávěl Max Wolf, který společně s jedním ortopedickým mechanikem vymyslel a vyrobil dvě protézy na bázi tkanic, koleček a pružin připravené na vestu tak, aby je kamarád mohl ovládat kyčlemi, rameny a koleny.

Právě tato snaha pomoci se stala hnacím motorem Wolfovy další kariéry a stála zřejmě i za rozhodnutím změnit obor. V USA si brzy získal pověst „zázračného lékaře“, byla za tím ale především tvrdá práce, nadšení a neutuchající snaha inovovat. Setkával se se zajímavými doktory z celého světa, nebál se experimentovat a neustále studoval

Max Wolf strávil celý život bádáním. Jeho největším úspěchem byla léčba pomocí enzymů. *Foto Adobe Stock a archiv MW*

vědeckou literaturu a hledal nové metody, jak pacientům pomáhat. A to i těm chudým, od kterých si nechal platit někdy jen dobrovolné příspěvky. Mnoho času trávil třeba bádáním nad tím, jak zmírnit projevy a postup stárnutí a koronární cév.

Tělo jako lék

Asi nejdůležitější setkání bylo to z roku 1932 s vídeňským profesorem Ernstem Freundem, ředitelem Ústavu pro léčbu rakoviny. Freund objevil látku, jež byla schopna rozpouštět rakovinné buňky, a označil ji jako „normální substanci“. Látka je dnes označována jako urokináza a jde o velice důležitý enzym...

Tento poznatek byl pro doktora Wolfa klíčový, neboť zjistil, že enzymy, které začal zkoumat, rychle zmírňují záněty a mají celou řadu velmi pozitivních účinků. V padesátých letech 20. století tak Wolf se svou asistentkou Helenou Benítezovou intenzivně hledali směs enzymů s nejvyšším účinkem a podle

počátečních písmen svých jmen ji nazvali WoBe.

Lék Wobenzym byl poprvé registrován v roce 1966 v západním Německu. I přes vynikající účinky to ale neměl vůbec snadné. „Přes velké úspěchy Wobenzymu – anebo snad právě kvůli nim – bylo doktorovi Wolfovi i mně jasné, že cesta k prosazení nového preparátu na farmaceutickém trhu bude nanejvýš dlouhá a obtížná,“ napsal v knize Karl Ransberger, jenž s podporou doktora Wolfa koupil menší farmaceutickou společnost Mucos a s buldočí vervou se tohoto úkolu zhostil. „Řada lékařů, především univerzitních profesorů, měla uzavřeny tzv. smlouvy o spolupráci s průmyslovými výrobci léčiv a zaangażovaní lékaři jsou téměř vždy striktně proti jakékoli nové léčebné metodě.“

Ransbergerova slova se ukázala téměř jako proročká. I když například v Česku, v Německu či na Slovensku na lék přispívaly pojišťovny, dnes se kvůli rostoucím nákladům na zdravotnictví,

podobně jako celá řada jiných léků, už vůbec neproplácí. Třeba na Slovensku se to dočasně projevilo na propadu prodeji, ale o výjimečnosti a mimořádné účinnosti léku svědčí i to, že dnes, ve volném prodeji, si zde vede ještě lépe než dřív.

Jen Češi si ročně pořídí více než 200 tisíc balení tohoto léku na léčbu zánětů, hojení po úrazech a operacích, na artrozu či gynekologické obtíže. Pacienti jej berou též jako podporu při zvládání autoimunitních chorob a pro posílení imunity, a využívají jej i špičkoví či rekreační sportovci při zraněních.

Definitivního úspěchu Wobenzymu se však Max Wolf nedožil. V roce 1970, šest let před svou smrtí, prohlásil: „Bylo pro mne velkým překvapením, že je tak neuvěřitelně těžké, aby moje nová metoda léčby dosáhla všeobecného uznání, i když je její úspěšnost zjevná a jednoznačně prokázaná. U řady klinických lékařů existuje proti nové a účinné metodě předpojatá averze a zakořeněné předsudky, což se dá jen velmi obtížně překonávat.“

S přibývajícím civilizačním nemocemi je nutné, aby se nadčasový příběh tohoto skutečného lékaře s velkým L připomínal. Profesor Wolf totiž moc dobře chápal, že nelze při skutečném léčení potlačovat příznaky, ale je třeba pomoci tělu tak, aby se mohlo léčit samo. Za nejlepší prostředek k tomu považoval právě enzymy a vitaminy. Ostatně sám se dožil požeňnaných jedenadevadesáti let. **vid ●**

MODRÝ nebo ČERVENÝ svět?

Aljašská univerzita ukončila čtyřletý výzkum kolapsu budovy č. 7 Světového obchodního centra v New Yorku, která byla zničena při teroristických útocích na Spojené státy americké dne 11. září 2001. Výsledky ukazují, že žijeme v úplně jiném světě, než je mnoho lidí stále ochotno uvěřit.

Pamatuji se velmi dobře na to zděšení, po kterém jsem začal málem koktat. Při teroristických útocích na Spojené státy americké z 11. září roku 2001 nespadly jen dvě věže Světového obchodního centra (WTC), přezdívané jako Dvojčata, ale rovnou tři? Jak to, že jsem o tom nikdy neslyšel nebo mi to uniklo? Psal se rok 2010 a zůstal jsem jako opařen. Tři měsíce mě bolelo břicho – můj starý světonázor se zcela zhroutil a nový se ještě neměl o co opřít. Žil jsem v divném vzduchoprázdnu a trvalo mi notnou dobu, než jsem byl schopen se uklidnit a racionálně přemýšlet.

Mám plné pochopení pro lidi, kteří raději uvěří tomu, že černá je bílá, než aby procházeli podobnými emočními šoky. Snaha vidět jen to, co vidět chceme, abychom si zjednodušili život, má ale jedno velké a nepřekonatelné úskalí. Postupem času jsou rozpory mezi tím, čemu věříme, a realitou natolik velké, že je stále těžší a těžší přesvědčit sám sebe o pravdivosti svého přesvědčení. A je na to třeba vynakládat větší a větší úsilí a provozovat složitou mentální akrobacii.

Je to přesně jako v nedoceněném filmu Truman Show z roku 1999, kde hlavní hrdina žije zdánlivě bezchybný a krásný život – do té doby, než mu málem spadne z nebe na hlavu filmový reflektor. Truman byl vybrán jako opuštěné dítě v ústavu do hlavní role velkolepé reality show, kterou je celý jeho život a celé město. Nyní

má jen dvě možnosti, jak se s nečekanou událostí vyrovná. Buď může předstírat, že je úplně normální, když z nebe spadne jen tak zničehonic světlo, zapomenout na to a žít jako dřív. Anebo si položit otázku, jak je něco takového možné.

Podobně se rozhodoval i Neo v kultovním Matrixu. Vezme si modrou pilulku a bude žít nadále v jedné velké iluzi, nebo polkne červenou, jež mu umožní probudit se ve skutečném světě? Tam je sice život těžší, nepříjemnější a nebezpečnější, za to je opravdový a svobodný.

Je. Mají k tomu své důvody, ať už psychologické, mocenské či ekonomické, a je to jen a jen na nich. Existuje ale ještě jedna skupina obyvatel – ti, kteří mají problém či zábrany uvěřit v existenci červenopilulkového světa, jenž se výrazně liší od toho modrého. Problém je v tom, že modrý svět popisují, propagují a obhajují velká korporátní média, jejichž hlavním úkolem je v této iluzi udržet co nejvíc lidí po co nejdělsí dobu.

Jak tohle můžu vědět? Protože jsem v modrém korporátně-mediálním světě

Korporátní média popisují modrý, iluzorní svět a jejich hlavním úkolem je v této iluzi udržet co nejvíc lidí po co nejdělsí dobu.

Pokud bych se o červené pilulce v podobě budovy č. 7 Světového obchodního centra v New Yorku nedozvěděl či dozvědět nechtěl, bylo by mi ve světě iluzí asi ještě nějakou dobu relativně příjemně. Nyní už ale nebylo cesty zpět, neboť zvědavost zvítězila nad pohodlností. Věděl bych, že si lžu do kapsy a že předstírat neexistenci spadlého reflektoru, v tomto případě sedmačtyřicetipatrového baráku, už nedovedu.

Jsou lidé, kteří to dovedou a vědomě si vyberou, že žádnou červenou pilulku nechtějí, protože jim to vyhovuje tak, jak to

deset let pracoval. A byl to paradoxně jeden z hlavních důvodů, proč jsem se coby novinář Lidových novin a posléze vydavatelství Mladá fronta o pádu třetí budovy dozvěděl tak pozdě. Pod svícnem totiž bývá největší tma. Primárním úkolem médií není informovat lidi o tom, co se ve světě kolem nich skutečně děje, ale ovlivňovat a utvářet jejich názor tak, aby nechtěli mít žádný jiný. Především svůj vlastní. Tuto taktiku dobře nastínila úřednická legenda, stálý tajemník sir Humphrey z britských seriálů *Jistě, pane ministře* a *Jistě, pane premiére*. V jedné

Foto Adobe Stock

„Dobře jsme to udělali, kluci. A teď si postavíme nové Světové obchodní centrum a ještě vyinkasujeme peníze z pojistky.“
Majitel WTC Larry Silverstein (druhý zleva) na pádu budov včetně WTC č. 7 (na protější straně) vydělal miliardy dolarů. A brzy postavil nové. Foto Profimedia

epizodě po něm nový ministr Jim Hacker chce, aby prosadili koncepci Čelem k voličům. A tak mu rychle vysvětlí, proč něco takového nepřipadá v úvahu: „Ale pane ministře, když budou voliči vědět, co děláme, budou vědět i to, co neděláme.“ Kdyby zkrátka voliči tušili, jak to doopravdy funguje, pochopili by i to, proč nic nefunguje.

Na světě existuje pár hlavních světových tiskových agentur, které určují to, co se dostane do éteru. AP, Reuters, AFP, Bloomberg nebo u nás ČTK s něčím přijdou a ostatní noviny to stále dokola opisují. Jako novinář tyto agentury sledujete coby hlavní zdroje, stejně jako přední deníky typu The New York Times, Washington Post nebo Frankfurter Allgemeine Zeitung. A tak pro vás existuje především to, co píší oni. Potíž je v tom, že agentury společně s předními médii nepůsobí jako kontrola vládních institucí a korporací, ale jako jejich PR a tisková oddělení. Jsou na jedné lodi. Proto není důležité ani tak to, co se v těchto médiích píše, jako to,

co se v nich nepíše. Je to pochopitelné – pokud by se o tom psalo, nemohl by být svět řízen tak zvráceným způsobem, jaký můžeme dnes a denně pozorovat. Architekti tohoto orwellovského světového pořádku, kde válka je mír, pravda je lež a nenávisť je láska, zkrátka potřebují trochu toho klidu na práci.

Už předtím jsem slyšel o různých teoriích, které tvrdily, že se věci 11. září 2001 neodehrály tak, jak tvrdí vláda USA a opakují to po ní bez špetky kritického myšlení média. Na druhé straně stál šik přesvědčených o tom, že by vláda o takto důležitých věcech nelhala a že není možné, aby útoky proběhly jinak, než se tvrdí. Zpočátku jsem všechny pochybnosti odháněl a smetával ze stolu, protože mi můj mentální filtr nedovolil ani připustit, že by to mohla být pravda. Až do dne, kdy jsem se dozvěděl, že dvě letadla neshodila dva mrakodrapy, ale rovnou tři, z nichž ten poslední spadl o celých sedm hodin později a stál o sto metrů dál.

Jakmile jsem se otevřel z počátečního šoku a uklidnil se, podíval jsem se na

toto téma podrobněji. Mým cílem bylo vyslechnout argumenty na obou stranách a porovnat je. Výsledkem byl jedenáctidílný seriál, ve kterém jsem zjistil tolik zajímavých informací, až oči přecházely. Přečíst si ho můžete zdarma na www.casopis-sifra.cz, v kategorii Články a Seriál 11. září.

To není možné

Kdybych zůstal v mediální bublině, nemohl bych se o nich dozvědět z jednoho prostého důvodu – informace, které se v tomto prostoru zveřejňují či se tam vůbec dostanou, se nesmí lišit od oficiální linie vládnoucí moci. Nikoli politicky stranické, ale té nadnárodní. Zjednodušeně řečeno, informace jsou filtrovány. Samozřejmě ne zcela – i to, co nezapadá do skládačky, se na stránkách tisku čas od času objeví, ale na straně šest dole nebo na obrazovce v liště ve tři ráno bez zasazení do kontextu a souvislosti, takže člověku velice snadno proklouznou. I to je důvod, proč vznikla právě Sifra, časopis pro ty, kteří čtou i mezi řádky.

Jeden z „nejzábnějších“ dílů seriálu byl právě ten o pádu budovy WTC č. 7. Odborník žasne, laik se diví. Dvojčata se podle oficiální verze údajně zřítily kvůli nárazu letadel a následnému požáru. Proto jsem si v textu položil dvě zásadní otázky. První z nich je: „Proč spadla třetí budova, do které nenarazilo žádné letadlo a která se tyčila v tak úctyhodné dálce od Dvojčat?“ Když se odpůrci vládní teorie, pejorativně označovaní jako konspirační teoretici, ptají, jak je fyzikálně možné, že se různé a asymetricky poškozená Dvojčata zřítily úplně stejným, symetrickým způsobem, přestože letadla narazila na jiné straně a v různé výšce, dostává se jim odpovědi: „Kvůli ohni zesílenému hořením leteckého benzínu, šlo o ojedinělou událost.“ Druhá otázka tedy logicky zní: „Proč se stejně symetrickým a ojedinělým způsobem zhroutila i třetí budova, kde žádný letecký benzin nehořel?“

Hans van Dijk, reportér pořadu Zembla, vysílaného v nizozemské televizi

Dvojčata se podle oficiální verze zřítily kvůli nárazu letadel a následnému požáru. Proč ale stejným způsobem spadla třetí budova, do které nenarazilo žádné letadlo?

VARA, v díle z roku 2006, věnujícím se událostem z 11. září 2001, ukázal záběry jedné z padajících budov Světového obchodního centra (WTC) demoličnímu expertovi Dannymu Jowenkovi. „Je to řízená demolice, musel to dělat tým odborníků,“ tvrdil holandský majitel společnosti Jowenko Explosieve Demolitie a přední odborník na řízené demolice, jenž se podílel například na velkolepém projektu History of Structural Demolition in America (Dějiny stavební demolice v Americe), nad záběry, které mu van Dijk ukázal.

Jowenko se ovšem domníval, že sleduje úmyslnou demolici jedné z poškozených okolních budov při následných záchranných a úklidových pracích na

Manhattanu ve dnech po útocih. „Začíná to zespoda. Jednoduše odpálili sloupy a zbytek budovy se propadl do sebe,“ pokračuje sebejistě, než ho reportér zpraží informací, že jde o záběry z 11. září.

„Ve stejný den jako Dvojčata? Jste si jistý, že se tohle stalo opravdu jedenáctého? To není možné,“ krouť hlavou zaskočený šéf demoliční firmy; příprava demolice totiž běžně zabere nějaký ten pátek či alespoň několik dní. „Ano, sedm hodin po pádu Dvojčat...“ říká mu van Dijk.

Když se po chvíli Jowenko vzpamatuje, vrací se viditelně otřesený k popisu záběrů pádu třetí budovy, jež toho dne spadla – budovy označované jako WTC 7: „Je to profesionální práce, o tom nemůže být pochyb.“ – „Ale vláda říká, že budova

Dan Rather, americká žurnalistická legenda, mnoho let po 11. září 2001 vysvětlil, proč o útocích mlžil. První den popisoval ve vysílání řízenou demolicí, poté ale začal papouškovat oficiální verzi. Protože se bál. **Na protější straně:** Jim Carrey ve filmu *Truman Show*, když na něj spadlo z nebe světlo a on se musel probudit do tvrdé reality. Foto Profimedia

spadla kvůli požárům,“ namítá novinář. „Tomu nevěřím. Je evidentní, že se prostě zhroutila do sebe,“ trvá na svém Jowenko. A připojuje precizní popis toho, co přesně se během pádu na videu děje a kde musely být umístěny nálože.

Pan Jowenko – stejně jako já a mnoho dalších – zprvu netušil, že spadl 11. září kromě Dvojčat i třetí barák. Jakmile ale uviděl na záběrech jeho pád, měl jasno. Tak jako americká žurnalistická ikona Dan Rather. Slavný moderátor 11. září odpoledne komentoval kolaps budovy č. 7 v televizi CBS slovy: „To, na co se díváme, jsou obrázky z výšky. Teď vám ukážeme video samotného kolapsu... Neuvěřitelné, neskutečné. Dnes potřetí, připomínka záběrů, které jsme viděli v televizi. Budova úmyslně zničená dobře umístěnými trhavinami, které ji srovnaly se zemí.“

Dnes už je jasné, že měl Dan Rather pravdu – a to se jen dobře díval a popsal, co viděl. Svá slova o demolicí nicméně už nikdy nezopakoval a začal omílat stejné oficiální mantry jako americká vláda. Když se jej na to zkušený nezávislý novinář John Pilger zeptal ve svém dokumentárním filmu z roku 2008 *Válka, kterou nevidíte*, Dan Rather přiznal, že jej ovlivnil strach o místo a v atmosféře všeobecného šílenství i z toho, že bude onálepkován jako zrádce. Americké redakce prý obcházely tenkrát strach, a tak raději zařadil zpátečku. Pokud by to neudělal,

přišel by o pověst, kariéru, slávu, peníze a možná i o život.

Nebyl by první ani poslední. Dnes, s odstupem téměř 20 let, už se o tom mluvit smí, ale bezprostředně po útocích ještě nebyla veřejnost dostatečně zmanipulována, špehovací zákony i války v Iráku či Afghánistánu stály teprve v počátku a „nebezpeční“ svědkové by mohli všechny tyto operace ohrozit.

Moc rád bych třeba udělal rozhovor s Dannym Jowenkem, který by všechno jasně a názorně vysvětlil, ale jednoho dne na cestě do kostela, na rovné široké silnici, zdánlivě nepochopitelně sjel ze silnice a zabil se.

Náhlá smrt

Dobře nedopadl ani klíčový svědek kolapsu WTC č. 7. Barry Jennings. Ten byl náměstkem ředitele oddělení nouzových služeb newyorského bytového úřadu (zhruba obdoba českých krizových štábů, v originálu Emergency Services Department for NY City Housing Authority). Bezprostředně po nárazu letadla do severní věže přesně podle instrukcí v případě mimořádné situace vyrazil do Emergency Management Center (Středisko krizového řízení), kde se měl potkat se starostou Rudolphem Giulianim. Středisko se nacházelo právě v budově číslo 7, konkrétně ve třináctém patře. Do kanceláře dorazil Jennings zhruba čtvrt hodiny

po zásahu do WTC č. 1, tedy okolo deváté, ještě společně s Michaellem Hessem, právním zástupcem města New York.

Avšak když vstoupili do manažerského centra, nikdo tam nebyl. „Na stole stála ještě horká káva a nedojedené sendviče. Volal jsem pár lidem a jeden z nich mi řekl, ať hned odejdeme,“ vyprávěl později Barry Jennings. V tu dobu již byla naprosto netknutá budova evakuována, Hessovi a Jenningsovi však o evakuaci zřejmě zapomněli říct.

Oba muži se tak vydali k výtahu, který ale kvůli odpojení elektřiny nejel. A tak šli po schodech. „Když jsme se dostali z osmého do šestého patra, došlo k výbuchu a podlaha, na které jsme stáli, se zhroutila. Museli jsme vylézt zpátky do osmého patra. Když jsme tam dorazili, všechno bylo pryč. Byla tma a velmi horko. Byl jsem v pasti několik hodin,“ uvedl Jennings bezprostředně po záchraně hasiči v televizním rozhovoru a především později ve videu, jež dodnes koluje po internetu. Přeložené jej najdete v mém článku na webu s názvem *Dvě letadla, tři pády*. Jenningsovo svědectví, kdy popisoval, jak šlapal po mrtvolách a jak byla hala zdevastována výbuchy, prudce kontrastovalo s finální vyšetřovací verzí útoků, kterou v roce 2008 předložil Národní institut standardů a technologií (NIST), jenž spadá pod ministerstvo obchodu. A tak do té doby zdravý třiapadesátiletý otec

čtyř dětí náhle a nevysvětlitelně zemřel těsně před vydáním oné zprávy plně nesmyslné. Druhý svědek, Michael Hess, naopak otočil, svá předchozí svědectví popřel a za odměnu se stal hlavním obchodním partnerem starosty Giulianiho.

To vše se ale dělo nicméně v pozadí a běžný člověk, který má svých starostí dost, neměl příliš možností, jak se k těmto informacím dostat. A především jak si je poskládat do souvislosti. Mnoha lidem navíc dělá mozek to, že i když je věc jasná, on vyžaduje důkazy a neprůstřelná fakta, aby pro něj bylo snazší uvěřit něčemu tak strašnému. Paradoxně tak člověk raději přijme pohádku o zlém Usámovi, který z jeskyně v poušti s bandou teroristů pronikl do nejstřeženějšího vzdušného prostoru světa, s nožíky na otvírání krabic přemohl posádku letadel, bez povšimnutí si lital několik hodin po Americe a pak dvěma letadly shodil tři mrakodrapy. A čtvrtým, které zmizelo beze stopy, udělal díru do Pentagonu a zrovna jako na potvoru v účetním oddělení

Hlavním závěrem naší studie je, že oheň nezpůsobil kolaps WTC 7 dne 11. září 2001, na rozdíl od závěru NIST a soukromých inženýrských firem, které kolaps studovaly.

den poté, co ministr obrany Donald Rumsfeld v televizi prohlásil, že se mu z rozpočtu „ztratilo“ 2,3 bilionu dolarů. Otázka zní, co je šilenější...

Pro všechny ty, kteří se až dosud zdráhali uvěřit, že není možné odpálit tři baráky v centru New Yorku za plného provozu a na to konto zahájit dvacetileté válečné tažení – které neskončí, dokud to doopravdy neskončí, jak říkal filmový Rocky Balboa –, mám dobrou zprávu.

Vědci z Aljašské univerzity jako první našli odvahu a prověřili závěry amerických úřadů z roku 2008, podle kterých se sedmá budova Světového obchodního centra zřítíla kvůli „nekontrolovaným požárům“. Na základě závěrů čtyřleté studie, v rámci níž vědci využili i čtyři extrémně komplexní počítačové modely, kategoricky prohlásili,

že všechno bylo jinak. Profesoři Leroy Hulsey, Č'li Čchüan a Feng S'ao ve své zprávě uvádějí: „Hlavním závěrem naší studie je, že oheň nezpůsobil kolaps WTC 7 dne 11. září 2001, na rozdíl od závěru NIST a soukromých inženýrských firem, které kolaps studovaly. Sekundárním závěrem naší studie je, že kolaps WTC 7 byl globálním selháním zahrnujícím simultánní selhání téměř každého sloupu budovy.“ Jinými slovy: byla to řízená demolice. Všechna data by měla být již brzy zveřejněna a moc se na to těším. Snad nebudou mít profesoři nějakou nehodu.

Politici a většina médií budou samozřejmě i nadále popisovat matrixový modrý svět, který nikdy neexistoval a neexistuje. Je ale určitě dobré vědět, že žijeme ve světě červeném. Samozřejmě pro toho, kdo to vědět chce. **vid**

Foto AdobeStock

HOUSTONE máme problém

Co se stalo s horninami, které měli přivést američtí astronauti z Měsíce?
Dá se věřit tvrzení, že když to bylo v televizi, musí to být pravda?
A kam odletěl Kozoroh 1?

V předchozích dvou dílech našeho „měsíčního seriálu“ jsme došli k několika velmi zajímavým zjištěním. Tím možná nejpřekvapivějším je skutečnost, že kromě tvrzení v médiích, která berou přistání člověka na Měsíci jako hotovou věc, o níž se prostě nediskutuje, neexistuje žádný důkaz pro to, že Američané na jediné přirozené družici naší planety skutečně přistáli. Pokud tedy za odbor-

ný argument nebudeme považovat názor, že pokud by šlo o podvod, úhlavní nepřítel, jímž byl Američanům během takzvané studené války Sovětský svaz, by na to zcela jistě přišel a vykřičel to do celého světa. S první částí výroku se souhlasit dá – zcela jistě by se o tom SSSR dozvěděl. To jediné, čeho by však docílil prozrazením vesmírné komedie, by pravděpodobně bylo namísto studené války rozpoutání další světové.

Naopak mnohem lepší vyjednávací pozici slibuje nechat si tajemství pro sebe a použít ho jako strategii při zákulisních dohodách.

Za dostačující nelze považovat ani vysvětlení, že se na lunárních misích podílelo přes 400 000 lidí, z nichž by to určitě někdo propálil. Ano, za předpokladu, že by o tom ti lidé věděli. Každý z nich odvedl svoji část práce na projektu a měl informace potřebné pro svůj úkol. Proč by

mu měl někdo z hlavounů říkat detaily? Argument je to stejně hloupý, jako kdyby někdo tvrdil, že vláda nemůže podvádět, protože zaměstnává milion lidí, a někdo ze státních zaměstnanců by to určitě prozradil. Vrátný? Kuchařka? Nebo náměstek? Či dokonce ministr? Ti první nemají informace a ten poslední, pokud by byl do něčeho takového zasvěcen, má pud sebezáchovy. Ani on by ale nemusel být o skutečných plánech dost informací.

Dalším „důkazem“, kterým se fanoušci Apolla 11 snaží odrážet veškeré pochybnosti, pak mají být třeba stovky kilogramů hornin, jež s sebou kosmonauti z Měsíce navozili. Pokud by někdo horniny řádně prozkoumal a zveřejnil, pak možná. V tomto ohledu vyvolala zatím největší rozruch zpráva z holandského národního muzea z roku 2009. Rijksmuseum v Amsterdamu získalo vzácný exponát po smrti bývalého holandského premiéra Willema Dreese v roce 1988, který kus horniny z Měsíce obdržel jako soukromý dar 9. října 1969 od amerického velvyslance Williama J. Middendorfa během evropského turné tří členů posádky Apolla 11 Neila Armstronga, Buzze Aldrina a Michaela Collinse.

Měsíční hornina do muzea přilákala za ty roky desetitisíce návštěvníků a hodnota kamene se vyšplhala na astronomických 308 000 liber. Po dvaceti letech se ale muzeum rozhodlo na dáreček podívat blíže a sdělilo světu šokující novinu: exponát je jenom obyčejné zkamenělé dřevo, pravděpodobně z Arizony. Jediný z aktérů, kdo o falešném kameni mohl něco vědět, byl bývalý ambasador Middendorf, jenž letos v září oslavil pětadevadesáté narozeniny. „Vzpomínám si, že se pan Drees o tento malý kousek kamene velmi zajímal. Že by nebyl pravý, o tom vůbec nic nevím. A všichni zaměstnanci amerického ministerstva zahraničí, kteří by o tom mohli něco vědět, jsou už mrtví,“ řekl nizozemským médiím a není důvod mu nevěřit.

Stejně tak se dá pochopit, že o pravosti předmětu nepochybovalo ani muzeum – šlo přece o vzácný předmět po panu premiérovi. Jenže pak si dal jeden

zaměstnanec práci a trochu se zamyslel. „O autenticitě kamene jsem pochyboval už nějakou dobu,“ sdělil na stránkách muzea geolog Wim van Westrenen. „Je známo, že astronauti během prvního přistání na Měsíci nasbírali jen málo vzorků horniny. Neumím si představit, že by Spojené státy věnovaly zrovna tak velký kus malé bezvýznamné zemi, jakou Nizozemsko je.“

Americký Národní úřad pro letectví a kosmonautiku (NASA) a administrativní prezident Richarda Nixona rozdala kusy hornin z Měsíce do více než 130 zemí světa. Když se ale televize ABC News po holandské aféře snažila vypátrat osud ostatních dárečků z vesmíru, zjistila, že se tuší jen o pětadvaceti z nich. Některé z pohřešovaných kousků byly podle expertů ztraceny či rozkradeny, o dalších se neví nic. Pokud byly stejně kvalitním uhlím jako exponát

ky, pak poskytl audit v agentuře NASA. Zpráva z roku 2011 hovoří o tom, že agentura ztratila či zašantročila víc než 500 kusů hornin, které měli astronauti ve vesmíru (či v Arizoně?) nasbírat a dovézt zpátky na Zemi. Inspektor Paul K. Martin uvedl, že NASA postrádá přiměřenou kontrolu a evidenci měsíčních hornin, které rozpůjčovala, což „zvyšuje riziko, že byly tyto cenné zdroje ztraceny“. Žhavé to nebylo ani s oním proklamovaným výzkumem. Kontroloři se zaměřili na 59 vybraných výzkumníků hornin, kteří obdrželi vzorky ke zkoumání od NASA, a zjistili, že plných 19 procent vědců vzorky nemohlo najít nebo netuší, kam je dali. Vtipných je i 12 vědců, kteří zemřeli, odešli do důchodu nebo byli přeloženi, aniž by vzorky zkoumali nebo je vrátili. Jeden borec je pořád má (už 43 let), ale zatím se nedostal k jejich testování. Možná je to tak lepší...

Muzeum získalo po smrti bývalého premiéra Willema Dreese v roce 1988 kus horniny z Měsíce, který obdržel od amerického velvyslance. Bylo to zkamenělé dřevo z Arizony.

v holandském muzeu, mohly být třeba protopeny v krbu nebo zahradním grilu.

Prvních 700 gramů vzorků, které přivezli astronauti z Měsíce v roce 1969, putovalo do biologické laboratoře, kde se testovalo, jak nebezpečné budou pro okolí. Myši, ryby, ptáci, ústřice, švábi i mouchy ale přežili, a tak bylo prý do laboratoří po celém světě rozesláno dalších sedm kilogramů hornin. Výzkumníci však museli podepsat dohodu, že nebudou publikovat žádné výsledky, dokud to všichni společně neprodiskutují na první vědecké lunární konferenci v Houstonu v roce 1970. Na ní se vědci sladili a dohodli na teorii původu Měsíce, která převažuje dodnes. Měsíc prý vznikl tak, že ztuhl z troskek, které byly způsobeny obrovskou srážkou mladé Země s nějakou další planetou.

Lepší představu o tom, jak se zacházelo s údajně vzácnými měsíčními vzor-

ky, pak poskytl audit v agentuře NASA. Drtivou většinu z celkem 382 kilogramů hornin údajně dovezených z Měsíce ale držela a drží NASA povětšinou v Johnsonově vesmírném centru v Houstonu. Když se k nim vesmírná fanynka a reportérka serveru sceincenews.com Lisa Grossmanová snažila dostat, nepochodila. Horniny jsou skladovány v bezpečnostních tlakových skříních připomínajících velká terária, naplněných čistým dusíkem. Přístup k nim má pět lidí na světě, kteří se jich mohou dotknout pouze pinzetou či teflonovými rukavicemi. Trochu rozdíl oproti poztráceným a nevráceným kamenům putujícím po světě.

Na jedné straně tedy v Houstonu panují kolem kamenů ve speciálních boxech, kterých se lze dotýkat jen ve správných teflonových či hliníkových rukavicích, přísná bezpečnostní opatření, na straně druhé vědci reportérce Grossmanové přiznávají, že pokud posílají vzorky na

„Kdo o tom ví?“ ptají se šokovaní kosmonauti, když se dozvědí, že na Mars nepoletí a přistání se bude točit ve studiu (na protější straně). „Skoro nikdo,“ usmívá se šéf. „Houston se bude účastnit v televizních přenosech z letu a přistávání.“ Tohle všechno se odehrává ve výborném filmu Kozoroh 1.

Foto Profimedia

výzkum, činí tak obyčejnou poštu FedEx nebo UPS. Zvláštní přístup...

Ať tak či onak, nad vzorky má plnou kontrolu NASA, může k nim jen pět lidí, a pokud už je někde pošlou, pak laboratorím, kterým je poslat chtějí. Pokud tedy někdo nevěří v pravost přistání na Měsíci, těžko uvěří i v pravost uskladněného kamení kdesi v Houstonu.

Není divu, že mnoho lidí přijme jen to, co spatří na svoje vlastní oči. Ani to ale bohužel nemusí stačit. V této souvislosti není od věci připomenout například reportáž České televize ze 2. září, tedy dne, kdy měl státní zástupce Jaroslav Šaroch oznámit, zda obžaluje českého premiéra Andreje Babiše kvůli zneužití dotací při stavbě farmy Čapí hnízdo. Při této příležitosti připravilo pro večerní Události naše veřejnoprávní médium reportáž připomínající výčet Babišových přešlapů a kauz. Potud bylo vše v pořádku. Jak si ale diváci v inkriminované reportáži mohli všimnout, „chybička“ se přece jen vloudila. Oproti předpokladům změnil státní zástupce Šaroch – dobrovolně či nedobrovolně – na poslední chvíli „právní názor“ a navrhл zastavit Babišovo trestní stíhání.

Jenže s tímto vyústěním ČT vůbec nepočítala a zapoměla reportáž opravit, čímž došlo k odhalení „drobného“ podvodu. Ačkoli totiž v levém horním rohu obrazovky svítila informace, že se jedná o přímý přenos, a reportér Jiří Hynek tedy mluví zrovna živě z Olbramovic na Benešovsku, ten byl už zřejmě doma na večeri. A o Babišovi – neboť přepokládal, že poté, co bude Babiš poslán před

suje, proč sedmačtyřicetipatrová budova přezdívaná Solomon Brothers Building zkolabovala. (Více o tématu na str. 24.) Celá věc měla jediný, zato dost podstatný háček – budova za ní v tu dobu pořád stojí a zřítí se rychlostí blížící se volnému pádu až za 20 minut. Když si televize, která špatně načasovanou informaci dostala z „dobře informovaných zdrojů“, tuto hrubku uvědomila, smazala – stej-

Astronauti, televizní štáby, politici i diváci sedí na svých místech. Pár minut před zážehem motorů se dveře kokpitu otevírají a ředitel programu astronauty odvádí mimo loď.

soud, bude okamžitě nucen rezignovat – v reportáži třikrát mluvil jako o bývalém premiérovi.

To je ale jen drobnost ve srovnání s tím, co předvedla 11. září 2001 britská veřejnoprávní televize BBC. V živém televizním vstupu z Manhattanu v 17.00 reportérka Jane Standleyová informovala o tom, že redakce dostala zprávu o pádu budovy č. 7 Světového obchodního centra (WTC). V následujících minutách popi-

ně jako ČT – reportáž z archivu. Ta ale mezitím začala žít vlastním životem a dodnes je v plné kráse i s českými titulky k vidění na YouTube. Tolik k přímým přenosům...

Dlouhá léta, minimálně právě do teroristických útoků z 11. září 2001 platilo, nebo si to alespoň většina lidí myslela, že „když je něco v televizi, musí to být pravda“. Přistání na Měsíci přece sledovaly miliony lidí v přímém přenosu. Šest set

milionů diváků, to už je něco. Tak o čem se chcete bavit? Definitivní tečkou ve při důvěřivců s pochybovači tedy mělo být přesvědčení optimistů, že to přece celý svět sledoval v televizi. Zinscenovat něco tak gigantického? Zhola nemožné! Blázen, kdož nevěří vlastním očím. Dobře, tak tedy vzhůru do Hollywoodu...

Nikam se leletí

V podobném duchu uvažoval Peter Hyams, režisér amerického filmu *Kozoroh 1* (*Capricorn 1*) z roku 1978. Idea příběhu vyšla z myšlenky, že jediné ověření pravdivosti přistání lidstva na Měsíci, které máme k dispozici, je pouze a jen televizní přenos „události století“ a tvrzení vlády země, která velmi často mluví pravdu pouze v případech, že se splete. V rozhovoru pro magazín *Empire* režisér uvedl: „Kdykoliv bylo ve zprávách něco o raketoplánech, přepnuli do stu-

dia v St. Louis, kde proběhla simulace toho, co se vlastně děje. Vyrůstal jsem s generací, kdy moji rodiče zcela věřili tomu, že to, co je napsáno novinách, musí být pravda. To se ukázalo jako hovadina. Moje generace byla vychovávána k tomu, aby věřila, že pravda je to, co vysílají v televizi. A to je taky hovadina. Tak jsem sledoval ty různé simulace a byl jsem zvědavý, co by se stalo, kdyby někdo celý příběh zfalšoval.“

Kozoroh 1 není filmem o misi na Měsíc, na to měl Peter Hyams dostatečný pud sebezáchovy. Přesto se pustil na velmi tenký led. Ve výborně natočeném thrilleru nabízí ohledně lidského putování stovky tisíc kilometrů do vesmíru víc možných odpovědí než všechny ta kategorická prohlášení typu „byli jsme na Měsíci, máme o tom důkazy, a kdo o tom pochybuje, je blázen“ dohromady.

Raketoplán *Kozoroh 1* je připraven odstartovat na Mars. Vše je připraveno, astronauti, televizní štáby, politici i diváci sedí na svých místech. Sotva pár minut před zážehem motorů je však při pohledu na trojici kosmonautů vidět skrze zadní okýnko blížící se postava. Dveře kokpitu se otevírají, dovnitř vchází ředitel programu a odvádí astronauty mimo loď. Do letadla, které vzlétne do vzduchu ještě dřív, než odstartuje prázdný *Kozoroh* řízený počítačem, a které je odveze na tajnou vojenskou základnu v poušti. Tam jim šéfové vysvětlí, že odletět prostě nebylo technicky možné, a že kdyby přiznali barvu, už by nedostali žádné peníze: „Zbývalo jen podat zprávu a odvolat misi. Kongres by ji přijal, prezident by si nechal křeslo, ale už by nebyl žádný program. A co těch 16 let, co jsme na tom pracovali? Vyhodit do koše? Tak tohle je konec mé řeči.“

Poté bere pan vesmírný ředitel astronauty do studia, kde už je připraven jejich pobyt na Marsu. Oranžový písek, lunární, pardon martánský modul, jako by *Apollu 11* z kokpitu vypadl, vše jako ze škatulky. „Kdo o tom ví?“ ptají se šokovaní kosmonauti. „Skoro nikdo,“ usmívá se šéf. „Houston monitoruje jenom let. Telemetrické údaje pocházejí ze záložního modulu. Vaše hlasy i údaje o zdravotním stavu máme nahrané ze simulačních cvičení. Houston se bude účastnit v televizních přenosech z letu a přistávání na Marsu.“ Posádka je držena na tajné základně, kde se natáčí fiktivní přistání na Marsu, neboť jim je taktně naznačeno, že pokud nebudou spolupracovat, jejich rodinám se stane hromadná nehoda.

Celý svět se připravuje na návrat raketoplánu. Jenže se stane chyba a loď při zpáteční cestě shoří v atmosféře. Astronauti okamžitě pochopí, že musejí utéct, neboť by působilo poněkud matoucím dojmem, kdyby se objevili zničehonic na veřejnosti. Třeba na svém vlastním pohřbu. *Kozoroh 1* ale není jediným filmem, který kouše do hodně kyselého jablka. Mohou mít tyto snímky něco společného s realitou? O tom si povíme zase příště. vid ●

Foto Adobe Stock

O ČERVENÉ Karkulce a RUDÉM drakovi

Přestože moderní společnost prolomila mnohé předsudky a pověry, jedno z největších tabu stále zůstává: o menstruaci se pořád raději nemluví.

Musím se zeptat, proč jste nám celá ta léta lhali? Jako dítě jsem se zájmem sledoval reklamy na vložky, protože ženy měly to speciální období v měsíci, kdy dělaly spoustu super věcí. A vrtalo mi hlavou – proč ne já?“ napsal před sedmi lety na facebookovou stránku předního výrobce dámských menstruačních vložek značky Libresse vtipný muž jménem Richard Neill. „Pak jsem si našel holku. Žádné úžasné dny! Žádná modrá voda elegantně stékající po kři-

dýlkách, žádný rockový soundtrack... Vy jste mě celou dobu vodili za nos!“

Jeho komentář nasbíral během chvíle přes dvacet tisíc lajků a zareagovala na něj i Caroline Williamsonová, ředitelka firmy Bodyform, jež tyto vložky vyrábí. Její video tehdy vidělo přes šest milionů lidí. „Je mi líto, že vám musím sdělit,“ říká ve videu, „že pohodová menstruace neexistuje. Bohužel ne všichni lidé se s touto pravdou dokážou vypořádat.“ A pak to přijde. Ukáže na plakáty s bezstarostnými a svěžími ženami, které po-

skakují a jezdí na kolečkových bruslích v krátkých sukýnkách a bílých oblečcích, a vychrlí: „Ne, nejsou skutečné – ale veřejnost nechtěla vidět křeče, výkyvy nálady, záchvaty neukojitelného hladu, a – ano, Richarde – krev vytékající z našich děloh jako červený vodopád.“

Brzy se ukázalo, že nešlo o opravdovou scénku a reakci skutečné ředitelky, ale o fiktivní šéfku v originálním reklamním spotu. To ale není podstatné. Bylo to totiž poprvé, kdy v souvislosti s dámskými hygienickými pomůckami

zaznělo slovo krev, ačkoli jsou s ní bytostně spojeny. Loni pak stejná firma, která má v různých zemích různé názvy – od Essity přes Bodyform po Libra –, v reklamě na vložky krev dokonce ukázala. Byla to jen kapička, zatímco v televizních seriálech a filmech tečou každý den krve hektolitry (nedávno jsem sledoval v tomto směru rekordního Ramba IV). Tento reklamní spot však vyvolal obrovské kontroverze, které pokračují všude, kde jsou podobné spoty vysílány; naposledy v Austrálii. „Jak si někdo mohl dovolit v televizi ukázat realitu?“ diví se – řečeno s trochou nadsázky – kritici.

Firma Essity tímto troufalým nápadem zlepšila povědomí o značce a násobně zvýšila prodeje, ale zároveň tím poukázala na jedno opomíjené, a přitom možná nejrozšířenější tabu. Časy se však i v této oblasti pomalu mění...

Když se Veronika Lančaričová rozhodla o tématu, kterým se zabývá dlouhá léta, napsat knihu s názvem *Ženství jako dar – menstruace ve 21. století*, dostávala stále stejnou otázku: „Proč píšeš knihu o tak divném tématu, jako je menstruace? Není to zbytečné?“ Už jen podle této otázky pochopila, že není.

Menstruace je nedílnou součástí života všech žen v plodném věku. Pokud bychom sečetli dobu všech periodicky se opakujících krvácení za celý život, vyjde nám překvapivě vysoké číslo. Šest let čistého času! Přestože ženy stráví krvácením celkem 2190 dní, je s podivem, že se o tomto úkazu tak málo mluví. A ví. Po všechny tyto i další dny naopak společnost předstírá, že nic takového neexistuje.

Ač se tak ale děje po tisíce let, poprvé bylo toto slovo, respektive jeho synonymum perioda použito na televizní obrazovce, kde se jinak odehrávají mnohem drsnější krváky, až v roce 1985. V reklamě na tampóny Tampax jej vyslovila herečka Courtney Coxová, známá ze seriálu *Přátelé*. O čtyři roky později jej pak použila i dcera slavné televizní maminy v seriálu *Roseanne*, když oznámila, že „má své dny“. Já jsem jej zaznamenal především v animovaném politickém nekorektním seriálu *Městečko South Park*, kde černošský

Největším darem a zároveň největším prokletím je to, že právě v této fázi se objevuje pravda. Co po zbytek měsíce nechceme vidět, v premenstruační fázi vylézá na povrch.

kuchař Šéf se na toto téma vyslovil velmi kategoricky: „Nevěřím ničemu, co pět dní krvácí a pak to neumře.“

Muži i ženami neoblíbené dny získaly mnoho kreativních přizvisek, jako jsou jahůdky, krámy, červený kód, měsíční zúčtování, měsíčky, Krvavá Mary, to, rudá armáda nebo Červená Karkulka, v Číně třeba poetický rudý drak. Případně může přijet na návštěvu teta Irma nebo teta z Červené Lhoty, obvykle tehdy, když překazí plány na romantický večer či víkend.

Veronika Lančaričová po svém důkladném bádání přináší nenápadně, leč o to zajímavější vysvětlení toho, proč se menstruace zařadila i ve společnosti, která již překročila všechny možné hranice vkusu i perverzности, mezi ta vůbec největší tabu, o kterých by pravděpodobně nemluvil ani Roman Šmucler. „Podíváme-li se na anglické slovíčko označující dějiny – *history* –, je jasné, čím příběh byl zapsán. His story. Tedy v překladu jeho příběh.“

Jeden z raných záznamů o menstruaci našla autorka až v 10. století. Svou povahou byla tato scéna na tržišti natolik bizarní, že stála za zapsáním. „Ano, takzvaný bulvár vzbuzoval pozornost i před tisíci lety. Jistá rozčilená žena hodila na muže stojícího opodál použitý menstruační hadřík. Prý jí dělal nemístné návrhy a ona se jej tím snažila zbavit. Co myslíte, podařilo se jí to?“ Zcela nepochybně...

Při zmínce o hadříku každého napadne otázka, jak řešily krvácení ženy napříč staletími. S přesností to určit nelze, nicméně lze se podívat, jak dnes tyto věci řeší domorodé ženy daleko od civilizace. Požívala se pravděpodobně zvířecí kůže, smotaná vlna, savější druhy listů, mech nebo uschlá tráva či mořské houby tam, kde bylo moře. Anebo taky nepoužívaly ženy nic a nechávaly krev stékat přímo do země. Trávily velkou část dne na poli, a co se dělo pod sukní, stejně nikdo neviděl. Dnes se některé moderní ženy snaží

tento postup opakovat – říkají tomu svobodná menstruace a hnojí tím prý půdu i květiny. Nemám – na rozdíl od knihy – odvahu tyto trendy rozebírat podrobněji. Pořád to ale bylo zřejmě lepší než ve středověku, kde kombinace předsudků o nečistotě menstrujících žen a zároveň o nevhodnosti mytí víc než dvakrát do roka – o nenošení spodního prádla nemluví – vedla k hygienické katastrofě.

S rozvojem osvícenství a přicházející průmyslovou revolucí se do práce pustili vynálezci, kteří přišli s ohromujícím množstvím patentů od sáčků přes menstruační košile či připevňující kšandy. Jelikož se do toho ale montovali především muži, odpovídal tomu i výsledek, připomínající mnohdy spíše mučící nástroje než něco, se dá prakticky používat.

Neuchytila se ani první průmyslová vložka z roku 1896 s názvem Listerův ručník. Ženy se o něj styděly v obchodě požádat, což se v mnoha obměnách opakovalo i s dalšími pokusy, než byla zavedena pokladnička u pultů, kam ženy pouze vhodily peníze a prodavač beze slov pochopil, co potřebují. Věci však vůbec nepomáhal mužský přístup. Ještě v roce 1963 se na příbalovém letáku v krabičce tamponů objevilo doporučení: „Jestliže nebudete brát na vědomí, že menstruace je normální pravidelná událost a několik dní v měsíci budete pokadě odpočívat, jako byste byla nemocná, zneužíváte manželovu dobrosrdečnost. Vzal si vás za ženu na plný úvazek, takže byste měla být stále aktivní, plná elánu a veselá.“ Největší revolucí pak byly kromě bavlněných tamponů lepicí pásky na vložkách, které umožnily pomůcku snadno připevnit ke spodnímu prádlu.

Ten, kdo přispěl alespoň k částečnému odtabuizování menstruace, byli samotní výrobci. Ti i přes pohoršené a odmítavé reakce tlačili reklamy do časopisů a později televizi, neboť věděly,

V různých dobách a v různých zemích se menstruace řešila a řeší jinak. V indickém městě Guwahati vyrobili studenti ze školy pro diskriminované děti opětovně použitelné menstruační pomůcky. V květnu, u příležitosti Mezinárodního dne menstruace. Vlevo: Poprvé použila slovo perioda v televizi herečka Courtney Coxová (vlevo uprostřed). Foto Profimedia

že až se ledy prolomí, bude to obrovský byznys.

Autorka v knize poctivě představuje všechny možné i nemožné propriety, které se na zadržování krve používaly a používají, a předkládá i nejrůznější alternativy typu menstruačního kalíšku. Jelikož se necítím zrovna dvakrát povolán, abych do této tematiky zabředával hlouběji, upozorním spíše na další psychologické či společenské souvislosti týkající se menstruace, jimž je věnováno několik kapitol.

Ohromně mě třeba zaujalo, jak s menstruací zacházeli ideologové křesťanství, kteří si vždy (nejen) náboženství vykládali s pozoruhodnou pružností tak, jak se jim zrovna hodilo. Tímtéž prosluly samozřejmě i další směry, judaisté či muslimové nezůstávají o nic pozadu.

V dřívějších dobách se menstrující ženy posílaly do menstruačních chýší či červených stanů nebo dál od jeskyň, ale z úplně jiných důvodů, než si vymysleli později muži. Mezi indiány například nebylo žádoucí, aby menstrující ženy zadržující krev pouze do mechu či trsu

trávy zbytečně lákaly divokou zvěř, a tak prý odcházely do měsíčních chýší. Lovci nesměli se svými ženami spát či přicházet do blízkého kontaktu z podobného důvodu – aby na mužích neulpěl pach krve, který by ucítila zvířata.

Ženy v některých kulturách neodcházely do ústraní proto, že byly považovány za nečisté, ale proto, že v době svých dní mají největší kreativní sílu a potenciál a měly by mít klid na to promýšlet, jak je využijí. Zkrátka aby se ponořily do svého nitra, neboť se věřilo, že v době „svých dnů“ jsou ženy napojeny na kosmický proud vědomí a poznání. No nevím, nevím, podle toho, jak to v těchto dnech vypadá u nás doma, bych jemně oponoval...

Křesťanští „myslitelé“ ale vše svalovali na Evin prvotní hřích, za který ženy pykají. Už antičtí filozofové, například Plinius Starší, vyčítali menstrující ženám, že kontakt s jejich krví způsobí zkysnutí vína, neúrodnost pole, ovoce spadané ze stromů, hynutí včel nebo rezivění železa. Veronika Lančaričová má na to, proč se muži žen tak báli a vymýšleli si podobné

nesmysly, jiný pohled: „Krása, smyslnost a sexuální přitažlivost, to byla ta ženská moc, z níž měli muži strach a která mnoha žen přivedla až na hranici. (...) I mistr Jan Hus prohlásoval, že žena je vyslankyní dábla, protože její krása vede ke smilstvu. Zajisté je snadnější říct ‚ty jsi vyslankyní dábla‘ než ‚já se nedokážu ovládnout‘“

Faktem je, že ženy svých předností po staletí umně a rafinovaně využívají k dosažení svých cílů, a muži zase k tomu, aby mohli být těmito přednostmi očarováni a manipulováni, využívají svoji moc a sílu. Uzavřel bych to remízou, přece se nebudeme zbytečně hádat.

Dále Veronika pokládá velmi důležitou otázku, a sice jak by se změnilo vnímání menstruace, kdyby menstruovali muži. Tady si, pánové, musíme sebekriticky přiznat, že tohle se dá okecat jen těžko. Její odpověď je ohromně vtipná. Cituje v ní i kultovní feministický esej Glorie Steinemové ze 70. let minulého století: „Co by se stalo, kdyby nějakým zázrakem najednou menstruovali muži, a ženy ne? Je to jasné: menstruace by se

stala záviděníhodnou, mužnou událostí, se kterou je možno se vytahovat. Muži by se trumfovali, jak dlouho a kolik. Kluci by si o ní vyprávěli jako o vytouženém počátku pravé mužnosti. (...) Hygienické potřeby by byly dotované státem a zdarma. Někteří muži by rádi zaplatili za takové prestižní značky jako tampony Paul Newman nebo maxivložky John Wayne. (...) Vysocí političtí představitelé by se ptali: Jak by mohly být ženy dostatečně dravé bez měsíčního cyklu řízeného rudou planetou Mars? Kněží, ministři, ano, i sám Všemohoucí by tvrdili, že prolili svoji krev za naše hříchy. (...) I starší hrdina v seriálech by mohl v každém díle znovu dokazovat, že přesto, že je již dávno po přechodu, je pořád ještě po čertech vtipný a férový chlap...“

Odpovědí na otázku, proč menstruuji ženy a muži ne, se nabízí hned několik. Kromě biologických záležitostí souvisejících s rozením dětí se uvádí i detoxikace. S menstruační krví se totiž každý měsíc z těla odplavují nejrůznější toxiny. Jak řekl jeden můj vzácný přítel: To je nevy-

hoda dutých trubek, ty se prostě zanášejí a musí se čistit. Naše trubky duté nejsou, a tak jsme periody ušetřeni. Bůh asi stejně ví, že stvoření, které umírá při sebemenší rýmě, by něco takového přežilo jen stěží.

Na den přesně

Zatímco v dávných dobách a kulturách se považovala menstruační za posvátnou a uctívala se ve vztahu k plodnosti a matce Zemi, ve středověku byla menstrující žena považována naopak za nečistou a hříšnou. Bylo by skvělé, kdybychom se dnes usídlili někde ve středu a začali k ní přistupovat jako k něčemu, co je prostě dané a úplně normální.

Až 50 % žen totiž v různých výzkumech uvádí, že při menstruaci trpí. Jak je ale možná, že u druhé poloviny tento proces, i když jistě není komfortní, probíhá v klidu? „To, jaký vztah k menstruaci budou ženy mít, závisí na tom, jaký vztah jim předají starší ženy, které jsou pro ně vzorem,“ píše Veronika Lančaričová. Těžko se divit potížím, přistupovalo-li se k menstruaci jako k něčemu ošklivému a špatnému. Zatímco například v jižní Indii dívky v den první menstruace dostávají dárky a probíhají zde velké oslavy, aby si tento den náležitě zapamatovaly a užily, u nás se zarytě mlčí. A stydí.

obávají nejvíc ze všech, často mnohem víc než menstruační. Největším darem a zároveň největším prokletím je to, že právě v této fázi se objevuje pravda. Co často po zbytek měsíce nechceme vidět a ignorujeme, to právě v této fázi vylézá nejvíc na povrch. Zatímco menstruační je očistou fyzickou, fáze premenstruační je očistou psychickou. Tato fáze nás zkrátka nutí podívat se pravdě do očí a také podívat se pod pokličku našeho hrnce, který si v sobě tak dlouho udržujeme zavřený. Ale hrnec není bezedný. Proto se někdy stává, že přeplněný hrnec už to nevydrží a bouchne. Žena se tak rázem mění na nebezpečnou saň, která je schopna během chvíle vše rozmetat. Proč ale k takové situaci došlo? Někdy jsme v sobě něco potlačily, neřekly, spolklly, řekly si: to se nemá, tohle hodné holky nedělají... Zkrátka šly jsme samy proti sobě. Ale „ve fázi pravdy“ na nic takového není místo. Je potřeba očistit a odložit to, co si s sebou vláčíme, avšak ve skutečnosti nám to již neslouží. Pokud uděláte pořádný „generální úklid“, v dalších premenstruačních fázích budete „uklízet“ a zpracovávat ta témata, která se objevila za poslední měsíc.

O pravdivosti těchto slov se mohl přesvědčit i partner Veroničiny kamarádky, který pracuje jako ajťák. Když se s ním partnerka začala zase jednou há-

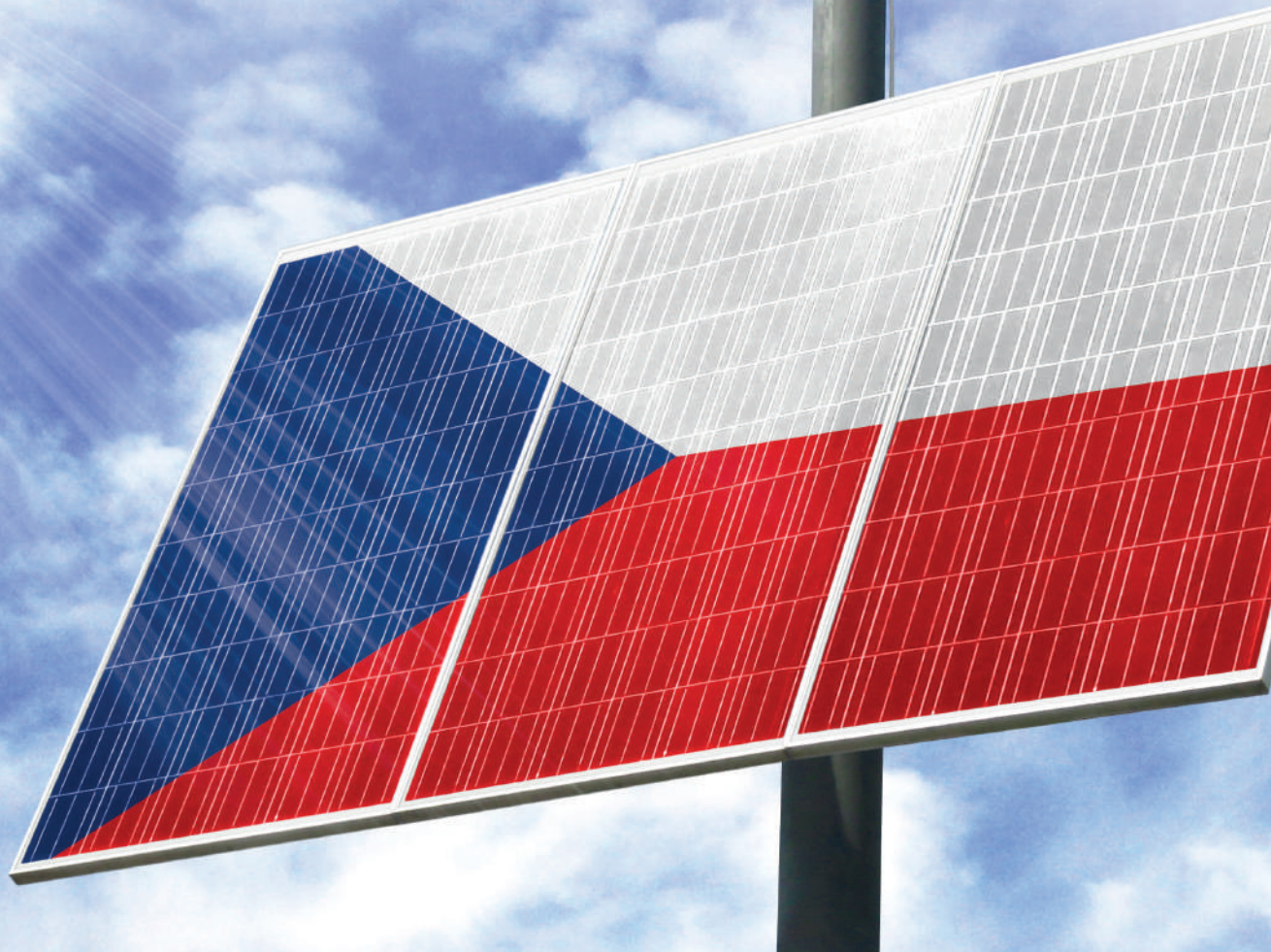
Co by se stalo, kdyby najednou menstruovali muži, a ženy ne? Menstruační by se stala záviděníhodnou, mužnou událostí, s níž je možno se vytahovat...

Veronika v knize přibližuje všechny fáze menstruačního cyklu, jak po fyzické, tak po psychické stránce. A zmiňuje i to, jak byly dříve sladěny s fázemi Měsíce, což dnes není kvůli všudypřítomnému umělému osvětlení tak úplně možné. Velkým tématem je i mužům poměrně dobře známý premenstruační syndrom, spojený s nepříjemnými výkyvy nálad.

Právě tato pasáž mi přišla nejzajímavější. Posuďte sami: Této fáze se ženy

dat, tentokrát na její výčitky nereagoval a místo toho se přesunul do vedlejšího pokoje. Sedl si k počítači a zamumlal: „No jo, to jsem si mohl myslet. Mám to tu v tabulce.“

Aniž by o tom kamarádka měla tušit, její milý pojal podezření a vyvinul si pro sledování jejího cyklu speciální tabulku. Podle ní zjistil, že se hádka strhla na den přesně jako minulý měsíc – v premenstruační fázi. **vid ●**

VÍCE PENĚZ *za lepší svět*

Co mají společného zákaz žárovek, ozonová díra, solární elektrárny a hokejový graf?

Běhal jsem zmateně po obchodě a hledal žárovku. Žádnou jsem nenašel. Stejná scéna se však opakovala i v dalším obchodě. Neuvědomil jsem si, že na konci loňského roku začalo platit další nařízení

Evropské komise, které má udělat naši planetu lepší a čistější – zákaz halogenových žárovek, které byly podle EU málo účinné a úsporné.

A tak jsem si musel pořídit LED žárovku, jediný zdroj světla, který v obchodě

měli. Žádnou větší účinnost ani intenzitu světla nepocituji. Zato byla osmkrát dražší a špatně se mi usíná. Nikoli kvůli ceně, i když zaplatit osmdesát korun za žárovku je až znepokojivě „neekologické“, ale kvůli modrému světlu, jež je sou-

Foto Profimedia

konkurence a není příliš kam růst, otevírá se zde prostor připomínající zelené pole neorané. Jeho základním hnacím motorem je nenasytnost.

Zážitek s žárovkami mi nápadně připomněl jeden z prvních podobných případů svého druhu, kdy se zákaz jednoho výrobku a zavedení nového natolik osvědčil, že inspiroval a udal trend celému ekologicko-byznysovému odvětví.

Vzpomínáte si ještě na freony? Chladicí plyny na bázi chlor-fluorovaných uhlovodíků (CFC) obsahovala každá lednička; používaly se také ve sprejích. V roce 1974 v časopise Nature vyšel článek obsahující hypotézu, že freony ničí ozonovou vrstvu. Americký profesor Sherwood Rowland a jeho student Mario Molina, pozdější laureáti Nobelovy ceny

potřeba. Montrealský protokol pouze písemně stvrzoval Vídeňskou úmluvu o ochraně ozónové vrstvy z roku 1985, kde se 196 členských států OSN dohodlo na globálním zákazu používání freonů. A proto mohli politici Montrealský protokol podepsat ještě předtím, než do Kanady dorazil milý Watson. Ten sice došel k závěru, že koncentrace ozónu a chloru kolísá v atmosféře v nepřímé úměře, tedy že při vysoké hladině chloru je nízká i hladina ozónu, vůbec nic to ale jaksi nevypovídá o tom, proč je hladina ozonu nízká a chloru vysoká, nebo naopak.

Domnělou ozónovou katastrofu podporovala bez ohledu na fakta i Americká akademie věd, která teorii přijala již čtyři roky před Montrealským protokolem a tři roky před Vídeňskou úmluvou.

Vrcholem (dez)informační kampaně kolem freonů byly zkazky o stádech osleplých ovcí kvůli slabé ozónové vrstvě. Příčinou nemoci ale byla infekce.

částí každého bílého, pro organismus nepřírozeného osvětlení.

Studie zveřejněná v roce 2017 v časopise Free Radical Biology & Medicine potvrzuje, že kromě poruch spánku a potíží se zrakem způsobuje modré světlo i výrazné stárnutí pokožky a větší výskyt pigmentových skvrn. Jiný výzkum zase upozorňuje na to, že modré světlo v pozdních večerních a nočních hodinách významně narušuje biologický rytmus kožních buněk, které se mylně domnívají, že ještě není noc, a nespustí tak přirozené opravné procesy v pokožce, což může vést ke známám stárnutí a také k tmavým kruhům pod očima.

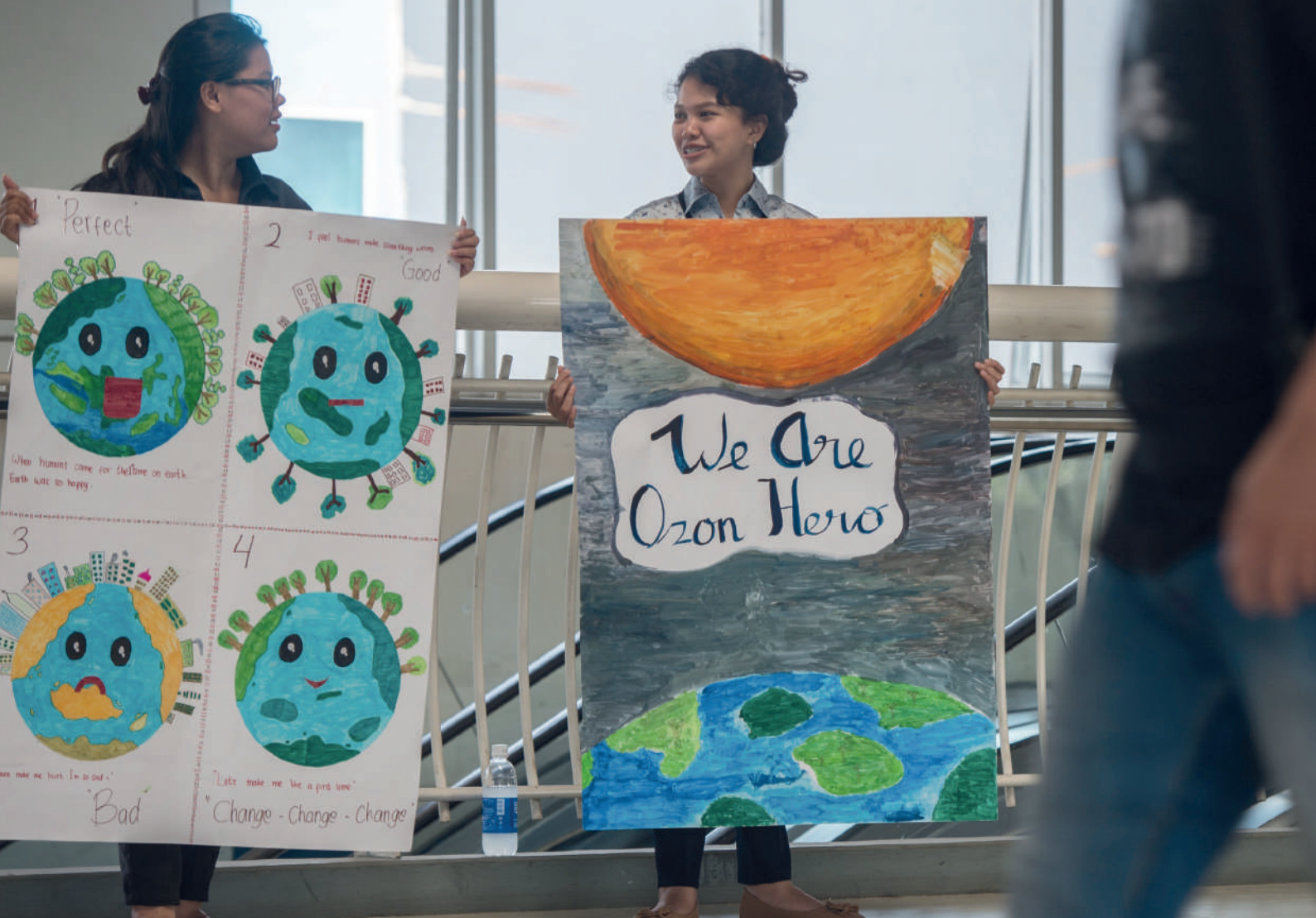
Triky nadnárodních korporací, jak vydělat ještě víc peněz, mají mnoho podob. Mezi nejoblíbenější trendy v tomto oboru dnes patří takzvaný ekologický byznys, který pod záminkou ochrany životního prostředí dokáže z kapes zákazníků a daňových poplatníků po celém světě sofistickovaně tahat miliardy. A jeli-li na tradičních trzích panuje velká

za chemii, v něm informovali o tom, že freony stoupají až do stratosféry, kde se rozpadají, uvolňuje se z nich chlor a ten reaguje s ozónem. O jedenáct let později pak tým britského geofyzika Joe Farmana objevil nad Antarktidou ozónovou díru a oba jevy dal vzájemné souvislosti. Vysvětlovat, proč by freony udělaly díru v nebi zrovna na Antarktidě, už se nikdo neobtěžoval. Pouze Henry Lambricht z NASA nesměle namítl, že „úbytek ozónu kolísá podle ročního období a teploty, což naznačovalo, že vysvětlením jsou spíše meteorologické faktory nežli chemické“.

Slyšet byl ale pouze Lambrichtův kolega z NASA Robert Watson, ředitel divize pro vědu, jenž bryskně založil komisi International Ozone Trends Panel. Jeho tým podnikl v roce 1987 expedici do Antarktidy, aby dal dohromady důkazy, které by dřívější hypotézy potvrdily. Výsledky pak měli vědci prezentovat na konferenci v Montrealu. Žádné vědecké důkazy však nakonec ani nebyly

Když byla taktně upozorněna na to, že pro to stále chybí důkazy, instituce prohlásila, že „se nejasnosti zmenšují“ a „výzkum jde kupředu“. Kupředu levá a zpátky ni krok?

Vrcholem (dez)informační kampaně kolem freonů byly zkazky o stádech osleplých ovcí. Prý kvůli oslabené ozónové vrstvě a zesílenému UV záření ztrácí ovečky v Chile zrak. Brzy se ale ukázalo, že příčinou nemoci byla infekce. To ale nebrání médiím tuto lež občas připomenout v souvislosti s freony. Stejnou lež opakoval ve své knize *Na misce vah* i vrchní klimatický obchodník (a podvodník) Al Gore, který celou oteplovací hysterii odstartoval filmem *Nepříjemná pravda*, navzdory svému názvu plným manipulací a omylů. Oliver Schein z Univerzity Johna Hopkinse v Baltimoru, který mýtus o slepotě zvířat uvedl na pravou míru, si později stěžoval, že když se svým týmem do Punta Renas v Chile dorazil, musel odrazit dotírání televizních štábů z celého světa. Jakmile ale zjistil,

že k žádné slepotě kvůli poškozené ozónové vrstvě nedochází, novináři utekli. „Nejzajímavější je, že všechna velká média se rozhodla uvěřit a tisknout příběh o tom, jak Západ ničí atmosféru. Když se ale ukázalo, že pro tyto zkazky nelze najít důkaz, nikdo to otisknout nechtěl.“ S novináři se to totiž má jako s vědci (čest výjimkám) – plní jen zadání shora.

Sir James Lovelock, uznávaný britský nezávislý vědec, autor, environmentalista, futurolog a hlavně vynálezce přístroje na měření freonů, který letos oslavil sté narozeniny (Lovelock, ne přístroj), politické hrátky nejen kolem freonů komentoval v roce 2010 v deníku The Guardian slovy: „Když jsem byl mladý, nechtěl jsem nic jiného než být vědcem. Dnes už takoví nejsou. Kašlou na to. Jdou do masově vyráběných univerzit, ty je vyplivnou ven. Říkají, že věda je dobrá kariéra. Dostanete doživotní job, budete dělat pro vládu. Takhle se ale věda nedělá... Něco takového jako aféru

Climategate jsem už viděl. Mělo nás varovat, co se dělo kolem freonů a ozónové díry. Protože tehdejší vědecká korupce byla tak strašlivá, že asi 80 % měření z té doby bylo buď zfalšovaných, nebo nekompetentně provedených... Fixlování dat tak či onak je doslova hřích proti svatému duchu vědy.“

Právě během Watsonova šéfování a působení na univerzitě ve východní Anglii propukl skandál, kdy vyšlo díky uniklým mailům a dokumentům najevo, že klimatologové upravují data a manipulují s nimi tak, aby podpořili svoji teorii. Ikonickým v aféře známé pod názvem Climategate, na niž narážel ve svém vyjádření

Když jsem byl mladý, nechtěl jsem nic jiného než být vědcem. Dnes už takoví nejsou. Kašlou na to. Dostanou job a pracují pro vládu. Takhle se ale věda nedělá...

Jeho slova zcela jistě byla adresována i profesoru Watsonovi. Ten za svou aktivní roli v boji proti freonům povýšil a za prezidenta Billa Clintona a jeho viceprezidenta Al Gora, který na boji proti klimatickým změnám vydělává miliardy, byl jmenován předsedou Mezivládního panelu pro změny klimatu při OSN.

dření James Lovelock, se stal především takzvaný hokejový graf, jenž do té doby sloužil jako základní stavební kámen teorie rozhodujícího vlivu lidské činnosti na růst teplot na zemské kouli.

Klimatolog Michael Mann rekonstruoval vývoje teploty na severní polokouli od středověku do současnosti a došel

Freonová kampaň zmanipulovala i indonéské studenty. Mladí lidé jsou nejlepším terčem. Greta by mohla vyprávět. Foto Profimedia

společně s kolegy Raymondem Bra-
dleyem a Malcolmem Hughesem k zá-
věru, že lidská činnost má od rozvoje
průmyslu velký podíl na zrychleném
oteplování. Rekonstrukce teplot zhmot-
něná do grafu ve tvaru hokejky, znázor-
ňujícího prudký růst teplot v moderní
průmyslové době, se stala jedním z pilí-
řů zprávy Mezivládního panelu pro zmē-
ny klimatu z roku 2001 a řídila a dodnes
se jím řídí klimatická agenda požadující
omezování emisí oxidu uhličitého.

Aby graf vyšel tak, jak si vědci předse-
vzali, že vyjít má, Michael Mann zatajil
a „ztopil“ data, která by mu výsledný
tvar zkazila. Z dějin například vymazal
středověké oteplení či malou dobu le-
dovou a tvrdil, že rok 1998 je nejteplejší
za tisíc let. Mezi nejhlasitější kritiky kli-
matického podvodu, který dodnes kryje
většina korporátních médií, patřil bývalý
profesor geografie Timothy Ball, jenž
o Mannovi řekl, že nepatří na univerzitu,
ale do vězení. Mann, místo aby se stáhl

a počkal, až se na podvod zapomene,
však Bella zažaloval kvůli „poškození
osobnostních práv“. A to neměl dělat.

Soudní spor, v němž uražený vědec
požadoval po svém kritikovi miliony, se
táhl téměř devět let a letos v srpnu při-
šlo – bez většího zájmu médií – koneč-
ně rozuzlení. Nejvyšší soud kanadské
provincie Britská Kolumbie Mannovu
žalobu zamítl a zároveň mu uložil úhra-
du veškerých soudních výdajů, a to i na
straně pana Bella. Soud totiž v rámci do-
kazování požadoval, aby Mann předložil
podklady, ze kterých spolu s kolegy při
sestavování studie s hokejovým grafem
vycházel. To ale profesor odmítl, čímž de
facto potvrdil slova žalovaného.

Je to pro něj jen o chloupek menší
ostuda, než kdyby svou hokejku i se všē-
mi tabulkami a podklady ukázal, a vyšlo
tak přímo najevo, že podváděl.

Oteplovací trapas

Pro to, abychom pochopili, jak oblundná
a záłudná hra se kolem naší Matky Země
a jejích obyvatel hraje, se zastavme ještě
na moment u freonů a profesora Rober-
ta Watsona, bývalého šéfa IPCC. Roy W.
Spencer, bývalý významný klimatolog
z americké NASA, s Watsonem pracoval.
A tak ví, co je zač. Ve své strhující knize
*The Great Global Warming Blunder (Vel-
ký globálně-oteplovací trapas)* odhaluje
nové důkazy, které staví současné povē-
domí o globálním oteplování tak trochu
na hlavu. Popisuje nejen to, jak se vědci,
eufemisticky řečeno, mylili, když zamē-
ňovali příčiny a následky, ale i to, že kli-
ma planety daleko více ovlivňují přírod-
ní cykly než CO₂ a člověk a jeho ježdění
auty, ale věnuje zde také pár výbušných
řádek kolegovi Watsonovi:

„Mezivládní panel pro klimatickou
zmēnu a jeho vedení není ukázkou dob-
ré vědy, ale politického aktivismu. Na za-
čátku 90. let jsem se potkal s doktorem
Robertem Watsonem, vrchním klimato-
logem v administrativě prezidenta Clin-
tona a jeho viceprezidenta Gorea. Tento
bývalý chemik NASA, který zkoumal
stratosféru, pomáhal v roce 1987 vyjed-
návat Montrealský protokol, jehož cílem

bylo zakázat freony, a v letech 1997 až
2002 byl šéfem IPCC. Během našeho
setkání mě doktor Watson informoval
o tom, že po jeho úspěchu s freony a ozó-
nem je na řadě další cíl – regulovat a sni-
žit lidskou produkci oxidu uhličitého. To
bylo dávno předtím, než vznikl jakýkoli
klimatický model, který by to odůvodňo-
val. Seděl přede mnou zkrátka politický
insider instalovaný do čela IPCC, který
mi oznamoval, že o cíli redukovat emi-
se CO₂ bylo již dávno rozhodnuto.“ Ještě
předtím, než kdokoliv věděl, že by mělo
být CO₂ škodlivé. Nejprve tedy vznikl
plán, a až pak se dělaly studie, které jej
měly ospravedlnit. Podle toho taky dnes
klimatická agenda vypadá.

Česká Greta

Ptáte se, proč by nějaký podvodník Wat-
son zakazoval freony a CO₂? Dobrá otáz-
ka. Odpověď na ni není nikterak origi-
nální. Jako obvykle platí okřídlené rčení,
že pokud nedává příběh smysl, je třeba
sledovat, kam tečou peníze.

V roce 1988 prohlásil Joseph P. Glas, že
zákaz freonů znamená „příležitost pro
trh za miliardy liber“. Jako ředitel divize
vyrábějící freony v jednom z největších
chemických koncernů světa, společnosti
DuPont, o tom musel něco vědět. Právě
tato firma v roce 1988 jako první ozná-
mila, že s freony skončuje. Ekologové
uznale tleskali, ale DuPont měl již přípra-
venou alternativu. Tato firma sice freony
v roce 1931 vynalezla, ale dvacetiletý pa-
tent jí vypršel již na začátku 50. let 20.
století. Zákaz freonů tedy znamenal, že
je musel přestat vyrábět nejen DuPont,
ale i konkurenční firmy. DuPont měl ale
již v šuplíku náhradní plyny, především
HFC-134a. Po zákazu freonů tak všichni
zákazníci povinně přešli k DuPontu.
Tomu se říká, že vám u nohou leží celý
svět. To, že byl onen protokol zakazující
freony podepsán v Montrealu jen kou-
sek od místa, kde sídlilo i hlavní ústředí
tehdejšího spoluvlastníka DuPontu, ka-
nadské společnosti Seagram, budí jen
takovou malou sladkou třešničkou.

V předchozím díle našeho ekolog-
ického seriálu jsme se věnovali příběhu

Grety Thunbergové, apoštolky boje proti klimatickým změnám. Respektive lidem a korporacím, které se skrývají za její nevinnou dětskou tvář a hýbou s ní jako s figurkou na šachovnici.

To, jak prozradil Watson svému kolegovi z NASA, tedy že o agendě boje proti změnám klimatu bylo rozhodnuto na globální úrovni ještě předtím, než byla provedena byť jediná studie, můžeme pozorovat nejen ve světě, ale i v našich končinách. I my totiž máme svoji Grety Thunbergovou. Nebo spíš Greténa. Je mu čerstvých 60 let a jmenuje se Martin Bursík. Politik, který se dle vlastních slov celý život zabývá ochranou životního prostředí, je podepsán pod takovými fenomény, jako jsou biopaliva první generace nebo český fotovoltaický boom.

Zatímco v posledních letech se na českých polích sází jako o život řepka či kukurice, jejichž velká část končí kvůli „zeleným“ dotacím v naftě a benzínu, před rokem 2010 vyrostla na 4000 hektarech českých polí jiná dotovaná ekologická plodina – solární elektrárny. Proklamo-

vaná idea byla jednoduchá – zvýší-li se podíl energie vyráběné ze Slunce, uleví to přírodě a lidstvo nakročí vstřícným ekologickým zitrkům. Aby stát přilákal zájemce, zaručil vysokou výkupní cenu za takto vyrobenou elektřinu, a tak vypukla doslova solární horečka. V roce 2006 vstoupil v platnost zákon č. 180/2005 Sb. o podpoře využívání obnovitelných zdrojů, kterým Energetický regulační úřad (ERÚ) stanovil vyšší výkupní ceny vyplácené po 20 let od výstavby elektrárny na 15 Kč/kWh. Cílem bylo garantovat návratnost investice do 15 let. Solární lobby se ale skrze socialistickou poslankyni Ivu Šedivou podařil husarský kousek. Do zákona totiž propašovali pozměňovací návrh, který zařídil, že meziroční pokles výkupní ceny nesmí klesnout pod 95 procent ceny z předchozího roku. To zcela znemožnilo státu reagovat na strmý pokles nákladů na stavbu fotovoltaických elektráren, který nastal v letech 2009 a 2010. Pak už jen stačilo s další legislativou nikam nespíchat a počkat, až elektrár-

Martin Bursík má na kontě nejen zásek v podobě solárního tunelu, ale i biopaliva první generace; James Lovelock shledává vědeckou korupci a poplatnost politickým ideologiím jako strašlivou; Zakázaly se freony (dole) kvůli ozónu, nebo kšeftu?

Foto Profimedia a Adobe Stock

ny postaví všichni solární baroni, a na světě byl doslova galaktický tunel.

Obrovská dotace v kombinaci s nízkými náklady znamenala boom a čtvrtý největší instalovaný výkon v Evropě, který vzrostl ze 464 MW v roce 2009 na 1959,1 MW v roce následujícím. Kromě zohydžené krajiny to mělo ještě jednu podstatnou chybu: celé to zaplatil český daňový poplatník formou přírážky k ceně běžné elektřiny. Vysoká škola ekonomická v září roku 2010 publikovala studii, podle níž budou náklady na podporu solárních panelů činit za 20 let astronomických 702 miliard korun.

**Aby graf vyšel tak, jak si vědci předsevzali, že vyjít má,
Michael Mann z dějin například vymazal středověké
oteplení či malou dobu ledovou...**

I když již bylo jasné, že se schyluje ke gigantickému průšvihui, stát vyčkával až do momentu, kdy se situace stala neúnosnou. Solární boom gigantických rozměrů trval několik měsíců a výhodný byl pro toho, kdo věděl, co se dopředu chystá. Pro rok 2011 totiž stát chystal novelu, která podporu snížila a ještě solárníky zdanila – zpětně – 26 procenty.

Takzvaná solární mafie napojená na stát střelhitě stavěla solární parky, které ve správný čas – těsně předtím, než bylo oznámeno snížení podpory a velké zdanění – prodala státnímu podniku ČEZ. Ten nakoupil od různých neprůhledných zprostředkovatelů rozestavěné a dostavěné elektrárny za miliardy

a prodával daňovým poplatníkům velké peníze. Ten, kdo o chystané novele nevěděl a elektrárnu neprodal včas, nebo kdo zdaněné elektrárny těsně před zdaněním nakoupil (v tomto případě ČEZ), dotace kvůli vysokému zdanění de facto zase vrátil. Mnoho menších investorů, kteří stavbu panelů kalkulovali podle původních státěm garantovaných podmínek, ale nestihli připojit elektrárnu k síti do konce roku 2010, zkrachovalo.

Nás ale v tomto seriálu zajímají ti, kteří na „zeleném“ byznysu vydělávají na úkor planety i občanů. Jsou to totiž přímo jeho architekti. Mnoho příznivců solární energie, boje za ochranu klimatu či elektromobility se domnívá, že původní myšlenka je dobrá. A to, že dojde občas k „chybě“ a jejímu zneužití či využití k nějakému tomu solárnímu bilionovému podvůdku, se prostě stane. Pokud se ale na problematiku podíváme podrobněji, budeme si muset nutně položit otázku, zda právě ony „chyby“ a „podvůdky“ nejsou tím pravým důvodem, proč vůbec moderní ekologie a hnutí za záchranu planety vznikly. Je to totiž

v současné době nejlepší byznys na světě a jedinečný způsob, jak vytahat ze států a jejich občanů biliony. Ať jde o elektrická auta, nebo o solární panely, čím šetrněji to zní vůči planetě, tím nešetrněji to dopadne na státní kasu a občanovu peněženku.

Jen pro ilustraci – koncem srpna média informovala o tom, že firma bývalého ředitele Českých drah Petra Žaludy bude budovat dobíjecí stanice pro elektromobily. Dostane na to dotaci ve výši desítek milionů a stát uhradí 70 procent veškerých nákladů. Proti Martinu Bursíkovi, k jehož „ochraně životního prostředí“ se vrátíme v příštím vydání Šifry, to je ale pořád úplný žabař. **vid ●**

Foto Šifra

Pochodem VCHOD

Češi nejsou jen chalupářští a houbařští, ale také turističtí šílenci. Za rok jsou schopni nachodit na výletech a pochodech miliony kilometrů. Vždyť i dětská trasa nejslavnějšího českého pochodu měří 21 kilometrů...

Půjdeš už konečně do Prčic?“ volal na mě přísně kolega David, který kdysi vedl outdoorový časopis a s nímž jsem krátce pracoval. Pořád mě lákal, abych se zúčastnil slavného a zároveň jediného turistického pochodu, který jsem alespoň podle názvu znal. Hlavní trasa vede z pražských Hájů do městečka Sedlec-Prčice, které sice leží ještě ve středních Čechách, ale na samém rozhraní s Jihočeským krajem.

I kdybych těch sedmdesát kilometrů nějakým zázrakem ušel, zpátky do stanice Hájů by mě nevezli autobusem, který zajišťují pořadatelé, ale spíš záchra-

nářským vrtulníkem, pokud by to ještě mělo cenu.

Na výběr byly i jiné trasy, ale abych se mohl vydat na dětskou (21 kilometrů), musel bych sehnat nějaké děti, na vozíčkářskou (13 kilometrů) zase vozíčkáře nebo falešný průkaz ZTP. A jet nejdřív sám z Prahy hodinu a půl do Tábora, ujit 30 kilometrů do Prčic a pak se nechat vézt zase autobusem zpátky mi přišlo poněkud překombinované. Zkrátka se mi nechtělo.

Nadšení turisté Stanislav Rataj, Jiří Dvořák a Karel Kulle řešili tak dlouho, kam si udělat vycházku, až to prý manželka jednoho z nich psychicky ne-

vydržela a zaklela: „Je čas na oběd, běžte s tím už do Prčic.“ A tak vyrazili a v roce 1966 založili pochod s nejdříve nepřerušovanou tradicí v Česku. Pan Rataj tuto informaci někde sice dementoval, ale legenda se ujala a žije si vlastním životem.

Každý rok zjara vyrazí na jednu z jednadvaceti tras desetitisíce nadšených turistů. Rekord z roku 1981 v počtu 35 732 turistů už asi nikdo nepřekoná, ale letošních 26 069 účastníků znamenalo historicky šestou nejvyšší účast.

Češi jsou jednoduše nejen chatařští a houbařští, ale taky turističtí šílenci. Když v roce 2016 přibyla ve známé aplikaci na Seznamu Mapy.cz, díky níž může

kdokoliv snadno zaznamenat každý svůj krok, za pouhých 11 měsíců naplánovali přes 230 000 pěších výletů. Urazili při nich přesně 2 608 655 kilometrů. Za necelý rok pak čeští občané doma i v zahraničí nachodili, naběhali a najezdili v honbě za zážitky celkem 15 milionů kilometrů. Mezi nejaktivnější patří právě výletníci ze Středočeského kraje. Zřejmě otráveni kouřem a šílenstvím velkoměsta hojně vyražejí za hranice metropole Pražané, kteří každý pátek ucpou všechny výpadovky.

I první červená trasa z dnešních 43 000 kilometrů turistických cest, označená v roce 1889 unikátním značením Klubu českých turistů, se objevila ve středu republiky; vedla ze Štěchovic ke Svatojánskému proudům a do Svatého Jana pod Skálou v lesích v okolí Karlštejna.

Za Středočechy se umístil kraj Jihomoravský a za ním díky Beskydům Moravskoslezský. Až za nimi následoval Jihočeský kraj a Šumava. Z dat dále vy-

plynulo i to, že průměrný Čech vyrazí na 11 kilometrů dlouhé pěší výlety a stráví na nich 2,5 hodiny.

S Davidem jsem si jít sice nikdy netroufl, ale nedávno jsem díky ženě narazil na velice jednoduchou stránku Pochody.cz, která zaznamenává organizované pochody po Česku. Jen za letošek jsem napočítal – a to tam nejsou zdaleka všechny – 130 kousků včetně takových skvostů, jakými jsou S Valentýnem na Valentinku, Líšnický puchýř, Pochod Dlouhého, Širokého a Bystrozrakého, Putování za Rumcajsem (ale také třeba za povidlovým koláčem), Baťova cvička, Po stopách krále Šumavy nebo Pochod Pičín–Řitka. To to tenkrát manželka zakladatele průčického pochodu Jiřího Dvořáka Běla řekla ještě docela slušně.

Protože byl možná jeden z posledních teplých a slunečných víkendů, vyrazili jsme 21. září na pochod Okolo Bohdanče. Bohdaneč leží na rozhraní Vysočiny a středních Čech kousek od Zruče nad

Sázavou a zdejší pochod se uskutečnil již po sedmnácté. Podobně jako loni přivítal 1304 chodců a cyklistů, kteří si mohli vybrat trasy v délce 6, 10, 17, 22, 25 a 30 kilometrů pro pěší a 12, 19 a 52 kilometrů pro cyklisty.

Nikdy jsem neměl rád organizované akce a do lesa či na výlety jsem chodil nejraději sám, ale hromadný pochod má taky něco do sebe. Na desetikilometrové trati, kterou jsme si vybrali, neboť jsem měl v plánu ještě výlet do blízkých Tasic a taky dopsat říjnové číslo, kolem sebe vidíte handicapované, staré, mladé, děti s balonky i tříkolkami, maminky a tatínky s kočárky, psy i kocoura. Taková vycházka je rázem o dost zábavnější. Co by taky lidi dělali doma, když si mohou vyčistit hlavu uprostřed krásné české krajiny, popovídat si s ostatními a zdravě a levně zabavit celou rodinu? Příště vyražím na dvaadvacítku a v hledáčku mám už minimálně dva další pochody.

Pochod Okolo Bohdanče začal u místní unikátní dřevěné rozhledny. Nedaleko odtud najdete i jednu z nejstarších dochovaných barokních skláren v Evropě. V Tasicích se vyrábělo parádní zboží (vlevo nahoře). *Foto Šifra*

Hele, táto, rostou. V lesích na pomezí Středočeského kraje a Vysočiny byly k nalezení houby, auta i nábytek; Pece sklářské hutě Jakub (vpravo dole a na protější straně dole) vyhasly před jedenácti lety; Není nad to mít pořádný výhled (protější strana nahore).

Po dvou hodinkách, kdy nám v cíli vytiskli vtípný diplom s kreslenou karikaturou, jsme navštívili místní palírnu Agnes. Již z dálky vidíte její nerezové nádrže, ve kterých se dříve skladovala pálenka, ale kvůli přílišné choulostivosti a kazivosti dnes slouží jen jako rekvizita. Jelikož nepiju alkohol, zajímal jsem se pouze o technologie výroby, nikoli o ochutnávky. A při té příležitosti jsem si všiml, že zde kromě pálenek vyrábějí i stoprocentní ovocné šťávy a jablečné mošty. A to nejen pod vlastní značkou, ale také z jablek či hrušek, které si zákazníci sami přivezou. Jako pan Věbr, který zrovna dovalil ve své dodávce 430 kilogramů sladkých jablek z vlastního sadu. Z této várky mu zde vylisují 200 litrů moštu o cukernatosti 12–13 stupňů na takzvaném českém normalizovaném moštoměru. Tato hodnota udává, kolik kilogramů cukru se nachází ve 100 litrech šťávy.

Pan Věbr má za ušima a nechává si mošt pasterizovat, aby mu vydržel celou sezonu. Moštárna mu nápoj zabalí do speciálních pětilitrových pytlů, takzvaných bag-in-boxů s kohoutkem, které pak vloží do krabic a dle libosti čepuje. Vylisovaná pětilitrovka jej vyjde na 120 korun. Pan Věbr zkoušel mošty i prodávat, ale nebavilo ho pořád někomu vysvětlovat, proč nemohou stát devadesát korun jako v supermarketu. Na tuto otázku odpověděl mimochodem před pěti lety test ovocných šťáv a jablečných moštů v časopise dTest.

Stoprocentní šťávy se dnes dají sehnat samozřejmě i v obchodech, a to pod označením mošt nebo džus. V případě moštu mluvíme o čisté vylisované šťávě, naproti tomu džusy se vyrábějí z takzvaného koncentrátu. Tam se z moštu nejprve odpaří voda, čímž se sníží jeho objem, zvýší hustota a prodlouží trvanlivost. Koncentráty se vozí libovolně po celém

světě a podle potřeby ředí vodou. Při výrobě se jim také v mnoha případech odebírají cenné aromatické látky, které by se po opětovném doplnění vodou měly do džusu vrátit. Jenže často se vezmou a prodají třeba na výrobu kosmetiky.

Mošt se prostě jen vylisuje, poté zahřeje, aby se zničily nebezpečné mikroorganismy a déle vydržel, a tradá, může se servírovat. Jak ale uvedl časopis dTest, u průmyslových výrobků pravděpodobně dochází i k ředění vodou. Není to lehké prokázat, ale některé výrobky prošly testem jen s odřenými ušima. Objevila se též přítomnost pektulinů, které značí plesnivě ovoce. To se tak přiveze celý kontejner jablek, a aby byla co nejvyšší výtěžnost, vylisuje se ovoce bez třídění. A pokud proběhne kvůli trvanlivosti pasterizace víc než jedenkrát, jak se běžně děje, takový mošt pak sice vydrží věčně a stojí 90 korun, ale je tak trochu „mrtvý“.

Všude po Čechách rostou ve volně přístupných sadech a podél cest třešně, švestky, jablka či hrušky, které skoro nikdo nesbírá. Smát se některým spoluobčanům, že podél českých cest oklepávají jablka ze stromů a pak je vozí do výkupu, není na místě. Uvážím-li, že by z nich mohl mít člověk takhle dobrý mošt... Nemusí to být vždycky jenom pálenka.

Pan Vébr samozřejmě sám všechno nevypije. A tak část krabic s mošty rozdává jako vánoční dárky zákazníkům a obchodním partnerům ve své firmě. Je rozdíl, jestli někomu dá tužku a otvůrku, nebo prvotřídní mošt.

Prasklo sklo

Kdyby nevisela přímo u silnice v Tasicích informační cedule, mysleli byste si, že jde jen o obyčejnou chalupu. Přes více než stopadesátiletý kaštan není cihlový komín slavné sklářské dílny vidět. V nejstarší dochované huti ve střední Evropě, kterou již v roce 1796 založil Ferdinand Čapek, to vypadá, jako by zrovna skláři odběhli a každou chvíli se měli vrátit. Leží tu jak jejich nástroje, tak rukavice. I proto byla huť Jakub prohlášena v roce 2014 Národní kulturní památkou. Příliš mnoho se tu za těch 223 let nezměnilo, jen zub času se do budov dílen trochu zakousl. Před jednácti lety místní huť definitivně vyhasly, i proto, že jen uhlí pro vytápění stálo 40 000 korun za jediný den a provoz

ni byl i Dietlův výborný televizní seriál *Synové a dcery Jakuba skláře* v hlavní roli s Ludkem Munzarem, který se zde v 80. letech natáčel za plného provozu. Po hlavním hrdinovi seriálu Jakubu Cirklovi přijala v 90. letech huť jméno Jakub.

příklad Dánové jezdili zpočátku zdejší výrobky osobně kontrolovat, jestli mají nějakou vadu. Pokud by byly bezvadné, neměli by zájem, neboť ruční práce musí vždy nějakou chybu obsahovat. Bezchybný výrobek naopak značí průmyslový původ. Sklo se vyváželo do Německa, Anglie, na sever Evropy či do Ameriky, zdejší výrobky prý obdivoval i Napoleon Bonaparte.

Jediný, kdo o české sklo neměl poslední dobou příliš zájem, byli paradoxně Češi. Těm ucarovaly skleničky z IKEA či Tesca, které jsou sice levné, ale praskají jako žárovky a po mytí v myčce jsou poškrábané a kvůli nekvalitnímu sklu vypadají jako špinavé. Takže člověk stejně neušetří.

Ze svého nového turistického koníčka jsem nadšen. Pokud chcete trávit volný čas zdravě, levně a kvalitně, a ještě se dozvědět milion zajímavých věcí, pochody jsou jasná volba. **vid ●**

**● V jedné z nejstarších dochovaných sklářských hutích
● v Evropě, založené v roce 1796, to vypadá, jako by skláři
● odběhli a každou chvíli se měli vrátit.**

nevyhovoval dnešním „ekologickým“ standardům. Parta nadšenců ale stavbu zachránila před zničením a provozují ji jako sklářský skanzen. Právě proto, že se tu téměř nic nezměnilo, si tak může užaslý návštěvník udělat představu, jak se vyrábělo slavné české sklo a jak to chodilo v takové manufaktuře. Populár-

na za plné kapacity se zde otáčelo až 120 lidí (z toho polovina žen) a na dřevěném stupínku kolem velké pece značky Siemens hrálo v pětáctiřetici stupních na své píšťaly na padesát sklářů, kterým odnášeli sklo či drželi formu takzvaní zadáci. Sklo z místní hutě šlo do poslední chvíle na odbyt po celém světě. Na-

Tahle ZEMĚ není PRO STARÝ

Je vám méně než čtyřicet, a ještě jste nepřemýšleli o tom, jak budete žít za dvacet, třicet nebo čtyřicet let? Tedy v důchodu? Pak byste měli začít. Zlatá éra vysokých penzí totiž končí. Částka, kterou vám v té době bude stát schopn zajistit, nebude k žití...

Tunely máme různé – malé, střední, velké anebo největší. Ten největší nás teprve čeká. Nejdřív je třeba do toho tunelu nahnat co nejvíc lidí – povinně. Například lidi, kteří musí povinně investovat s fondy. A až nám bude sedmdesát, tak se asi půjdeme pást,“ volali dramaticky Vladimír Pikora a Markéta Šichtařová ve videu, které zveřejnili v roce 2011.

Návrh chystané reformy penzijního systému, jež spatřila světlo světa v roce 2013, oba dva natolik vyburcoval, že na sebe navlékli tlusté ponožky a rádiouku, proměnili se v amatérské herce a natočili scénku, kterou chtěli emotivně a pro někoho možná bizarně upozornit na to, co se peče. A k tomu vydali velice zajímavou knihu s příznačným názvem *Všechno je jinak aneb Co nám neřekli o důchodech, euru a budoucnosti*.

Když si známí ekonomové a manželé pročetli takzvanou Bezděkovu zprávu, podle níž se měl systém vyplácení důchodů upravit, nevěřili vlastním očím. O nutnosti změny se mluví už minimálně patnáct let. Systém funguje jako jakási gigantická pyramida, založená na jednoduché, ale velmi chytré myšlence: důchody se budou vyplácet z peněz, které odvedou aktivní lidé, tedy zaměstnanci a živnostníci, v rámci daně, již se říká sociální pojištění. Průběžně financované penze použil již v 80. letech 19. století německý kancléř Otto von Bismarck a tento způsob se natolik osvědčil, že přetrvával dodnes.

Výhoda spočívá v tom, že to, co se vybere od mladých, se hned vyplátí starým. Limity jsou ale zřejmé – funguje to, jen

dokud je pracujících lidí víc než těch, kteří nepracují. Těžko mohl Bismarck tušit, že začnou ve společnosti převažovat starší lidé, protože mladí se nebudou chtít množit. A tak zatímco populace stárne a penzistů přibývá, totéž se nedá říct o penzích na důchodovém účtu. A to přesto, že na něj míří třetina ze mzdy každého zaměstnance. Těch, kteří by na penze vydělávali, je prostě zoufale málo.

Aby se průběžný důchodový systém nepropadal do minusu, stačilo by přitom, kdyby se míra porodnosti držela nad dvěma dětmi na jednu ženu. K tomu však chybí skoro půlka statistického dí-

díra, nebo budou důchody i přes vysoké odvody tak nízké, že z nich nepůjde žít. Anebo obojí. A to i s vědomím, že se zvýší věk odchodu do důchodu (ideálně tak, aby se důchodu penzista ani nedožil) i daně vydávané za sociální pojištění.

Již dnes padne na vyplácení důchodů přibližně třetina všech výdajů státního rozpočtu. Řečí miliard, loni se na důchodech vyplatilo 440 000 000 000 korun. I když se loni výjimečně podařilo na pojistném vybrat o trochu víc, konkrétně 458,6 miliardy, než bylo vyplaceno, „sekera“ za posledních 19 let činí již 372,4 miliardy korun.

Jestliže mají na jednoho seniora vydělávat méně než dva pracující, buď bude v systému stále větší díra, nebo budou důchody tak nízké, že z nich nepůjde žít. Anebo obojí.

těte. S průměrnou hodnotou 1,67 dítěte na ženu to zkrátka nevyšází. A to se dá v posledních letech hovořit o baby boomu, kdy zažíváme nejvyšší míru porodnosti od roku 1993. Ještě před pěti lety vycházel počet dětí narozených jedné ženě na 1,53. Smutný rekord byl s hodnotou 1,13 zaznamenán v roce 1999. Úplně nejlíp se naopak rodilo během obou světových válek a těsně po nich – v roce 1921 byla poprvé překonána hranice tří dětí na ženu (3,08), což se povedlo s čísly 3,07 a absolutním rekordem 3,21 už jen v letech 1946 a 1947.

Jestliže tedy mají na jednoho seniora vydělávat méně než dva aktivní pracující, buď bude v systému stále větší

Pokud ale výkon ekonomiky, která teď zrovna šlape, trochu poklesne a zacloumá jí nějaká krize, schodek dramaticky nabobtná. K důchodovému věku se též pomalu, ale jistě blíží silné populační ročníky narozené v 70. letech minulého století, takzvané Husákovy děti. Stát v té době dával rodičům k dispozici levné novomanželské půjčky, rodinám s dětmi nabízel nové bydlení a plodilo se jako o závod. Dvě stě tisíc narozených dětí v roce 1974 (2,43 dítěte na jednu ženu) budiž toho důkazem. Po roce 1991 se novomanželské půjčky zrušily, a i vzhledem k prudkým společenským změnám, kdy nebylo na plazení tolik času, porodnost prudce

Bez peněz do důchodu nelez. Pokud si dnešní třicátníci sami nenašetří dost peněz, v seniorském věku je čeká přísná dieta.

Foto AdobeStock

klesla. Od té doby to jde až na výjimky z kopce.

Až začnou kolem roku 2030 odcházet do penze silné ročníky, zátěž a tlak na průběžný systém bude enormní. Podle Zbyňka Štroka z ministerstva financí by mohl v nejhorsích letech činit roční důchodový deficit kolem 200 miliard korun.

Na jedné straně stát v průběžném systému, kam putují peníze na konkrétní důchodový účet, garantuje, že penze vyplátí – je tedy věčný. Ovšem nikde se již nemluví o garanci toho, jak bude vysoký. Prostou matematikou tak můžeme dojít k závěru, že bude-li příliš mnoho důchodců a málo pracujících, jako že zcela jistě bude, důchody se promění ze zdroje příjmů na život ve stáří v symbolický chudinský příspěvek.

V této situaci je volání po změně tedy pochopitelné. Otázka ovšem je, nakolik

lze při neblahém demografickém vývoji nastavit systém nějakým funkčním způsobem. Jakmile navíc Čech slyší slovo reforma, musí se mu po historických zkušenostech zjevit všechny chlupy na těle. Pokud se v Česku něco reformuje, bývá to taková jízda, že je třeba si držet nejen klobouky, ale hlavně peněženky.

Protože bylo jasné, že zvyšování počtu důchodců a úbytek těch, kteří jim budou důchody platit, bude znamenat do budoucna problém nejen pro státní rozpočet, ale i pro občany, jimž se důchody mohou snížit (mysleno těm, kteří do penze budou odcházet později, nikoli stávajícím důchodcům a těm, kteří to mají takzvaně „za pár“), již v roce 1994 byla zákonem zavedena možnost takzvaného penzijního připojištění. Stát tím motivoval občany, aby se nespolehali jen na výši penze garantované státem,

ale dokud mohou, aby si spořili stranou, a v důchodu tak měli víc peněz. Na první pohled to vypadalo lákavě, ovšem jen do doby, než se člověk podívá na výnosy penzijních fondů. Například v letech 2000 až 2009 činilo průměrné zhodnocení „bombastických“ 0,3 %. Mnoho fondů je dokonce dlouhodobě v minusu a například v roce 2018 bylo z osmdesáti penzijních fondů v záporných číslech plných šestadvacet! A zbylé dva? Ty „vyděly“ 0,2, respektive 0,3 % procenta.

O zhodnocení nemůže být řeči, neboť oficiální míra inflace neboli růstu cen, jinak také „snížení kupní síly peněz“, byla loni 2,10 %. Oficiální píšu proto, že se s tímto údajem ze zásady fixluje a nikdy neodpovídá realitě. Metodika měření spočívá v tom, že stát vytvoří pomyslný spotřebitelský koš, do kterého jsou zařazeny potraviny, potřeby pro domácnost

a drogerie, zboží pro volný čas či služby a v čase se porovnává jejich cena. Český statistický úřad následně vypočítá míru inflace. Jenže stačí z koše vyhodit věci, které nejvíc zdražily, nebo jim přiřadit nižší váhu v indexu, a hned vám vyjde inflace nižší. Jinými slovy – skutečná inflace je mnohem vyšší než udávaná. Když je třeba.

Odhaliła to v roce 2014 mimo jiné banka UniCredit. Stačilo, že vytvořila kategorii takzvané vnímané inflace. Rozdíl spočívá v tom, že aby byla inflace co nejnižší a obyvatelstvo se nebouřilo, do koše se dává jen něco nebo se konkrétnímu zboží přiřkne tu menší, tu větší váha. Pokud chci inflaci snížit, přidělím větší váhu levnějšímu zboží, pokud zvýšit, tak dražšímu. Občané ale musí nakupovat všechno, navíc každý kupuje něco trochu jiného. Výsledek? Zatímco oficiálně inflace dosahovala průměrných hodnot 2,6 %, vnímaná (tedy skutečná) inflace podle UniCredit stoupala ke 3,9 procentům.

Budete-li mít hodně velké štěstí, váš penzijní fond se dlouhodobě aspoň přiblíží hranici, kdy vaše peníze neznehodnotí. A to nemluvíme o tom, že během dvacetiletého či třicetiletého spoření je pravděpodobná nějaká ta krize, jako přišla v roce 2008. Pokud byste odkládali do těchto fondů třeba tisícovku měsíčně, vydělali byste si možná na pohřeb, ale ne na důchod. Jediný, kdo na penzijním fondu skutečně vydělává, bez ohledu na inflaci či finanční krize, je penzijní fond, který se dvacet, třicet či čtyřicet let mazlí s vašimi penězi.

Kdo z vás to má?

„Když jsem se narodil, rodiče navštívil pojišťovací agent. Byť vládl všeobjímající socialismus, pojišťovací agent kupodivu ovládal mnohé prodejní finy, které dnes považujeme za tvrdé kapitalistické. A tak i moji rodiče se dopustili onoho nerozumy, že se uvázali platit mi každý měsíc 100 korun na životní pojistku. A na sedmdesátá léta to nebylo zrovna málo peněz. Jak čas plynul, platili 100 korun stále – jenom už to nebyla pů-

vodní životní pojistka, ale jeden z prvních penzijních fondů. Až jsem jednoho slavného dne dosáhl dvaceti let. I rodiče se rozpomněli na naspořené peníze, vystrachali zaprášené desky a se slovy „teď už se o to starej sám“ mi je předali. Nutno říci, že to už jsme se nacházeli v letech devadesátých. A 100 korun měsíčně už zase tak velké peníze nebyly. Po návštěvě pojišťovny za účelem dotazu, kolik mám na svém účtu naspořeno, se o mě chvíli pokoušely mrákoty, protože sen o koupi ojeté škodovky se rozplynul. Ještě ten den jsem peníze vybral, účet zrušil, přidal své úspory z brigády a koupil ojetý... walkman. Stal jsem se názorným příkladem toho, v čem tkví hlavní problém penzijního připojištění,“ píše v knize Všechno je jinak Vladimír Pikora. „Problémem je nízký průměrný měsíční vklad. Ten činí necelých 480 Kč (údaj k roku 2010, dnes je to kolem osmi

nenaspořil 63,6násobek ročního vkladu, ale jen 24,2násobek. Za předpokladu, že tedy někdo po pětatřicet let spořil 1000 Kč ročně, pak nominálně ve fondech naspořil 63,6 tisíce korun. To reálně v cenách roku, kdy začal spořit, představuje 24,2 tisíce korun. Alternativní úložka ve slavníku by činila 22,1 tisíce korun,“ vysvětluje Vladimír Pikora.

Samozřejmě ihned můžete namítnout, že se nemusejí s přibývajícimi roky zvyšovat pouze ceny, ale i platy, a tudíž by uvědomělý občan nemusel spořit celých pětatřicet let tisícovku, ale mohl by částky na spoření zvyšovat. I s tímto modelem Vladimír Pikora pracuje. Pojďme si tedy trochu spravit chuť a spořme vždy třeba dvanáctinu platu. Je-li mzda 20 000 korun čistého, spořicí částka bude 1666 korun. Pokud se zvýší na 30 000 korun, tak je to 2500 korun. „Počítejme, že střadatel neustále spoří jednu dvanáctinu

Pokud byste odkládali třeba tisícovku nebo dvě měsíčně do penzijních fondů, vydělali byste si možná na pohřeb, ale ne na důchod.

stovek).“ Kolik tedy můžete na důchod reálně ušetřit, vezmete-li například zmíněný výnos 0,3 %? Hlavně neudělejte stejnou chybu jako já – nenásobte si částku, kterou měsíčně spoříte, počtem měsíců a nepřipočítávejte úrok. Byla by to hrubá chyba. Musíte totiž započítat inflaci.

„Pokud střadatel hypoteticky každý rok uložil stejnou částku po dobu pětatřiceti let, a tu neustále zhodnocoval stejnou sazbou jako výnosy z předešlých let, pak měl při daném zhodnocení nastřádáno ke konci období (nominálně) 63,6násobek ročního vkladu. A teď co inflace. Od počátku spoření rostly ceny neustále o 2,8 %. To znamená, že koncem druhého roku už byly ceny vyšší o 5,7 % než na počátku spoření a rostly dále. Za pětatřicet let vyskočí cenová hladina již na 2,6násobek původní úrovně. To současně znamená, že v cenách roku nula, kdy začal střadatel spořit, vlastně

svého ročního příjmu s tím, že je mzda pravidelně zvýšena od každého následného roku. Tím se samozřejmě zvyšuje i výše jeho ročních úspor. Celkově pak člověk nominálně našetří 2 141 855 Kč, reálně je to 814 763 Kč. To znamená, že naspořená částka je při vstupu do důchodu o 5 % vyšší, než kolik si novopečený penzista vydělal čistého za poslední rok před důchodem. Důchodce si tedy v tomto případě může svůj důchod jeden rok užívat, aniž by se mu změnila životní úroveň, na kterou byl zvyklý před odchodem do penze. Celý život šetřil, a našetřil si na jeden další rok. To tedy také není terno. A pokud by se důchodce uskromnil a byl by ochoten snížit si životní úroveň na polovinu toho, na co byl zvyklý, tak překelepe dva roky.“ To s tou každý rok zvyšující se mzdou samozřejmě berte jen jako teoretický příklad, neboť, slovy klasika, dámy a pánové, kdo z vás to má?

Situace s důchody se již za pár desítek let přiblíží jednomu hodně cynickému vtipu. Proč mají myši čtyři nohy? Aby byly u popelníc dřív než důchodci... *Foto Adobe Stock*

Zjednodušeně řečeno tohle všechno znamená, že když si šetříte peníze do štrozoku, budete na tom stejně špatně, jako když je svěříte do fondů. Pokud je ale doma uložíte na bezpečné místo, nikdo vám je neukradne a máte k nim aspoň přístup. To se ale o fonděch s jistotou říct nedá. I kdyby je náhodou nikdo nevytuneloval, což se za třicet nebo čtyřicet let spoření nedá očekávat, v obou případech bohužel platí, že na tom budete dost mizerně. Nejen že nenaspoříte na život v důchodu, ale nekoupíte si ani nové zuby.

Je to jako v tom vtipu, když přijede americká delegace do Sovětského svazu a součástí programu je i návštěva továrny. Šéfové nakážou zaměstnancům, že pokud se jich hosté zeptají, co si mohou koupit za měsíční plat, mají říci, že motocykl. Američané se vyptávají a diví se, jaká je v SSSR dobrá životní úroveň. Když se ale zeptají dělníka Váni, co si může koupit za měsíční plat, ten chvíli přemýšlí a odpoví: „Říkali, že motorku, ale nejsem blázen. Radši si k tomu ještě něco přidám a koupím si čepici.“

Jestli je někdo, pro koho je takové spoření výhodné, pak je to penzijní fond, jenž může dlouhé roky disponovat vašimi penězi. A když je nezhodnotí, ale znehodnotí nebo ukradne, máte prostě smůlu. Ani pro takový fond ale není takové terno, když si u něj část lidí spoří pár drobných. A tak přišla kýžená reforma...

Dřív nebo později

V roce 2013 nastala zcela nová situace, kvůli které Pikora a Šichtařová vyšilovali na videu zmíněném v úvodu a kterou zevrubně popisují ve své knize. Připojištění, jež bylo do té doby dobrovolné, dobrovolným zůstalo, ale po velké lobby penzijních fondů a jiných finančních ústavů, které z reformy mohly profitovat, v penzijním systému přibyl ještě jeden pilíř. Do něho byl sice dobrovolný vstup, ale nešlo z něj již vystoupit. A to ani v důchodu. Tento pilíř byl označen jako druhý a z původního druhého, který tvořilo dobrovolné penzijní připojištění, se stal pilíř třetí.

Tahle země není pro starý, věděl již ve stejnojmenném filmu bratří Coenů zabiják s jateční pistolí v podání Javieru Bardema. Foto Profimedia

Jakmile by občan do této pasti spadl, musel v ní setrvat až do své smrti. Svoje úspory by si při odchodu do penze nemohl vybrat, ale byly by předány životní pojišťovně, která by jim vyplácela doživotní rentu. Pokud byste se například dozvěděli, že jste nemocní a zbývá vám pár měsíců života, nejenže byste si rentu příliš neužili, ale nemohli byste si peníze vybrat a dát je třeba vnukům. Ani peníze ve fondech, ani v pojišťovnách přitom nebyly pojištěné!

Občan dostal „velkorysou“ možnost – může si celá 2 % ze své hrubé mzdy a 3 % z částky, kterou odvádí povinně jako sociální pojištění jeho zaměstnavatel, nasměrovat do druhého nepovinně povinného pilíře. Tudíž místo toho, aby se posílil první, státní pilíř, kde byl aspoň nějaký důchod jistý, tak se z něj měly vyvést peníze do soukromých penzijních fondů, tedy do burzovního kasina. Šichtařová s Pikorou chystají o důchodech novou knížku. Jsem zvědav, kam se za deset let jejich pohled posunul, ale tipuji, že to nebude veselé čtení.

Druhý pilíř byl nakonec i pro nezáměr veřejnosti a kvůli změně politické garni-

tury sice zrušen, ale neřešitelný problém s důchodovým systémem přetrvává. Mnoho dnešních dvacátníků, třicátníků a částečně možná i čtyřicátníků, kteří se pyšní slušnou životní úrovní a uzavírají hypotéky na extrémně drahé byty, si to možná neuvědomuje, ale jakmile jednou přestanou kvůli stáří pracovat, nebudou mít z čeho žít. Pokud nezemrou jako Japonci při práci, což by pro ně mohlo znamenat vysvobození.

Problém je v tom, že šetřením ještě nikdo nikdy nic neušetřil. Je třeba se na to dívat úplně opačně. Nevidět svět socialistickými očima jako zaměstnanec, který se snaží ušetřit, aby mu z výplaty něco zbylo, ale kapitalistickými – jak vydělat víc peněz. Všem to opakuji stále dokola – pokud můžete, dělejte něco svého. Prodávajte zmrzlinu, dejte přebytečný pokoj na Airbnb, pečte palačinky, ale hlavně nečekejte, že se o vás postará stát. Ten se na vás leda tak ... Však vy víte.

V době, kdy by si měli užívat zaslouženého odpočinku, totiž stát nebude mít peníze na to, aby jim zajistil důchod, z něhož bude možné přežít. Pokud si nevyladíte dost peněz, dokud můžete, nebo nebudou mít kupu dětí, které se o ně postarají, čeká je pád do dosud nepředstavitelné chudoby. V českých občanech odkojených socialismem je stále hluboce zakořeněná představa, že stát se o ně postará, protože přece musí. Je ale načase, aby pochopili, že realita je úplně jiná. Protože nemusí. Stát tu totiž již dávno není – pokud to tak vůbec kdy bylo – proto, aby občana živil a poděkoval mu za léta dřiny zaslouženou rentou. To občan tu je naopak proto, aby živil stát. A čím dřív si to občan uvědomí, tím lépe pro něj.

Ostatně ministr financí Ivan Pilný (ANO), ač byl v Sobotkově vládě jen krátce, to řekl naprosto jasně: „Penzijní systém samozřejmě dojde, dřív nebo později. Je třeba hledat cesty, jak z toho. Zatím se to nikomu nepodařilo. Moje děti nebudou dostávat důchod, z čeho by to proboha bylo? Musejí se o sebe postarat a šetřit si na stáří.“ Jak, to už agentury neprozradily... **vid** ●

Jede TRAKTOR Je to ZETOR?

Závody více či méně upravených závodních traktorů se po Česku množí jako houby po dešti. Tmělí totiž rodiny i celé vesnice

Cestou necestou, polem nepolem, jedu za tebou, velkým malotraktorem, kabrioletem,“ mohl si v sobotu 7. září zpívat Tomáš Náhlovský, dobrovolný hasič z obce Zdeslavice na Kutnohorsku nedaleko Malešova. Právě on totiž vymyslel

a zorganizoval zdejší závody speciálně upravených traktorů, na něž dorazil svým vytuněným strojem bez střechy. „Chodili jsme na ryby a přemýšleli, jak bychom se zabavili, abychom nemuseli chytat jen ryby,“ vzpomíná šestadvacetiletý mladík, který se živí dovozem země-

dělské techniky. Nápad uspořádat v rodině vesničky traktoriádu uzrál v jeho hlavě poté, co poprvé spatřil podobné závody ve Volavě Lhotě nedaleko Zruče nad Sázavou. Ač české zemědělství není dlouhodobě v nejlepší kondici, se závody traktorů se v posledních deseti

Zdeslavická traktoriáda představila na pětáctičet více či méně vytuněných strojů. Například Štěpán Sykáček (vpravo), traktorista z Nepoměřic, svému pracovnímu Zetoru pouze vyměnil komínek, aby byl hlasitější. A přidal vlaječku. Foto Šifra

letech v Česku doslova roztrhl pytel. Od Domažlicka přes Tábořsko až po Znojensko a Opavsko, staří i mladí soupeří v tom, kdo rychleji a šikovněji překoná nástrahy a záludnosti rozbahněných tratí v co nevyšším a nejoriginálnějším stroji.

Skvělá zábava je to i pro jedenasedmdesátiletého Jaroslava Berdycha z Rokycan, který letos absolvoval již patnáctou traktoriádu a další tři jej do konce roku ještě čekají. Pan Berdych je typický šikula ze staré školy, ohrožený druh, jenž dokáže vyrobit z minima maximum. Doma má celkem třináct traktorů – například legendární Fendt Dieselross F12L z roku 1952, neméně slavný Massey Ferguson TE 20, jeden McCormick, které se vyrábějí od roku 1906, dva kusy populárních amerických traktorů John Deere či domácí Zetory 69 a 10. Na jednotlivé závody vybírá stroj podle počasí i terénu. „Nejtěžší je sehnat nějaké ty věci obchá-

zením po kovošrotech. Vše si vyrábím sám. Začal jsem jezdit v roce 2013, předtím jsem musel chodit do práce,“ říká pan Berdych, který podnikal v oboru zemních prací a nyní má spoustu času na závodění. Manželka ho za to nehubuje, protože jezdí s ním.

Na blátivou zdeslavickou trať, kam dopadaly od brzkého rána proudy vody, vyjel pan Berdych v úžasném žlutomodrém prototypu s velkým deštníkem Coca-Cola (ten těsně před startem odložil), jenž má tyto náležitosti: znak z Mercedesu, volant z Volkswagenu, sedadlo ze Zetoru, nápravu z Golfu, prostřední část ze škodovky dvanáctsettrojky, zadní nápravu z Peugeota 405, motor z Fiatu Ducato a pohon na všechny čtyři kola s tím, že se obě nápravy natáčejí. S takovou mašinou není divu, že byl rychlý jako vítr a ve Zdeslavicích zvítězil potřetí v řadě. Spiklenecky na mě mrkne: „Músím trochu pozlobit mladé.“

Zdeslavice mají pouhých šedesát obyvatel, ale v době traktoriády se nafouknou i patnáctinásobně. Loni navštívilo akci přes tisíc lidí, letos to bylo kvůli vytrvalému dešti divácky slabší. Zato závodníkům dorazilo šestáctičet, což je zatím nejvíce. Dešť je na jednu stranu nepříjemný, jak pro návštěvníky, kteří se sna-

ží zahřát čajem či něčím ostřejším, tak pro jezdce. Obzvláště ty v kabrioletech, proto někteří jedou v jedné ruce s deštníkem. Na druhou stranu se nemusí kropit trať a například nájezd do vodního příkopu, slalom v ostrých zatáčkách či tahání pneumatik jsou o to efektivnější. „Ať si prší, ať si leje, Zdeslavák se tomu směje,“ glosuje moderátor.

Umyjem to v Labi

„Jsme malá obec, ale děláme velké akce,“ směje se Josef Náhlovský, otec Tomáše a šéf místního sboru dobrovolných hasičů, jenž je středobodem veškerého dění v obci. Hasiči sklízí úspěchy na požárních závodech, kam jezdí jejich smíšený mužsko-ženský tým, pořádají turistický pochod a vymýšlejí akce, které obyvatelé stmelují. Před traktoriádou všichni uklízeli pole, ženy malovaly odznaky v podobě sádrových traktůrků... Hasiči se snaží, aby se zapojily všechny rodiny a atrakcí či dáreků na akcích si užily hlavně děti. Zdarma.

A tak si mohou i na traktoriádě zaskákat v obrovském hradu ve tvaru hasičského auta, jehož denní pronájem stojí 15 tisíc korun. V momentě, kdy přijde na skákací nafukovací hasičské auto řeč, zrovna přibíhá jeho obsluha, že došla

Dáme tomu kouř. „Ať si prší, ať si leje, Zdeslavák se tomu směje,“ hlásil moderátor. Někteří jezdci si vzali i deštníček. David Zahradník (dole se sestrou) začínal s traktůrkem z Trabantu, který mu postavil táta, nyní závodí s vymazleným německým Fendtem. Uprostřed s číslem 5 hlavní organizátor traktoriády Tomáš Náhlovský. Jedenasedmdesátiletý Jaroslav Berdych (nahore uprostřed) z Rokycan vyhrál ve Zdeslavicích už potřetí. Dorazil i obrněný sovětský obojživelník, který jezdí i plave (vpravo). Foto Šifra

pravděpodobně nafta v generátoru. Hrad se tak začal vyfukovat i s dětmi uvnitř. A to přesto, že spolkl již okolo patnácti litrů paliva. „Seženeme na to vždy sponzory. Chce to se nebát a zkoušet. Někdy přijdete do velké firmy a dají vám čtyři flašky vína. Přijdete do menší firmy, a dají vám třeba pět tisíc. Někdo mi řekne, tady máš, ale nikde neříkej, že jsme ti dali, nebo za mnou bude chodit každý. Jiný zase zavolá sám, že tu chce mít reklamu a jak se dohodneme,“ říká Tomáš Náhlovský, kterého traktorové klání tak pohltilo,

Dali jsme to na internet, něco jsme obvolali. Příště už volali lidi z různých koutů Čech, jestli můžou přijet,“ říká Josef Náhlavský. Několik jezdců přijíždí pravidelně z Plzeňska, kde mají traktoriády mnoho příznivců; nejvzdálenější účastník dovezl traktor až ze 180 kilometrů vzdálené Sobotky v Českém ráji.

„Měli jsme doma v 80. letech políčko, tak jsme z praktických důvodů postavili traktor. Kluka to bavilo, proto jsme mu postavili z trabanta traktůrek. Z toho vyrostl, a tak jsme vyrobili větší. Zadní náprava je z vejtrasky, motor ze starého rozbitého auta... A ty díly se musí udělat na koleně. Já jsem vyučený klempíř,

se to taky řídit. Ta dokonce vyhrává, když jezdíme orienták. Pak vyleze manželka, sedne vnouček,“ popisuje rodinnou zábavu majitel kutnohorské dopravní firmy Hnilička Transport. „Můj kamarád měl mraky techniky. Říkal jsem mu: to je tak ošklivý, až je to hezký.“

Miroslav Hnilička dorazil z Kutné Hory transportérem po silnici. Na delší vzdálenosti, nedávno například do 150 kilometrů vzdáleného Doupova, ale ozbrojené vozidlo nakládá na návěs, aby se neopotrebovaly zbytečně pneumatiky a převodovka.

Manželka Hana začala s panem Hniličkou jezdit po podobných akcích původně

**○ Znak to má z Mercedesu, volant z Volkswagenu, sedadlo
○ ze Zetoru, přední nápravu z Golfu a zadní z Peugeotu,
○ prostřední část z dvanáctsettrojky a motor z Fiatu.**

že se se svým červeným malotraktorem kabrioletem chystal hned na další akci – 21. září vyrazil s otcem na traktoriádu v lomech v Mohelnici u Olomouce.

„Když syn přišel s nápadem na závody traktorů, udělala se schůze v hasičárně, tam se to dohodlo. Někdo byl pro, někdo proti, tak se mě hoši zeptali, jestli se pod to podepíšu. Souhlasil jsem a doufal, že to zvládneme. Začátek byl pro nás hodně těžký, protože jsme nevěděli, jak to všechno udělat, aby bylo dobré zázemí pro lidi, kolik toho máme objednat, pítí, jídla...

ale tohle mě baví. Kluk z vesnice musí umět všechno,“ směje se pan Zahradník z Vrdů od Čáslavi, jehož syn David s traktorem Fend, jež zdobí pirátská vlajka, pravidelně dosahuje na stupně vítězů.

Kromě traktorů přijel také monstrózní třináctitunový kloubový traktor sovětské výroby Kirovets K 700 A o výkonu 220 koní, který se na trať dostal pouze jednou, navíc neplánovaně, při vyprošťování uvízlého Zetoru. A především děti nadchl obrněný transportér BTR 60 PB. Taktéž sovětské osmikolové vozidlo z roku 1959 totiž vozilo zájemce po poli. „Já z toho vylezu, sedne do toho manželka. Naučila

proto, aby mohli být víc spolu, velmi se jí to ale zalíbilo. Na akcích v transportéru, který patřil mezi nejpočetnější vozy sovětské armády, oba dokonce spí. Dovnitř se totiž pohodlně vejdu dvě lehátka.

Ještě jednu obrovskou výhodu transportér se dvěma dvoulitrovými motory má. Zatímco ostatní účastníci stráví zbytek víkendu pucováním svých zablácených mazlíčků, panu Hniličkovi postačí chystaná plavba po Labi. Jeho „Bétéerko“ má totiž zabudovaný i lodní šroub, neboť coby plně obojživelné armádní vozidlo slouží též jako plnohodnotná loď. **vid ●**

První **český** SAMURAJ

Deset dní nejedl, brodil se v krvi rozmrzlých tuňáků a učitel na něj půl roku nepromluvil ani slovo... Viktor Ono podstoupil nepředstavitelně drsná muka, aby si splnil velký dětský sen – stát se brusičem a restaurátorem nejlepších japonských mečů..

vlastnit“ český zástupce jedné americké produkce, a tak z projektu nakonec sešlo.

Napsat se o něm ale naštěstí může. Tenhle příběh se totiž opravdu stal a působí trochu jako z jiného světa. „Já žiju ve svém středověku a vím o tom,“ usmívá se Viktor Ono Hasuhana, který se před třiceti lety vydal, ještě jako Viktor Chromec z Prostějova, na dobrodružnou cestu za svým velkým snem.

Přestože se brodil bahnem a krví i těžko pochopitelnými problémy, které tehdy život cizince v Japonsku provázely – a prokázal neuvěřitelnou odolnost, oddanost a trpělivost –, péče o čtyřletého synka a osmiletou dcerku je i pro něj výzva na hranici možností. „Začínám třetí týden péče o ně, takže jsem vykořeněný člověk,“ přiznává napůl v žertu jediný nejaponský profesionální restaurátor samurajských mečů v Japonsku, jemuž se podařilo proniknout do uzavřené společnosti starých mistrů, kteří si svá tajemství předávají z generace na generaci. Konkrétně do dílny jednoho z vážených učitelů nejstarší školy mečířského řemesla, která se zabývá restaurováním vzácných čepelí japonských mečů z dob dávné minulosti i výbrusy nových čepelí od nejlepších mečířských mistrů současnosti.

Něco jiného je na japonské ostrovy vyrazit jako turista, který obdivuje krásy

slunce vyrazit. To samozřejmě neznamená, že by toho dnes litoval.

„V pubertě jsem byl docela divoký. Chtěl jsem se nějakým způsobem zlepšit a očistit, osobnostně se posunout. Tak jsem si řekl, že odjedu do Japonska a budu na sobě pracovat v japonském duchu. Obdivoval jsem, že nikdy nic nevzdají. I když jsou třeba neúspěchy, jdou pořád cílevědomě a rovně,“ vzpomíná Viktor Ono na rozhodnutí, které mu změnilo život.

Ještě předtím ale strávil dva roky v Německu, kam emigroval tři měsíce před listopadem 1989, aby si na svou vysněnou cestu vydělal. Uklízel v hospodě, načerno pracoval v pivovaru a učil judo, kterému se věnoval od deseti let.

Právě vyprávění jednoho z trenérů v prostějovském oddíle, který v té době válel v první lize, vzbudilo v jeho mladém svěřenci lásku, která hory (a meče) přenáší. „Když mi bylo dvanáct, tak jsem prohlásil, že jednoho dne budu v Japonsku žít a budu mít japonskou manželku. To se nakonec opravdu vyplnilo, ač cesta k tomu byla značně krkolomná. Když to slyšel dědeček, prohlásil, že má strach o můj mentální vývoj,“ směje se Viktor.

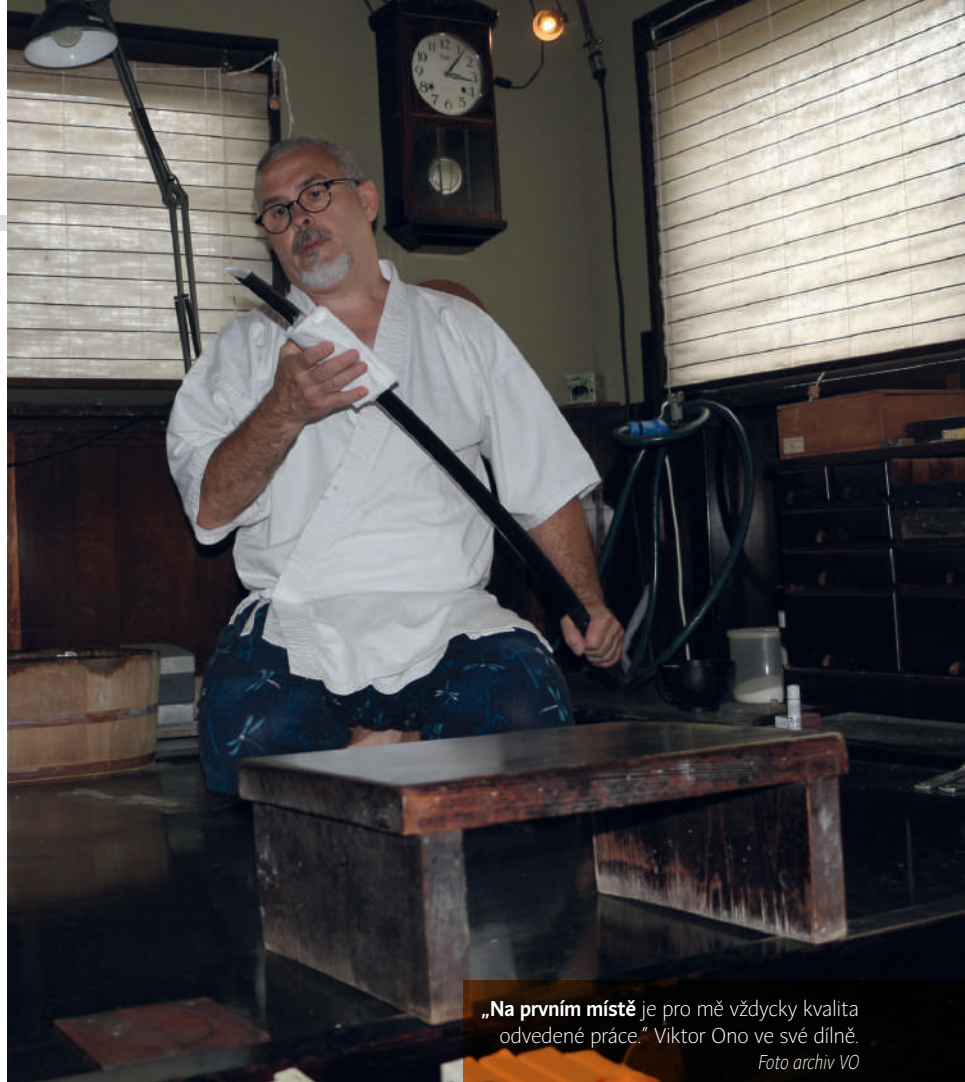
Tehdy mu do smíchu určitě nebylo, neboť dědečkovy výchovné praktiky z časů rakouskouherského mocnářství

Smích mistra Danzakiho neustával. Ukázal na mě prstem. Ty se chceš stát brusičem mečů? Úplně se zajíkal smíchy, až mu z toho tryskaly slzy.

Tady v Gifu už je večer a jsem docela unavený. Manželka je zdravotní sestra a má dnes noční službu. Vzhledem k tomu, že jsou děti, které mají osm let a čtyři roky, velmi aktivní a já nechci mít na svědomí životy babičky a dědečka, o prázdninách se o ně starám já,“ svěřuje se mi ve videohovoru muž, podle jehož osudu by z filmu mohl vzniknout oscarový film. Však taky film málem vznikl. Autorská práva na jeho životní příběh se ale pokusil „pri-

hor a kvetoucí sakury, a něco úplně jiného zde žít a stát se součástí uzavřeného společenského systému, který má svá železná pravidla. „Měl jsem samozřejmě své představy, které stály na velice omezených informacích a pochopitelně i vysněných ideálech mladého kluka. V podstatě jsem o skutečném životě v Japonsku i zemi samotné nevěděl téměř nic,“ vypráví čerstvý pětapadesátník. Kdyby prý věděl, co ho čeká, nikdy by nenašel odvahu do země vycházejícího

snášel se „značným vnitřním vzdorem“. Výchova měla v určitém smyslu „prusko-vojenský říz“ a vnuček, jenž u prarodičů trávil podstatnou část dětství, dost těžce nesl, když musel před návštěvami secvakávat podpatky, dámám vzdávat hold rukypolíbením a oslovovat přítomné šlechtickým titulem, pokud dotyčný pán či dotyčná dáma nějaký opravdu měli. Dědeček totiž značně lpěl na svých šlechtických kořenech. S odstupem času ale na jeho lekce vzpomíná v dobrém. Co

„Na prvním místě je pro mě vždycky kvalita odvedené práce.“ Viktor Ono ve své dílně.
Foto archiv VO

se totiž v mládí naučíš, v Japonsku jako když najdeš...

Pokud se tam ovšem vůbec dostaneš. Československý pas svému držiteli přinášel v té době stigma jakéhosi podivného člověka z Východu, který je na Západě považovaný buď za chudého uprchlíka, nebo za komunistického agenta. Japonské úřady k udělení víz požadovaly splnění několika předpokladů – tím nejzajímavějším bylo písemné osobní pozvání japonského občana či oficiálně registrované organizace. To by ještě nebylo to nejhorší, pokud by nebylo nutné získat japonského ručitele, který nesl za pozvaného právní a finanční odpovědnost. Ta se zakládala na tom, že v případě, spáchá-li pozvaná osoba kriminální čin, způsobí hmotnou škodu nebo jiný průšvih a vypaří se nebo jí dojdou peníze, bude k právní zodpovědnosti a úhradě škody povolán ručitel. To se vztahovalo i na pobyt v nemocnici či lékařské ošetření.

I kdybyste nějakého Japonce znali, muselo by to být hodně železné přátel-

ství, aby přinesl takovou obětí. Případné problémy by mu mohly život obrátit naruby nebo jej zcela zničit. Přesto se Viktoru Chromcovi přes řetězec známých nakonec podařilo najít odvážlivce, který mu poslal pozvání a ještě za něj zaručil. Když o téměř deset let později získal Viktor na základě svých pracovních výsledků a kvalifikace pracovní vízum pro umělce, přijela za ním udělat redaktorka časopisu vydávaného imigračním úřadem obsáhlý rozhovor. Není divu – v té době žili v celé stosedmdesátimilionové zemi jen tři lidé, jimž bylo takové vízum uděleno. K tomu ale musel ujít ještě dlouhou cestu...

Oproti socialistickému Československu a Německu 90. let, kde bylo všeho dost a skoro zadarmo („Takový socialismus, jaký tehdy byl v Německu, jsem nikdy nikde neviděl“), bylo Japonsko tvrdě kapitalistické. A neskutečně drahé, nejen ve srovnání s Československem, ale též se Stuttgartem, kde Viktor strávil dva roky. „První šok byl, že se všude

a za všechno muselo platit. Každý pohyb představoval nějaký výdaj či finanční nezvyklost. A druhé překvapení? Vstřícnost místních vůči cizincům nebyla velká, zastupovala ji především značná nedůvěra a obavy posílené jazykovou bariérou. Slovo, které jsem v Japonsku v prvních dnech slyšel nejčastěji, bylo *dame*. To znamená, že něco není možné, že to prostě nejde. Slovo *dame* bylo vždy posíleno ještě dynamickým zkrácením rukou přes prsa.“

V Japonsku tehdy fungovalo do značné míry něco, co by se dalo označit jako dvojí metr. Dnes už je to výrazně lepší. Na začátku našel Čech pokojíček za 25 000 jenů měsíčně, v přepočtu asi 12 000 korun. *Dame*. Nejde to, levné bydlení je jen pro Japonce. U mnoha nájemních domů byly nápisy „majitelům psů a koček a cizincům nepronajímáme“. Z reality jej poslali s lístečkem na jinou adresu – do rodinného domu pro cizince, kde to vypadalo skvěle, ale nájem byl 40 000 dolarů měsíčně. Jediné, co tak nakonec našel,

byl miniaturní pokojíček o velikosti špazu, s koupelnou a toaletou na chodbě, sdílenou s turisty z dalších pokojíčků. Cena? „Pouhých“ 1000 dolarů měsíčně...

Krátce po příjezdu do Japonska se Viktor se svou tehdejší (českou) manželkou přihlásil do školy tradičního šermířského umění Japonců Iaido. Nejprve zakoupil pro sebe a ženu levné cvičné meče pro začátečníky a v obchodě dostal telefonní číslo do šermířské školy mistra Danzakiho. Ten se těšil všeobecné úctě coby polobůh japonského šermu.

Nějakou dobu si dvou podivných Čechů, kteří trávili v tělocvičně denně šest až osm hodin, mistr Danzaki vůbec nevídal. Jednoho dne si ale zavolal Viktora k sobě do kanceláře. Vyptával se, proč do Japonska přijel a proč chodí šermovat do jeho školy. Viktor mu svěřil své pocity i vztah k Japonsku a vyjevil mu své přání stát se brusičem mečů. Chvilí bylo ticho. Načež se slovně Danzaki rozesmál, až se za kimono popadal. „Jeho smích neustával. Ukázal na mě prstem. Ty se chceš stát brusičem mečů? Úplně se zajíkal smíchy, až mu z toho tryskaly slzy. Bylo na něm vidět, že se už dlouho tak dobře nepobavil. Když ho opustil smích i pobavená tvář, poslal mě zpět mezi cvičence. Bylo to trpké. Jak se mi může takhle smát, když já tak strašně chci a toužím a on mě vůbec nezná? Nicméně tato příhoda mě v nitru posílila a byl jsem přesvědčen, že to dokážu.“

Mlčenlivý mistr

Dlouhé týdny se kromě neustálého cvičení nic nedělo. Získat si důvěru Japonců je nesmírně složité. „Došel jsem k závěru, že když člověk žádá o pomoc nebo k tomu má tendenci, Japonci cuknou. Je lepší být potichu, nic nechtít a ukázat, že jste snaživý a pečlivý. Někdo si toho časem všimne a nabídne ti pomoc, protože zjistí, že když pro tebe něco udělá, nebude to marné.“

Po několika dlouhých týdnech se Čechů ve škole ujala jedna parta. „Bavili se s námi, pozvali nás na večeri. Ptali se, co chceme dělat, a já jsem řekl, že se chci v Japonsku naučit vyrábět meče, chci

tady být aspoň pět let a pak se vrátit do Evropy a dělat to, co se tady naučím. Oni mi řekli: „Ty chceš být tak dlouho v takové zemi, kde je tak těžký život? Tady je těžký život i pro nás Japonce.“ Aspoň se ale nesmáli,“ vzpomíná Viktor Ono. „Byl jsem

On se na to podíval, pokýval hlavou a šel jsem domů.“

Tvrdě vydělané peníze z Německa se pomalu vytrácely a platnost víza se blížila ke konci. Jeden z přátel v šermířské škole, který se znal dobře s ředitelem,

Japonský styl učení je takový, že ti nikdo nic neřekne. Nic nevíš, posadí tě k práci a řeknou: Tak a dělej. Ale ty nevíš, co máš dělat. Zkouší tvoji odolnost.

ochoten podstoupit cokoli, jen abych byl blízko těm tradicím a informacím.“

Jednoho večera za Viktorem přišel mladší učitel školy, jakýsi pan Matsubara, a oznámil mu, že mu pomůže – představí jej významnému brusiči mečů, zaručí se a požádá ho, aby Viktora přijal do své dílny jako žáka. Mistr tohoto řemesla, pan Omori, kterému bylo v té době 74 let, byl posledním žákem mistra Honami Kouson ze školy Honami s nepřetržitou šestisetletou tradicí. Šlo o nejvyšší autoritu v oboru a státem zřízenou a licencovanou školu, privilegovanou již od pradávných dob. Rodina pana Matsubary byla Omoriho významným klientem, a tak pan Omori souhlasil. Tak to v Japonsku chodí – bez kontaktů a doporučení existuje jen slovo dame. Nejde.

Viktor tedy nastoupil pln očekávání a touhy poslouchat mistra na slovo a splnit každý jeho příkaz. Jenže to se poněkud přepočítal... Japonský styl učení se od toho našeho dost výrazně liší. Vzpomínáte si na slavný teenagerský film Karate Kid, ve kterém se Daniel vzteká, když mu japonský učitel pan Miyagi dává divné úkoly jako vyleštit auto a ne a ne ho pustit ke karate? Tady to bylo ještě horší. „Japonský styl učení je takový, že ti nikdo nic neřekne. Posadí tě k práci a řeknou: Tak a dělej. Ale ty nevíš, co máš dělat,“ usmívá se při vzpomínce na mlčenlivého mistra Viktor Ono. Tehdy se ale moc nesmál. „Prvního půl roku na mě ani jednou nepromluvil. Díval jsem se, co dělá on, a snažil se to kopírovat.

dohodil Viktorovi práci v přístavní továrně na zpracování ryb a mistr Omori mu poskytl oficiální potvrzení pro imigrační kancelář o tom, že jej přijímá k dočasnému základnímu studiu. A vlastním jménem požádal úřady o udělení studijních víz pro svého žáka. Imigrační úřad sice žádost přijal, ale žadatelům sdělil, že se musejí vrátit do Československa a žádost podat tam. Tento typ víza se prý uděluje výhradně mimo území Japonska. Důvod? Aby měla země žadatele pod kontrolou a nevhodné cizince mohla do země jednoduše nevpuštět.

Na cestu Češi ale samozřejmě neměli peníze. Laskavá paní v poradně pro žadatele o víza jim ale doporučila, ať nejezdí do Československa, ale do jihokorejského Soulu, kde se nachází nejbližší zastupitelský úřad. „Překvapení nás čekalo už na letišti, kde jsme byli zadrženi jihokorejskou tajnou službou. Po příjezdu na hotel nás pak během deseti minut po ubytování navštívil mladý člověk přibližně v našem věku s tím, že mu kamarád, který pracuje na recepci, řekl, že v hotelu jsou Češi a on že se chce učit česky a pracovat v Praze. V metru nás zase oslovil dobře oblečený člověk, který se chtěl zdokonalovat v angličtině. Pozval nás na večeri a trávili jsme s ním pak každý večer. Představil se nám jako bankovní úředník, dal nám vizitku a sdělil nám, i kde se nachází banka, kde pracuje. Po týdnu jsme se rozhodli, že bychom ho mohli pozvat na oběd, protože k nám byl ve-

Oblíbené místo Viktora Ono před buddhistickým chrámem Yokokura.
Foto archiv VO

lice laskavý. Zašli jsme tedy do banky, kde pracoval, předali jeho vizitku v recepci a požádali je, aby nám ho zavolali. Sdělili nám, že vizitka sice patří bance a adresa je správná, ale žádný takový člověk tam nepracuje. Večer už na naši pravidelnou schůzku nepřišel. Byl to tajný agent, který zřejmě kontroloval, zda nejsme severokorejsí agenti.“

Chvilé pravdy

Po udělení víza přišel čas, kdy musel Viktor Ono prokázat, zda se na práci brusiče a restaurátora japonských mečů hodí. Jde o v mnoha ohledech velice náročnou činnost, která vyžaduje obrovskou sebekázeň, píli i trpělivost. Viktor vysvětluje: „Přesto, že si mě mistr Omori nevsímal, ve skutečnosti slyšel tlukot mého srdce a cítil můj tep. Byl jsem v jeho dílně nepochybně rušivým elementem, něčím, co pouhou svou přítomností nutně muselo do jisté míry

narušovat jeho zajatý pracovní pořádek a klid. Snažil jsem se ze všech sil kultivovat do podoby přijatelné pro japonské zvyky. Byl to náročný a bolestivý proces. I když se snažíte ze všech sil, pořád děláte chyby, které v kulturním prostředí, z něhož pocházíte, chybami ani nejsou. V Japonsku se ale může jednat o nepřijatelné chování.“

Nebyla to primárně zkouška zručnosti, ale mentální odolnosti. S odstupem času žák pochopil, proč učitel zvolil právě tento přístup – chtěl pouze vyzkoušet, zda na to žák psychicky má. „Tím, že si tě nevsímal, zkouší tvoje odhodlání. To, co ti věnuje, jsou jenom nevrle pohledy. To tě buď odradí, nebo se zakousneš jako veš do kožichu a dáváš mu najevo, že jsi ten, který to vydrží.“ Viktor to vydržel. A stal se oficiálním žákem mistra Omoriho.

Z toho se ale nikdo nenají, a tak kromě studia chodil do továrny na zpraco-

vání ryb. Pracoval u linky, kde se brodil po kotníky v rozmrzlé krvi, kůži a kostech tuňáků. V jednom rozhovoru ji přirovnal k těm z Chaplinova absurdního filmu *Moderní doba*. Fluktuace dělníků byla obrovská, ti starší nevydrželi ani týden.

Osazenstvo porcovací dílny tvořila parta dvaceti bodrých a tvrdých chlapíků, po většinou bývalých námořníků z rybolovných či velrybářských lodí, které již moře unavilo a chtěli být blíže domovu a rodinám. Seznámení bylo opravdu krušné. „Když jsem v dílně dostal své místo, nůž i odsekávač kostí, tak mi soused z vedlejší pozice oznámil, že muž, který na tomto místě pracoval přede mnou, zemřel na pracovní vyčerpání.“

V Japonsku to není nijak neobvyklý případ, a tak má tento fenomén ve slovníku svůj vlastní název – karoši. O smrti přepracováním se mluví spíše

od mistra Omoriho a v neděli, kdy byla fabrika zavřená, mu chodil předvést své pokroky.

Za našetřené peníze z továrny si Viktor se ženou po dvou letech pronajal větší byt, kde si zřídil malou dílničku, a rozhodl se věnovat již pouze mečům a studiu brusičského a restaurátorského

nosti a rezerva, ale také poděkování, kterému se říká „peníze za klíč“. Při nájmě 750 dolarů tak vypláznete ještě před nastěhováním skoro 4000 dolarů, ani nemrknete.

Začalo období, které by nejlépe vystihovalo slovo hladové. Nelíbilo se jak Viktorově manželce, tak jeho tělesné

Když jsem v dílně dostal své místo, tak mi soused z vedlejší pozice oznámil, že muž, který na tomto místě pracoval přede mnou, zemřel na pracovní vyčerpání.

řemesla. Mistr Omori svému učni přislíbil pomoc formou přísunu práce na nejlavnějších a v podstatě bezvýznamných čepelích. Tomu odpovídala i výše nebo spíše níže odměny. Plán byl jasný – když poroste kvalita práce, přijdou lepší zakázky a zvedne se i výše odměny.

Každý Viktorův pracovní den, který se již nemusel řídit časovým režimem dílny i domácnosti mistra Omoriho, končil až naprostým vyčerpáním všech sil. Do toho jezdil adept brusičského řemesla o sobotách a nedělích do znaleckých škol a muzeí v centru Tokia, kde zkoumal vystavené exponáty, ale i do dílen dalších mečířů. Celý svět a smysl života se scvrkl do japonského meče.

Ukradený muž

Viktor se sice pustil do práce s obrovskou vervou i vědomím, že se chce stále zlepšovat, a nakonec to zvládne, s čím ale nepočítal, bylo razantní prodloužení doby práce. „Už nade mnou nestál zkušený mistr, který dokázal situaci správně odhadnout a svého žáka zastavit s tím, že pro tentokrát a na tomto meči je výkon dostatečný. Nestavěl jsem rovnítka mezi cenu za práci a čas, který je k výkonu nutný. Šlo mi především o kvalitu práce.“

Po odchodu z rybárny se úspory rychle tenčily. V Japonsku se například platí kauce za byt běžně ve výši pětinasobku nájmu. Je to nejen jistá garance serióznosti

schránce. „Byly doby, kdy jsme neměli třeba den, dva dny a jednou i deset nic co jíst. Manželka vždy s nadějí vyhlížela čtvrtek, kdy se pořádaly v blízkém obchodním domě ochutnávky. U stánku se třeba pekly párečky. Stoupla si ke stánku, zapředla rozhovor se starou paní, která je pekla, a pak jim tam snědla půl plata. Takhle se každý týden najedla. Já tam jednou přišel a měl jsem šílený hlad, ale tak strašně jsem se styděl... Cítil jsem, že je na mně vidět, že jsem strašně hladový. Nenašel jsem sílu tam jít, tak jsem s hladem, se kterým jsem přišel, zase odešel.“

Tím utrpělo nejen zdraví, ale i partnerský vztah. „Jak prohlásila má tehdejší žena: Mého muže mi ukradly japonské meče.“ Přesto s ním vydržela v Japonsku šest let. „I dnes po letech při vzpomínce na některé okamžiky cítím hořkost. Situace byla velice tíživá a došlo k bolestivému rozpadu manželství“, přiznává Viktor, který se poté odstěhoval do hor vzdálených hodinu cesty vlakem od Tokia, aby byl blíže jedné ze špičkových mečířských dílen.

Své úsilí ještě zvýšil, a tak po manželce odešlo i zdraví. Jeho hlava sice odmítala tělesnou únavu jako osobní slabost, ale tělo mělo úplně jiný názor. Jednoho dne se probudil a zjistil, že nemá cit v nohou a nemůže vstát z postele. Samurajové se však nikdy nevzdávají. Ale o tom všem, včetně pravého významu slova samuraj, si povíme zase příště... **vid ●**

v souvislosti s řediteli velkých korporací, předními manažery a finančníky, ale v Japonsku to může postihnout úplně každého. Zvláště s ohledem na zvyk, kdy je pro zaměstnance nepřijatelné odejít z kanceláře před svým šéfem. Karoši tak může být klidně hromadné. „Dodnes nevím, jestli to byla pravda, co ten chlap říkal, ale okamžitě ve mně hrklo a polknul jsem naprázdno. Protože v tom tempu, které tam vládlo, by to nebylo nic nemožného.“

První dva měsíce nováček ještě neovládal techniky zpracování a po směně ho bolely ruce tak, že neudržel v prstech ani kartáček na zuby, jídelní hůlky a nedokázal podepsat výplatní pásku. Předloktí měl Viktor od nepředstavitelné dřiny tak ztuhlá, že nebyl schopen ovládat ani prsty na rukou. Ty tak zůstávaly i po práci v částečně sevřené poloze tak, jak držel přes den pracovní nástroje. K tomu ještě plnil domácí úkoly

ZAČÁTEK KRIZE? Když světové agentury uveřejnily fotografie nových vozů značky Mercedes, které se hromadí na bývalé letištní základně Ahlhorn v Dolním Sasku, výrobce Daimler se nechal slyšet, že dočasné skladování tisíců vozidel je zcela normální proces. Některá média psala o tom, že auta nemohou zamířit k zákazníkům kvůli blíže nespecifikovaným závadám. Zlí jazykové by mohli také říct, že tisíce a tisíce hromadících se vozů mohou značit přicházející krizi. Stále více německých továren totiž přechází na kratší pracovní dobu, takzvanou kurzarbeit. Počínající recese začíná pomalu dopadat na pracovní trh. A začíná-li krize v Německu, brzy zaklepe i u nás...

Foto Profimedia

Uran v lázních

VYRAZÍ-LI SI ČLOVĚK DO LÁZNÍ, PAK VĚTŠINOU PROTO, ŽE HO NĚCO BOLÍ A POTŘEBUJE REHABILITOVAT. LÉČEBNÉ POBYTY MÁME SPOJENÉ NEJEN S PITÍM Z POHÁRKŮ PLNÝCH MINERÁLNÍCH PRAMENŮ, ALE TAKÉ S NEJRŮZNĚJŠÍMI PROCEDURAMI OD MASÁŽÍ PŘES INHALACE A REHABILITACE AŽ PO KOUPELE VE VŠEM MOŽNÉM, RAŠELINOU POČÍNÁJE A PIVEM KONČE. NETUŠÍME SICE PŘESNĚ, JAK MNOHÉ SOFISTIKOVANÉ TECHNIKY PŘESNĚ ÚČINKUJÍ, ALE KDYŽ UŽ NIC JINÉHO, POŘÁDNĚ SI ODPOČINEME A PŘIJDEME NA JINÉ MYŠLENKY. TO PLATÍ JAK PRO NEMOCNÉ, TAK ZDRAVÉ NÁVŠTĚVNÍKY, KTERÍ SE PŘIJELI POUZE OSVĚŽIT.

Trendem posledních let v evropském lázeňství je totiž především rozšiřování wellness služeb. Bazény i vířivky, často s termální vodou, lákají daleko širší škálu turistů. Například v Rakousku nebo Německu bývá medicínský aspekt zcela přehlušen právě wellnessovou složkou. A i když cestou investic do relaxační části lázeňských služeb kráčí z ekonomických důvodů i české lázeňství, uchovává si oproti zahraničním lázním jednu velkou konkurenční výhodu – léčebný potenciál stvrzuje nejvyšší počet certifikací kvality Evropského svazu lázní ze všech členských zemí EU i velký zájem zahraničních návštěvníků právě o tyto služby.

Na tuto problematiku se zaměřuje ve své práci i František Och, který již před osmi lety založil Výzkumný ústav balneologický ve Mšeném-lázních. Šlo o vůbec první instituci tohoto druhu u nás, která si určila balneologii, tedy nauku o léčivých vodách, lázních a jejich účincích na lidský organismus jako hlavní náplň své činnosti.

Přesněji řečeno, ještě před rokem 1989 tady balneologický ústav byl a Češi udávali v tomto oboru směr. Jenže po listopadových změnách byl nepřilíš prozíravě ústav zrušen. České lázně sice stále z této tradice čerpají, ale podle Františka Ocha se neposouvají vpřed. „Lázeňská medicína se nijak nevyvíjí, ve srovnání s minulostí dokonce

není uznávána jako obor. Tak se jede podle tradice. Z té se ale nedá žít věčně,“ prohlásil loni v rozhovoru pro Ústecký deník. „Jde nám především o rozvoj léčebného lázeňství na vědeckých principech medicíny založené na důkazech, podobně jako je tomu při hodnocení účinku léků. Lázeňský lékař by dnes vedle medicínského vzdělání a doškolení v lázeňské medicíně měl mít schopnost komunikovat i se specialisty jiných oborů. Nemůže to dělat prostě jen někdo, kdo s nadsázkou ví, že se pacientovi uleví, když mu dá bolavý kloub do rašelinového zabalů. Lázeňství u nás je v podstatě stále na úrovni léčitelství. Víme, že nám lázně dělají dobře, ale už nevíme, jak k tomu v organismu dochází.“

V roce 2018 vydal Výzkumný ústav balneologický publikaci Budoucnost lázeňství, kde se zabývá výhledem a potenciálem tohoto oboru v příštích padesáti letech. Právě v propojování medicíny založené na důkazech a přírodní medicíny či léčitelství se Výzkumný ústav balneologický řadí mezi progresivnější instituce, které se nebojí pouštět za horizont současných zvyklostí.

V současné době ale ústav rozjiždí i jiný výzkum podobného charakteru. V dubnu uzavřel Memorandum o spolupráci se Somavedic Technologies, jinou společností z Ústeckého kraje, která se pohybuje

v málo probádaných vodách. Výzkumný ústav balneologický se totiž pustil do zkoumání přístroje Somavedic Medic Uran, určeného k neutralizaci geopatogenních zón, elektrosmogu a na úpravu vody, o jehož účincích šifra průběžně informuje. Celý výzkum skončí až 30. června 2020, ale již dnes jsou známy první výsledky.

Výchozí premisou studie je, že přístroj Somavedic Medic Uran generuje léčivé nízkofrekvenční záření, jehož terapeutické působení se Výzkumný ústav balneologický snaží vědecky změřit a prokázat. Navíc by mohlo, pokud vše půjde v plánu, podpořit právě léčebné a wellnessové účinky při lázeňských procedurách.

Jak známo, zakladatel společnosti Somavedic Technologies Ivan Rybjanský v roce 2011 vyvinul a vyrobil přístroj, který je založen na řízeném uvolňování nízkofrekvenčního záření, jemuž se také říká jemnohmotné. Na rozdíl od elektromagnetického záření má pozitivní vliv na lidský organismus, ale také na kvalitu vody či růst květů v jeho blízkosti a celkově harmonizuje okolní prostředí. Somavedic byl již testován v několika laboratořích, ať už české, slovenské, rakouské nebo německé.

K jakým výsledkům tedy prozatím došel Výzkumný ústav balneologický, který začal s testováním v dubnu, a podrobil přístroj testům jak v laboratořích, tak i přímo na klientech v léčebných lázeňských zařízeních? Podle průběžné zprávy došlo ve všech sledovaných případech ke zlepšení zdravotního stavu, jak při porovnání dat před a po na přístrojích, tak i v subjektivním hodnocení pacientů. U testovaných osob se měřením oscilometrickou metodou bez dalších léků například zlepšil systolický i diastolický krevní tlak.

Předběžný závěr této dlouhodobé studie je podle Výzkumného ústavu balneologického dobrým základem pro pokračování výzkumu směrem ke klinickému hodnocení účinku přístroje Somavedicu Medic Uran jako zdravotnického zařízení. Ti, kteří jej již vlastní a používají ať už na eliminaci škodlivin z okolního prostředí, tak například k harmonizaci vody, už mají takové malé lázně doma...

RADOST až na KOST

Nechte se inspirovat tím, co vám stejně jako mně může rozšířit obzory, zpříjemnit život a okouzlit smysly.

SYNOVÉ A DCERY JAKUBA SKLÁŘE. Díky své návštěvě v Huti Jakub v Tasicích, nejstarší dochované sklárně v Evropě, jsem si znovu připomněl seriál Synové a dcery Jakuba skláře. Kromě toho, že jde o vrcholné dílo scenáristy Jaroslava Dietla, v hlavní roli skláře Jakuba Cirkla exceluje Luděk Munzar, jenž nedávno odešel do hereckého nebe. V roli záporáka zase řadí Petr Haničinec. Příběh jedné dynastie přibližuje nejen celé pohnuté dvacáté století, ale také názorně ukazuje, že lidi dokážou být „zkažení“ v každém režimu. Ten, kdo zkažený není, naopak v každé době obstojí, minimálně sám před sebou. Seriál, který můžete zhlédnout třeba na YouTube, taky moc hezky ukazuje radosti i strasti velké rodiny.

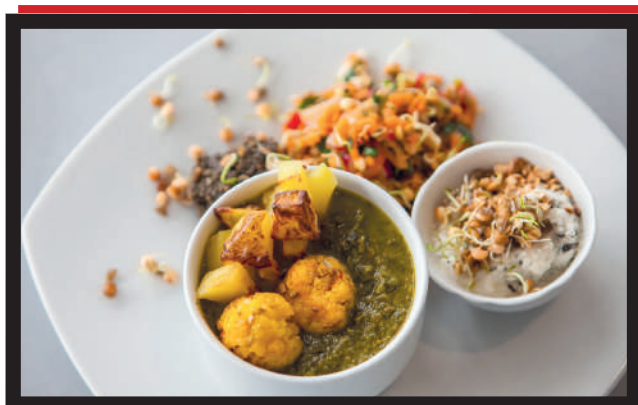
TAJNÝ ŽIVOT STROMŮ A MOUDROST LESA.

Knihy Petera Wohllebena jedinečným způsobem odhalují netušené krásy lesa a života v něm. Německý lesník nám ukazuje les takový, jaký je i jaký by mohl být. To, co totiž mylně považujeme za nedotčenou přírodu, jsou pouze plantáže stromů určené pro těžbu dřeva. Jak to dopadá, vidíme dnes s kůrovcem. Přirozeně rostoucím stromům se ale daří ve zvláštní pospolitosti, jež ukrývá mnohá tajemství. Věděli jste například, že spolu stromy normálně komunikují? Obě knihy můžete objednat na eshop.casopis-sifra.cz/kategorie/knihy či na tel. 702 514 470.

SOUTĚŽ O VSTUPENKY NA KONCERT GOSPEL TIME.

U příležitosti dvacátého výročí souboru Fine Gospel Time zpěvačky Zuzany Stírkové se uskuteční 21. října od 19.00 velkolepý narozeninový koncert s mnoha známými hosty v divadle Hybernia. Všichni jste srdečně zváni. Pět čtenářů, kteří odpoví nejrychleji na otázku, jakým jménem této „malé dáme s velkým hlasem“ říkali v Německu, obdrží dva lístky na koncert zdarma. Odpovědi pište na: redakce@casopis-sifra.cz

ÁJURVÉDSKÁ VEČEŘE. Je tady podzim, a tak se blíží další, v pořadí již dvanáctá fajnová večere složená z ájurvédských pochoutek šéfkuchaře Garyho Wrighta v pražské Art & Event Gallery Černá labuť. Gary si tentokrát k sobě pozve šéfkuchaře restaurace a baru Spices Hotel Mandarin Oriental jménem Stephen Senewiratne, který tvrdí, že inspiraci může každý najít sám v sobě, a to nejen v jídle. V pondělí 25. listopadu od 17 hodin se můžete těšit také na přednášku expertky Zuzany Zwiebel o ájurvédské medicíně. Více na ayurvedicbreakfast.cz

ŠIFRA PRO VÁS

www.casopis-sifra.cz

Nehleďte nás
v trafikách, časopis
Vám pošleme až domů

Poštovné a balné
zdarma

Předplatné
i jednotlivá čísla

Objednávejte na
eshop.casopis-sifra.cz

či na 702 417 540

Koupit si nás můžete i na těchto
místech: **U Džoudyho**, Jugoslávská 7/670,
Praha 2; **Dobrá čajovna**, Václavské náměstí 14,
Praha; **AVASA centrum**, Křižíkova
308/19, Praha 8; **Slunečnice – Zdravá
Výživa**, Chelčického 78/21, České Budějovice;
Fér Café, Česká 153/38 České Budějovice;
Potraviný, U Kostelíčka 138, Kolín; **Trafika
u Jindřicha**, Legerova 29, Kolín; **Ráj bylinek**, Husova
17, Jihlava; **Čajovna Kuba a Pařízek**, Masarykovo nám.
21, Jihlava; **Zdravá výživa Šternberk**, U Horní Brány
6, Šternberk, **KAMALA**, náměstí Republiky 2686,
Pardubice, **Zdravá kavárna Pokoj**, Husovo nám.
961/4, Tábor

Pokud máte tip na vhodné prodejní
místo ve svém okolí, kontaktujte nás na
redakce@casopis-sifra.cz či 702 417 540

